

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

PAULIUS ŽUKAUSKAS
CIVILINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

FIZINIO ASMENS MOKUMO ATKŪRIMO PLANO SUDARYMAS, TVIRTINIMAS IR
ĮGYVENDINIMAS BANKROTO PROCESSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Dr. Salvija Kavalnė

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. FIZINIO ASMENS KREDITORIŲ REIKALAVIMŲ TENKINIMO IR JO MOKUMO ATKŪRIMO PLANO SAMPRATA, REIKŠMĖ BEI TIKSLAS BANKROTO PROCESĖ	9
1.1. Fizinio asmens mokumo atkūrimo plano samprata ir reikšmė	9
1.2. Mokumo atkūrimo plano ir fizinio asmens pareiškimo iškelti bankroto bylą skirtumai ir panašumai	11
2. FIZINIO ASMENS MOKUMO ATKŪRIMO PLANO SUDARYMAS	13
2.1. Fizinio asmens mokumo atkūrimo plano pagrindinių reikalavimų analizė	14
2.1.1. Priežastys, dėl kurių fizinis asmuo negali įvykdyti kreditorių reikalavimų	14
2.1.2. Lėšos, kurias fizinis asmuo numato gauti periodiškai ar kaip vienkartinės pajamas ir per visą bankroto procesą.....	15
2.1.3. Numatomo parduoti fizinio asmens turimo turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, sąrašas, turto pardavimo eiliškumas, terminai ir numatoma turto pardavimo kaina	17
2.1.4. Kitos priemonės, skirtos fizinio asmens mokumui atkurti (persikvalifikavimas, įsidarbinimas ir kitos).....	21
2.1.5. Kiekvieną mėnesį fizinio asmens būtiniesiems poreikiams tenkinti numatomos reikalingos lėšos	22
2.1.6. Bankroto administravimo išlaidų suma ir jos pagrindimas	23
2.1.7. Kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas	26
2.1.8. Kiti mokumo atkūrimo plano reikalavimai	28
2.2. Fizinio asmens mokumo atkūrimo plano terminas	31
3. FIZINIO ASMENS MOKUMO ATKŪRIMO PLANO TIKSLINIMAS IR JO TVIRTINIMAS	36
3.1. Subjektų, dalyvaujančių fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime, teises bei pareigas	37
3.1.1. Įstatymo nuostatų, reglamentuojančių plano tikslinimą ir tvirtinimą, analizė	37
3.1.2. Teismo teisė pakeisti mokumo atkūrimo planą bei nustatyti terminą plano trūkumams šalinti.....	46
3.2. Fizinio asmens mokumo atkūrimo planas supaprastintame fizinio asmens bankroto procese.. ..	51
4. FIZINIO ASMENS MOKUMO ATKŪRIMO PLANO ĮGYVENDINIMAS	54
4.1. Fizinio asmens bankroto proceso nutraukimas	55
4.2. Kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka ir eiliškumas	57

4.3. Fizinio asmens turto disponavimo ir realizavimo tvarka.....	62
4.4. Fizinio asmens bankroto proceso pabaiga	67
IŠVADOS.....	70
PASIŪLYMAI	73
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	75
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA	80
ANNOTATION.....	80
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	81
SUMMARY	82

IVADAS

Tiriamąo darbo aktualumas. Jungtinių Amerikos Valstijų patirtis rodo, kad teisės aktai, reguliuojantys fizinio asmens bankrotą, teigiamai veikia ne tik konkretų fizinį asmenį, bet ir valstybę, bei visą visuomenę. Šių teisės aktų nuostatos leidžia sušvelninti fiziniam asmeniui skausmingiausias jo nemokumo pasekmes, atkurti gerovę ir iš naujo pradėti ūkinę komercinę veiklą. Taigi, jis nebebijo finansinės priklausomybės (pavyzdžiui, imti kreditą), nes prireikus galės vėl pradėti viską nuo pradžių. Tokiu atveju, laimi ir valstybė, nes atkūręs savo mokumą, fizinis asmuo vėl gali tapti mokesčių mokėtoju, o ne valstybės išlaikytiniu.¹

Nors dar 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 1 tomas, p. 191) numatė galimybę Europos Sąjungos valstybių narių teisėje nustatyti bankroto teisinį reguliavimą, kai skolininkas yra fizinis ar juridinis asmuo, prekybininkas ar individualus asmuo², tačiau tik 2012 metų gegužės 10 dieną Lietuvos Respublikos Seimas ryžosi priimti Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymą³ (toliau tekste – „FABĮ“ arba „Įstatymas“). Šiuo Įstatymu Lietuvoje buvo sudarytos sąlygos fiziniams asmenims iš esmės pablogėjus jų finansinei būklei, per teismo patvirtintą, terminą pagal išgales tenkinti kreditorių reikalavimus ir, pasibaigus šiam terminui, pagal Įstatyme nustatytas sąlygas būti atleistiems nuo tolimesnio skolų mokėjimo⁴.

Nuo 2013 metų kovo 1 dienos, kai FABĮ įsigaliojo, iki 2015 metų gruodžio 31 dienos bankroto bylos buvo iškeltos 897 fiziniams asmenims, iš kurių 829 procesas tebėra vykdomas. Tuo tarpu, 2015 metais bankroto bylos iškeltos 414 fizinių asmenų, t.y. 13,4 procentų daugiau nei atitinkamu 2014 m. laikotarpiu.⁵ Tačiau FABĮ projekto rengėjų preliminariais skaičiavimais, ateityje vien per metus gali būti iškelta apie 1000 bankroto bylų ar pradėta bankroto procesų ne teismo tvarka⁶.

Nors kiekvienais metais asmenų, kuriems iškelta bankroto byla ženkliai daugėja, o ateityje per metus iškeltų bylų skaičius gali siekti net 1000, tačiau fizinio asmens bankroto institutas ir

¹ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo koncepcijos patvirtinimo,“ *Valstybės žinios* 44, 2129 (2010).

² Lietuvos Respublikos Seimas, „Fizinių asmenų bankroto įstatymo projekto Nr. XIP-3052 aiškinamasis raštas,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395281&p_tr2=2

³ „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas,“ *Valstybės žinios* 57, 2823 (2012).

⁴ *Ibid.*

⁵ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.,“ žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>

⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „Fizinių asmenų bankroto įstatymo projekto Nr. XIP-3052 aiškinamasis raštas,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395281&p_tr2=2

Lietuvos teismų praktika fizinių asmenų bankrote dar tik formuojasi, todėl neišvengiamai kyla diskusijos dėl skolininkų ir kreditorių interesų pusiausvyros. Kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo planas (toliau tekste – „mokumo atkūrimo planas“ arba „planas“) yra vienas svarbiausių tai įtvirtinančių dokumentų, todėl aktualu įvertinti anksčiau egzistavusį ir dabartinį teisinį reglamentavimą, bei identifikuoti pagrindines problemas su kuriomis susiduriama sudarant, tvirtinant ir įgyvendinant fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, bankroto procese.

Tiriamoji problema. Lietuvoje įtvirtinus fizinių asmenų institutą, yra sudarytos sąlygos fiziniams asmenims iš esmės pablogėjus jų finansinei būklei išvengti skurdo ir atkurti mokumą, tačiau kaip teigia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau tekste – „LAT“) civilinių bylų skyriaus teisėja Janina Januškienė: „Fizinio asmens bankrotas – tai teisinė priemonė pakeisti asmens elgesį ir atkurti jo mokumą, o ne lengvas būdas „nurašyti skolas“⁷. Identiškos nuomonės laikosi ir Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė Jolanta Gailevičienė: „Nuomonė, jog bankroto procesas savaime reiškia visų ar dalies skolų nurašymą yra klaidinga. Fizinio asmens bankroto procesu siekiama ne apskritai atleisti fizinį asmenį nuo skolų gražinimo kreditoriams, bet, taikant mokumo atkūrimo priemones, civilizuotai išspręsti išieškojimo iš nemokaus asmens turto problemas, subalansuoti ir apsaugoti visų jo kreditorių interesus“⁸.

Fizinio asmens kreditorių reikalavimams tenkinti ir jo mokumui atkurti FABĮ nustatytais terminais turi būti parengtas ir nustatyta tvarka teismo tvirtinamas planas, kuris suteiktų galimybę proporcingai tenkinti kreditorių reikalavimus pagal Įstatyme nustatytą eiliškumą. Planas sudaromas ir jo tvirtinimo procedūros vykdomos, siekiant teisingos kreditorių ir fizinio asmens (skolininko) interesų pusiausvyros, tačiau neretai fizinio asmens mokumo atkūrimo plane šios interesų pusiausvyros nepavyksta pasiekti ir planai nėra patvirtinami. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2015 metų sausio - gruodžio mėnesių apžvalgos duomenimis, fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo planai, per 2014 metus, buvo patvirtinti tik 211 fiziniams asmenims, o per 2015 metus, tik 296 fiziniams asmenims. Taip pat svarbu pažymėti, kad tik 68 fizinių asmenų bankroto procesai, t.y. 7,4 procentai, yra baigti: 21 fiziniam asmeniui bankroto bylos baigtos (17 fizinių asmenų įgyvendino planą, 1 fizinis asmuo patenkino visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimus anksčiau nei nustatyta plane, 1 fizinis asmuo gali ir galės ateityje įvykdyti skolinius įsipareigojimus, 2 fizinių asmenų visi

⁷ „Metinis informacinis pranešimas 2014 m.“ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 27.

⁸ „Teisėja: fizinio asmens bankrotas nėra besąlygiškas skolų nurašymas,“ *Teismai.lt*, birželio 18, 2015, <http://www.delfi.lt/news/daily/law/teiseja-fizinio-asmens-bankrotas-nera-besalygiskas-skolu-nurasymas.d?id=68279642>

kreditoriai atsisakė savo reikalavimų ir teismas priėmė nutartį priimti atsisakymus), 46 fizinių asmenų bankroto bylos buvo nutrauktos, vieno fizinio asmens bankroto byla panaikinta.⁹

Magistrinio darbo autoriaus nuomone, būtent fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo planas yra svarbiausias bankroto procedūros dokumentas, nuo kurio tinkamo sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo iš esmės priklauso fizinio asmens bankroto proceso sėkminga baigtis. Siekiant, kad kuo daugiau bankrutuoti pasiryžusių sąžiningų fizinių asmenų sėkmingai baigtų bankroto procesą, būtina išsiaiškinti ar fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymą, tvirtinimą ir įgyvendinimą reglamentuojančios teisės normos yra aiškios ir efektyvios. Išanalizavus šių teisės normų turinį, būtina atskleisti pagrindines fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo procesuose kylančias problemas, atsižvelgiant tiek į skolininko, tiek ir į kreditorių bei bankroto administratoriaus interesus. Šių problemų išgryninimas padės padidinti fizinio asmens bankroto instituto efektyvumą, bei sumažinti nutrauktų bylų skaičių.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis.

Atsižvelgiant į tai, kad pats fizinio asmens bankroto institutas Lietuvos teisėje atsirado tik prieš keletą metų, o nuo 2016 metų sausio 1 dienos jau spėjo įsigalioji ir naujai priimtas FABĮ, kuriuo buvo pakeistos kelios esminės fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymą, tvirtinimą ir įgyvendinimą reglamentuojančios teisės normos, todėl akivaizdu, kad baigiamojo darbo tema nėra plačiai ištirta ir tinkamai išnagrinėta. Priešingai, autoriaus žiniomis, remiantis Įstatymo naująja redakcija, teisės doktrinoje, visai nėra sistemiškai išnagrinėtos teisės normos, kuriomis vadovaujantis yra sudaromas, tvirtinamas ir įgyvendinamas fizinio asmens mokumo atkūrimo planas. Tiesa, reiktų paminėti, kad baigiamojo darbo problematikos atskiri fragmentai yra analizuojami: Lietuvos Respublikos įvairių instancijų teismuose, Ūkio ministerijos teisinio reguliavimo stebėsenos 2015 m. gruodžio 28 d. Nr. 1 pažymoje, Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos apžvalgose, Godos Ambrasaitės ir Rimvydo Norkaus darbe „Legal Aspects of Insolvency of Natural Persons in the Baltic States“, bei kitur. Remianti tuo kas išdėstyta, manytina, kad baigiamojo darbo tema pasižymi ypatingu naujumu ir aktualumu.

⁹ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.“ žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>

Baigiamojo darbo reikšmė. Šio darbo išvados ir pasiūlymai galėtų padėti įstatymų leidėjams tobulinant fizinių asmenų bankroto teisinį reguliavimą.

Tiriamąojo darbo tikslas. Šio magistrinio darbo tikslas – atskleisti pagrindines fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo procesuose kylančias problemas, atsižvelgiant tiek į skolininko, tiek ir į kreditorių bei bankroto administratoriaus interesus.

Siekiant užsibrėžto tikslo darbe išskelti šie uždaviniai:

1. Atskleisti fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sampratą, reikšmę, skirtumus nuo fizinio asmens pareiškimo išskelti bankroto bylą;
2. Išanalizuoti pagrindinius reikalavimus plano sudarymui, atskleisti jų įgyvendinimo problematika, bei išgryninti mokumo atkūrimo plano termino svarbą bankrutuojančiam fiziniam asmeniui ir jo kreditoriams;
3. Išanalizuoti subjektų, dalyvaujančių fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime, teises bei pareigas, išgryninti jų įgyvendinimo problematiką;
4. Išanalizuoti kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarką ir eiliškumą;
5. Išgryninti praktines bei teorines problemas, kylančias disponuojant ir realizuojant fizinio asmens turtą;
6. Atskleisti mokumo atkūrimo plano tinkamo įgyvendinimo reikšmę, nutraukimo bei bankroto bylos pabaigos atveju.

Ginamasis teiginys. Siekiant užtikrinti efektyvesnę instituto funkcionavimą, bei sumažinti bankroto bylų skaičių, kurios yra nutraukiamos, turi būti tobulinamas fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo teisinis reglamentavimas.

Tyrimo metodologija. Darbas buvo rengiamas remiantis suformuluotais teoriniais ir empiriniais mokslinio tyrimo metodais. Šių metodų sisteminis taikymas lėmė nagrinėjamos temos išsamumą.

Abstrakcija kaip mokslinio tyrimo metodas darbe buvo naudojamas nagrinėjant pagrindinius teorinius fizinio asmens kreditorių reikalavimams tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo aspektus. Šiuo metodu buvo siekiama supaprastinti ir atskleisti fizinio asmens kreditorių reikalavimams tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo sampratas ir išgryninti jų esmę. Taip pat buvo siekiama ištirti svarbiausius fizinio asmens mokumo atkūrimo plano reglamentavimo aspektus.

Analizės metodas šiam darbui buvo naudojamas bandant apčiuopti bei įvertinti fizinio asmens kreditorių reikalavimams tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo probleminius klausimus.

Teisinių dokumentų analizės metodas taikytas tyrimo metu nagrinėjant galiojančią Fizinių asmenų bankroto įstatymą, užregistruotus Įstatymo projektus, šių projektų lyginamuosius variantus, aiškinamuosius raštus bei pasiūlymus.

Lyginamosios analizės metodas taikytas tyrimo metu nagrinėjant ir lyginant galiojančią Fizinių asmenų bankroto įstatymą su senesnės redakcijos FABĮ.

Apibendrinimas darbe naudojamas darant tiek tarpines, tiek ir galutines išvadas.

Darbo struktūra. Magistrinį darbą sudaro įvadas, keturios pagrindinės dalys bei išvados ir pasiūlymai.

Pirmojoje darbo dalyje atskleidžiama fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo teisinio mechanizmo atsiradimo ir kaitos priežastys. Taip pat analizuojama fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sąvoka, reikšmė bei tikslas. Išgryninami skirtumai tarp plano ir fizinio asmens pareiškimo iškelti bankroto bylą.

Antrojoje darbo dalyje analizuojami pagrindiniai reikalavimai fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymui. Atskleidžiama plano įgyvendinimo termino svarba bankrutuojančiam fiziniam asmeniui ir jo kreditoriams.

Trečiojoje darbo dalyje analizuojamos subjektų, dalyvaujančių fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime, teise bei pareigas, atskleidžiama jų įgyvendinimo problematika. Taip pat analizuojama plano vietą supaprastintame bankroto procese.

Ketvirtojoje darbo dalyje išgryninamos praktinės bei teorinės problemos, kylančios disponuojant ir realizuojant fizinio asmens turtą, analizuojama kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka ir eiliškumas, atskleidžiama mokumo atkūrimo plano tinkamo įgyvendinimo svarba.

1. FIZINIO ASMENS KREDITORIŲ REIKALAVIMŲ TENKINIMO IR JO MOKUMO ATKŪRIMO PLANO SAMPRATA, REIKŠMĖ BEI TIKSLAS BANKROTO PROCESE

Po kelių metų intensyvių diskusijų, FABĮ įsigaliojo tik 2013 metų kovo 1 dieną. Taip pat pažymėtina, kad Lietuva buvo paskutinė iš Baltijos šalių, kuri įdiegė teisinį mechanizmą, sprendžiantį fizinio asmens nemokumo problemą.¹⁰ Kaimyninė Latvija fizinio asmens bankroto institutą įteisino 2008 metais, 2010 metais liepos mėnesį atliko šio instituto reformą, tuo tarpu Estija jau nuo 2004 metų turi teisinį mechanizmą, sprendžiantį fizinio asmens nemokumo problemą.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos teisinėje sistemoje fizinio asmens bankrotas dar yra labai jaunas teisinis institutas, gyvuojanti tik kiek daugiau nei tris metus, todėl nenuostabu, kad įgyvendinant FABĮ normas, iškyla nemažai probleminių aspektų.

Šiame darbe autorius pasirinko atskleisti, jo manymu ir giliu įsitikinimu, vienus problematiškiausių, tačiau be jokios abejonės, vienus iš svarbiausių fizinio asmens bankroto instituto aspektų, be kurių teisingo ir sąžiningo įgyvendinimo, neįmanoma sėkminga fizinio asmens bankroto baigtis. Pradedant nagrinėti fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo bankroto procese temas subtilybes, iš pradžių svarbu išsiaiškinti fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sampratą, jo reikšmę bei tikslą bankroto procese.

1.1. Fizinio asmens mokumo atkūrimo plano samprata ir reikšmė

Nevienodas žmonių požiūris į tapačius teisinius institutus, bei savitos šalių tradicijos, lemia skirtingą teisinį fizinio asmens bankroto reguliavimą. Fizinio asmens bankroto institutą turinčiose valstybėse, išskiriami du skirtingi fizinio asmens bankroto modeliai: anglų-amerikiečių modelis „fresh start“ ir kontinentinės Europos modelis „earned fresh start“¹¹. Anglų-amerikiečių modelis grįstas likvidacijos principu, t.y. yra likviduojamas skolininko turtas, o likusi skolų suma, kurios nepadengia iš parduoto turto gautos lėšos, yra nurašoma. Antrasis fizinio asmens bankroto modelis, priešingai nuo pirmojo, pirmenybę teikia skolų restruktūrizavimo bei maksimalios grąžos kreditoriui principams. Taigi bankrotas ir skolos nurašymas galimas tik tada, kai bankrutuojantis fizinis asmuo paruošia mokumo atkūrimo planą, yra likviduojama didžioji dalis jo turto ir fizinis asmuo tam tikrą terminą sąžiningai siekia atkurti savo mokumą, visas lėšas, kurios yra didesnės nei jam palikta minimali lėšų suma pragyvenimui, skirdamas skolų padengimui. Po patvirtinto laikotarpio

¹⁰ Goda Ambrasaitė ir Rimvydas Norkus, „Legal Aspects of Insolvency of Natural Persons in the Baltic States“, *Juridica international*, 21 (2014): 176, http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2014_1_176.pdf

¹¹ *Ibid.*, 178.

neapmokėtos skolos nurašomos.¹² Tradiciškai, anglų-amerikiečių modelis yra apibūdinamas kaip palankesnis skolininkui¹³, tačiau kai kurių autorių nuomone, būtent „restruktūrizacijos modelio populiarumas ir didesnis taikymas įvairiose šalyse parodo tai, kad šis modelis palankesnis bandant tenkinti tiek ir kreditoriaus tiek ir skolininko interesus“¹⁴.

Lietuvoje fizinio asmens bankroto institutu iš esmės siekiama sukurti efektyvų teisinį mechanizmą sudarantį sąlygas atkurti fizinio asmens mokumą, užtikrinti kreditorių reikalavimų tenkinimą FABI nustatyta tvarka, tuo pačiu išlaikyti teisingą kreditorių ir skolininko interesų pusiausvyrą¹⁵.

Taigi, kaip ir daugelyje kitų kontinentinės teisės tradicijas puoselėjančių šalių, taip ir Lietuvoje, fizinio asmens bankroto procese vyrauja skolų restruktūrizavimo modelis, paremtas išskirtiniu dėmesiu bankrutuojančio asmens mokumo atkūrimo plano tinkamam sudarymui, tvirtinimui bei sąžiningam įgyvendinimui. Šis, bankrutuojančio fizinio asmens ruošiamas, dokumentas yra esminis elementas fizinio asmens bankroto procese, nuo kurio tinkamo sudarymo, tvirtinimo ir sąžiningo įgyvendinimo, priklauso Įstatyme numatytų tikslų įgyvendinimo sėkmė. Mokumo atkūrimo planu bankrutuojantis fizinis asmuo įsipareigoja savo kreditoriams nustatytą terminą, plane numatytomis sąlygomis tenkinti kreditorinius reikalavimus. Būtent parengtame plane konkretizuojamos fizinio asmens mokumo atkūrimo priemonės, jų įgyvendinimo tvarka. Tačiau, pažymėtina, kad numatytos priemonės turi būti realios, galinčios padėti pasiekti didesnę kreditorių reikalavimų patenkinimą, kartu užtikrinančios asmens, kuriam keliami bankroto byla, galimybę patenkinti minimalius būtinus poreikius.¹⁶

Pabrėžtina, kad fiziniam asmeniui tinkamai neparuošus ir nepateikus mokumo atkūrimo plano tvirtinti teismui – bankroto byla bus nutraukta. Toks pats bankroto bylos likimas laukia, jei fizinis asmuo nesąžiningai vykdys jau patvirtintą mokumo atkūrimo planą.

Priešingai nuo įmonių bankroto procesui keliamo pagrindinio tikslo – patenkinti kreditorių reikalavimus¹⁷, fizinio asmens kreditorių reikalavimo ir jo mokumo atkūrimo plano paskirtis yra ne tik įpareigoti skolininką tam tikrą laiką tarpą tenkinti kreditorių reikalavimus, tačiau, atkuriant

¹² Vita Sutkutė, „Ar fizinio asmens bankroto įstatyme įtvirtintas teisinis reglamentavimas užtikrina kreditorių interesų apsaugą nuo nesąžiningo fizinio asmens bankroto?“ (magistrinis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2014), 12, <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2134976/datastreams/MAIN/content>

¹³ Goda Ambrasaitė ir Rimvydas Norkus, „Legal Aspects of Insolvency of Natural Persons in the Baltic States,“ *Juridica international*, 21 (2014): 178-179, http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2014_1_176.pdf

¹⁴ *Op. cit.*, (Sutkutė 2014, 12)

¹⁵ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-485-658/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/801015?nr=1>

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas,“ *Valstybės žinios* 31, 1010 (2001).

fizinio asmens mokumą, keičiant jo elgesį taip, kad panaši finansinė situacija nesusidarytų ateityje. Tačiau svarbu pabrėžti, kad tik sąžiningai ir aktyviai tenkinant mokumo atkūrimo plane nurodytus kreditorių reikalavimus, bankrutuojantis asmuo gali tikėtis mokumo atkūrimo ir skolų nurašymo. Priešingu atveju bankroto byla gali būti nutraukta neatkūrus skolininko mokumo bei neatleidus jo nuo likusių skolų grąžinimo.

1.2. Mokumo atkūrimo plano ir fizinio asmens pareiškimo iškelti bankroto bylą skirtumai ir panašumai

Bankrutuojančio fizinio asmens pareiškimas iškelti bankroto bylą ir mokumo atkūrimo planas yra du procesiniai dokumentai, kuriuos ruošia bankrutuojantis fizinis asmuo, siekiantis atkurti savo mokumą. Be šių, tinkamai paruoštų, dokumentų, fizinio asmens bankroto procesas yra neįmanomas.

Tenka pripažinti, kad tik pradėjus analizuoti pareiškimą iškelti bankroto bylą ir mokumo atkūrimo planą, gali pasirodyti, kad šie procesiniai dokumentai yra labai panašūs, o kai kurie jų turinio elementai yra netgi identiški. Tačiau pažymėtina, kad tokį klaidingą įspūdį gali sudaryti būtent Įstatyme įtvirtinti reikalavimai šių dokumentų turiniui. FABĮ 4 straipsnio 3 dalyje yra numatyta, kad pareiškime iškelti bankroto bylą teismui, turi būti nurodomos fizinio asmens nemokumą sukėlusios priežastys ir pridedami šį nemokumą pagrindžiantys dokumentai, jeigu fizinis asmuo gali juos pateikti. Ketvirtoje šio straipsnio dalyje, be visų kitų numatytų priedų, fizinis asmuo prie pareiškimo privalo pridėti: dokumentus, patvirtinančius gaunamas ir (ar) numatomas gauti pajamas; turimo viso turto sąrašą, nurodant jo vertę; duomenis apie įkeistą turtą; kreditorių sąrašas; skolininkų sąrašą ir pan. Tuo tarpu, nagrinėjant reikalavimus mokumo atkūrimo planui, matome, kad kai kurių reikalavimų formuluotės yra tapačios kaip ir pareiškimui iškelti bankroto bylą. Pagal Įstatymo 7 straipsnį, be kitų įtvirtintų reikalavimų, mokumo atkūrimo plane turi būti nurodyta: „priežastys, dėl kurių fizinis asmuo negali įvykdyti kreditorių reikalavimų; lėšos, kurias fizinis asmuo numato gauti periodiškai ar kaip vienkartinės pajamas ir per visą bankroto procesą; numatomo parduoti fizinio asmens turimo turto sąrašas, turto pardavimo eiliškumas, terminai ir numatoma turto pardavimo kaina; numatomos gauti iš fizinio asmens skolininkų lėšos; kiekvieną mėnesį fizinio asmens būtiniesiems poreikiams tenkinti numatomos reikalingos lėšos kreditorių sąrašas, kuriame nurodomi šio įstatymo 4 straipsnio 4 dalies 5 punkte nurodyti duomenys“. Atsižvelgiant į tai, bankrutuojančiam fiziniam asmeniui gali kilti pagrįstas klausimas ar kai kurie reikalavimai mokumo atkūrimo planui nėra pertekliniai, nes juos jau privalėjo nurodyti pareiškime

iškelti bankroto bylą. Nepaisant to, kad kai kurios reikalavimų formuluotės, iš tiesų skamba panašiai, tačiau reikia suvokti, kad pareiškimas iškelti bankroto bylą ir mokumo atkūrimo planas yra rengiami ir analizuojami skirtingose fizinio asmens bankroto proceso stadijose.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškimo iškelti bankroto bylą ir mokumo atkūrimo plano procesiniai tikslai yra iš esmės skirtingi, t. y. pareiškimas reikalingas fizinio asmens bankroto bylai iškelti, o mokumo atkūrimo planas yra būtinas, norint sėkmingai užbaigti šią bylą. Fizinio asmens bankroto bylai iškelti reikalingas dviejų savarankiškų teismo procesinių veiksmų visetas: 1) priimti nutartį dėl pareiškimo priėmimo ir 2) priimti nutartį dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo (FABĮ 5 str. 4, 7 d.). Fizinio asmens bankroto bylai sėkmingai užbaigti reikalingas teismo sprendimas ar nutartis baigti fizinio asmens bankroto bylą.

Pareiškimo priėmimo stadijoje, teismas tik patikrina ar pareiškime iškelti bankroto bylą bankrutuojantis fizinis asmuo nurodė nemokumą sukėlusios priežastis ir pridėjo reikiamus dokumentus. Fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo stadijoje teismas jau vertina pareiškime iškelti bankroto bylą nurodytus duomenis, tačiau tik nemokumo ir fizinio asmens sąžiningumo aspektu. Tuo tarpu, mokumo atkūrimo plano tvirtinimo stadijoje, teismas iš esmės išanalizuoja visus FABĮ 7 straipsnyje nurodytus reikalavimus ir vertina mokumo atkūrimo planą, atsižvelgdamas nemokaus fizinio asmens bei jo kreditorių teises ir interesus, t.y. ar mokumo atkūrimo plane, nurodyti duomenys, nepažeidžia kreditorių interesų, o kreditorių reikalavimai nepažeidžia bankrutuojančio asmens ir jo išlaikomų asmenų interesų.

2. FIZINIO ASMENS MOKUMO ATKŪRIMO PLANO SUDARYMAS

Visuotinai pripažįstama, jog vienas svarbiausių momentų fizinio asmens bankroto procedūroje yra mokumo atkūrimo plano parengimas ir jo patvirtinimas. Pirmoje darbo dalyje autorius išsamiai atskleidžia fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sampratą, reikšmę bei tikslą bankroto procese. Priešingai nuo pirmosios magistro dalies, šioje dalyje bus prieita prie fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymo stadijos.

Verta dar kartą pažymėti, kad 2015 metais bankroto bylos iškeltos 414 fizinių asmenų, t.y. net 13,4 procentų daugiau nei atitinkamu 2014 m. laikotarpiu¹⁸. Didėjantys fizinių asmenų bankroto bylų skaičius suponuoja būtinybę išanalizuoti problemas su kuriomis susiduria fizinio asmens bankroto procese dalyvaujantys asmenys, rengiant mokumo atkūrimo planą. Plane turi būti nurodoma įvairi informacija, kuri iš esmės nurodo, kaip skolininkas ketina atsiskaityti su kreditoriais bankroto procedūrų metu, kokios yra kreditorių daromos nuolaidos, kokios planuojamos bankrutuojančio asmens pajamos ir išlaidos, administravimo išlaidos, turto realizavimo tvarka, bankrutuojančio asmens asmeniniams poreikiams ir jo išlaikomiems asmenims skiriamos lėšos ir panašiai. Reiktų pabrėžti, kad būtent nuo asmens, kuriam yra iškelta bankroto byla, sąžiningų pastangų priklauso bankroto plano įvykdymo sėkmingumas, o tuo pačiu fizinių asmenų Įstatymo siekiamų tikslų įgyvendinimas. FABĮ tikslas yra žymiai platesnis nei vien fizinio asmens skolų „nurašymas“. Asmeniui, kuriam iškelta bankroto byla, nebendradarbiaujant ir nesiekiant maksimalaus galimo kreditorių reikalavimų patenkinimo, bankroto procesas nebus rezultatyvus, iš esmės nebus užtikrintas kreditorių interesų gynimas, o tuo pačiu pažeista skolininko ir jo kreditorių interesų pusiausvyra.¹⁹

Šioje dalyje pirmiausia bus išsamiai išanalizuoti Įstatyme įtvirtinti reikalavimai, kurių privalu laikytis, sudarant fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. Po išsamios reikalavimų analizės, aptarsime Lietuvos teismų praktiką, atskleidžiančią FABĮ 7 straipsnyje numatytų reikalavimų turinį. Antrame šios dalies skyriuje bus aptartas dažnai įstatymo leidėjų bei teisės mokslininkų aršių diskusijų objektu tampantis, fizinio asmens mokumo atkūrimo plano terminas. Bus analizuojamas įstatymo leidėjų požiūris bei kitų šalių praktika šio klausimu.

¹⁸ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.“, žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>

¹⁹ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1876-123/2015“, prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1161259?nr=1>

2.1. Fizinio asmens mokumo atkūrimo plano pagrindinių reikalavimų analizė

Reikalavimai fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymui yra įtvirtinti Įstatyme, tačiau net ir nustačius griežtas normas, kuriomis vadovaujantis reikia sudaryti fizinio asmens atkūrimo planą, neretai kyla praktinių problemų. Todėl, siekiant tinkamai parengti fizinio asmens mokumo atkūrimo planą būtina išsamiai išanalizuoti, FABĮ nustatytus, reikalavimus šio plano rengimui. Pagal Įstatymo nuostatas bankrutuojantis fizinis asmuo pats rengia mokumo atkūrimo planą, jį pateikia bankroto administratoriui, o šis parengia išvadą dėl plano įgyvendinimo galimybių ir ją kartu su plano projektu pateikia kreditoriams bei šaukia kreditorių susirinkimą dėl pritarimo plano projektui²⁰.

FABĮ 10 straipsnis numato fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo pagrindus. Pirmoje šio straipsnio dalyje, be kitų pagrindų yra numatyta, kad teismas priima nutartį nutraukti fizinio asmens bankroto bylą, jeigu nustatytais terminais fizinio asmens mokumo atkūrimo planas nepateikiamas teismui tvirtinti ar teismas nepatvirtina šio plano, arba paaiškėja, kad fizinis asmuo pateikė neteisingą informaciją apie savo turta, pajamas, išipareigojimus, nemokumo priežastis ar kita ir dėl ko plane numatytos priemonės gali būti neįvykdytos. Tačiau, jei teismas neturi pagrindo išvadai, jog rengiant ar teikiant tvirtinti mokumo atkūrimo planą, buvo padaryti procedūriniai pažeidimai, tai yra, kad planas neatitinka FABĮ 7 ar 8 straipsniuose nurodytų formos reikalavimų, bankrutuojančio fizinio asmens atkūrimo planas turi būti patvirtintas. Atsižvelgiant į tai, darbo autorius šiame skyriuje siūlo atidžiai išanalizuoti FABĮ 7 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus, kurių nesilaikymas gali būti nutrauktos bankroto bylos priežastis.

2.1.1. Priežastys, dėl kurių fizinis asmuo negali įvykdyti kreditorių reikalavimų

Remiantis teismų praktika, sprendžiant dėl bankroto bylos iškėlimo turi būti įvertinamos dvi grupės aplinkybių: pirma, turi būti konstatuotas fizinio asmens nemokumas, antra, nustačius fizinio asmens nemokumą turi būti patikrinama, ar neegzistuoja FABĮ 5 straipsnio 8 dalyje įtvirtintos sąlygos, kurioms esant bankroto bylą atsisakoma iškelti.²¹ Tuo tarpu, fizinio asmens nemokumą

²⁰ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-2464-555/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/931097?nr=1>

²¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-242-248/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1045327?nr=1>

lemiančių prižasčių nurodymas fizinio asmens mokumo atkūrimo plane yra vienas iš pirmųjų FABĮ reikalavimų.

Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje fizinis asmuo laikomas nemokiu, kai jis negali įvykdyti skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurių suma viršija 25 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas minimaliausias mėnesines algas, t.y. 8750 eurus²². Tuo tarpu, užsienio teisėje nemokumo sąvoka suvokiama skirtingai. Paprastai nemokumo sąvoka per skolos dydį apibrėžiama nėra. Sąvoka nemokumas vertinama pagal paties žodžio prasmę, vienose šalyse užtenka vien tik to, kad asmuo turi laiku nesumokėtų įsiskolinimų, kitose šalyse – kad ši suma viršytų turimo turto sumą.²³

Išanalizavus fizinių asmenų bankroto ataskaitose nurodytas fizinių asmenų bankroto (nemokumo) priežastis bei teismo nutartyse iškelti bankroto bylą pateikiamą informaciją, pagrindinės fizinių asmenų bankroto (nemokumo) priežastys yra: santuokos nutraukimas ar sutuoktinio mirtis, liga, darbingumo praradimas, darbo, verslo praradimas, nepasiteisinusios investicijos, laidavimas už kitų asmenų prievoles, neatsakingas skolinimasis ir skolinimas. Pažymėtina, kad kai kurioms pajamų sumažėjimo ir per didelių įsipareigojimų sukaupti priežastims (darbo ar verslo praradimas, nepasiteisinusios investicijos ir su laidavimo teisiniais santykiais susijusių įsipareigojimų atsiradimas) atsirasti tam tikrais atvejais sąlygas sudarė ekonominė krizė šalyje.²⁴

2.1.2. Lėšos, kurias fizinis asmuo numato gauti periodiškai ar kaip vienkartinę pajamą ir per visą bankroto procesą

Analizuojant 95 fizinių asmenų, kuriems per 2015 m. sausio - birželio mėnesius buvo iškelta bankroto byla, bankroto ataskaitas (103 iš 198 fizinių asmenų bankroto ataskaitos nėra pateiktos), matyti, kad teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų vertė siekė net 31 milijonų eurų²⁵. Lietuvos teismų praktika, spręsdama fizinio asmens bankroto bylas, dažnai remiasi Europos Žmogaus Teisių Teismo suformuluota, kad „fizinio asmens atleidimas nuo skolų yra kreditorių nuosavybės teisės

²² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1240 dėl minimaliojo darbo užmokesčio,“ TAR 19325, (2015).

²³ Vita Sutkutė, „Ar fizinių asmenų bankroto įstatyme įtvirtintas teisinis reglamentavimas užtikrina kreditorių interesų apsaugą nuo nesąžiningo fizinio asmens bankroto?“ (magistrinis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2014), 10, <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2134976/datastreams/MAIN/content>

²⁴ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „fizinių asmenų bankroto priežasčių analizė 2014 m. kovo 6 d. Nr. A4-263,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analize_kitas/Fa-bankroto-priezasciu-analize.pdf

²⁵ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.,“ žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>

apribojimas, kuris gali būti pateisinamas bankroto procedūros tikslais, tokiais kaip siekis apsaugoti asmens orumą ir išvengti visiško fizinio asmens nuskurdinimo, tačiau toks apribojimas neturi neproporcingai perkelti naštos kreditoriams²⁶. FABĮ 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte reglamentuota, kad fizinio asmens mokumo atkūrimo plane turi būti nurodytos lėšos (tarp jų darbo užmokestis, atlyginimas už naudojamąsi autoriaus teisėmis, už teisę į išradimą, dividendai ar kitos pajamos iš juridinių asmenų, kurių dalyvis yra fizinis asmuo, palikimas ir kita, išskyrus lėšas, gautas už parduotą turtą), kurias fizinis asmuo numato gauti periodiškai ar kaip vienkartinę pajamą ir per visą bankroto procesą. Jei fizinis asmuo verčiasi individualia ir (ar) ūkininko veikla arba numato verstis individualia ir (ar) ūkininko veikla, plane, be Įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų duomenų, taip pat turi būti nurodyta: lėšos, kurias fizinis asmuo numato gauti periodiškai iš individualios ir (ar) ūkininko veiklos bankroto proceso metu. Atsižvelgiant į tai, kad fizinio asmens atleidimas nuo skolų yra kreditorių nuosavybės teisės apribojimas, reikalavimas mokumo atkūrimo plane nurodyti gaunamas ir numatomas gauti pajamas yra ypatingai svarbus fizinio asmens kreditoriams. Būtent dėl netinkamo gaunamų ir numatomų gauti lėšų nurodymo fizinio asmens mokumo atkūrimo plane, kyla nemažai teisminių ginčų tarp bankrutuojančių fizinių asmenų ir jų kreditorių.

Šiaulių apygardos teismas 2014 metų spalio 3 dieną priėmė nutartį, kuria tenkino bankrutuojančio fizinio asmens kreditorių atskiruosius skundus. Pirmosios instancijos, Šiaulių apylinkės teismas, pavirtino bankrutuojančio fizinio asmens A. R. mokumo atkūrimo planą ir numatė 2 metų plano įgyvendinimo terminą, nors pagal tuo metu galiojusią Įstatymo redakciją maksimalus plano įgyvendinimo terminas buvo net 5 metai. Šiaulių apylinkės teismas savo sprendimą grindė tuo, kad bankrutuojančio fizinio asmens pagrindinės gautinos pajamos yra nedarbingumo pašalpa 373 litų, darbingumo lygis tik 35 procentai, o amžius net 60 metų. Pirmosios instancijos teismo manymu, atsižvelgiant į išvardytas aplinkybes, bankrutuojančiam fiziniam asmeniui susirasti papildomo darbo praktinių galimybių nėra, todėl, anot teismo, netikslinga nustatyti ilgesnį nei 2 metų plano įgyvendinimo terminą, nes plane nenumatytos lėšos kreditorių įsiskolinimams dengti dėl gaunamų piniginių lėšų trūkumo. Priešingos nuomonės buvo apeliacinės instancijos teismas, kuris Šiaulių apylinkės teismo nutartį panaikino ir perdavė šį klausimą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Šiaulių apygardos teismas savo sprendimą motyvavo tuo, kad pagal FABĮ, plane privalu nurodyti visas lėšas, kurias fizinis asmuo numato gauti periodiškai iš individualios veiklos. Šiaulių apygardos teismas sutiko su kreditoriaus Valstybinės

²⁶ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-203-538/2016,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1208707?nr=1>

mokesčių inspekcijos nurodyta pastaba, kad fizinio asmens A. R. planuojamos gauti pajamos pagal verslo liudijimą, fizinio asmens mokumo atkūrimo plane nepaskirstytos. Pirmosios instancijos teismo posėdžio metu fizinis asmuo A. R. nurodė, kad iš individualios veiklos jis beveik jokių pajamų negauna, tačiau apeliacinės instancijos teismo nuomonė buvo priešinga – turėdamas transporto priemonę, A. R. turi galimybę gauti bent kokias tai pajamas, nors ir jos būtų nedideles, ir tokiu būdu nors iš dalies patenkinti kreditorinius reikalavus. Apeliacinės instancijos pabrėžė, kad teiginiai, jog bankrutuojantis fizinis asmuo negali gauti darbo, o tuo pačiu ir pajamų, yra tik tai deklaratyvaus pobūdžio.²⁷

Atsižvelgiant į nurodytą įstatyminį reglamentavimą, bei apeliacinės instancijos teismo formuojamą praktiką, darytina išvada, jog viena esminių sąlygų fiziniam asmeniui bankrutuoti pagal FABĮ, yra gebėti atsiskaityti su kreditoriais. Todėl fizinis asmuo privalo mokumo atkūrimo plane nurodyti visas pajamas, kurias numato gauti periodiškai ar kaip vienkartinės pajamas ir per visą bankroto procesą, o jų nenurodymas ar netikslus nurodymas gali tapti priežastimi teismui netvirtinti fizinio asmens mokumo atkūrimo plano.

2.1.3. Numatomo parduoti fizinio asmens turimo turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, sąrašas, turto pardavimo eiliškumas, terminai ir numatoma turto pardavimo kaina

Pagal Įstatymo 27 straipsnio 1 dalį, bankrutuojančio fizinio asmens turtą parduoda bankroto administratorius pagal mokumo atkūrimo plane nustatytą eiliškumą ir terminus. Taigi mokumo atkūrimo plane, visų pirma, fizinis asmuo privalo nurodyti turimo turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, sąrašą. Panevėžio apygardos teismas, kaip apeliacinė instancija, tenkino apelianto atskirąjį skundą dėl fizinio asmens netiksliai sudaryto turimo turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, sąrašo. Apeliantas (kreditojus) savo atskirajame skunde nurodė, kad mokumo atkūrimo plano projekte nėra pateikta informacija apie bankrutuojančio asmens vardu registruotas transporto priemones, taip pat apeliantui nėra aišku ar pateiktas visas bankrutuojančiam asmeniui priklausančio turto sąrašas. Aukštesnės instancijos teismas atkreipė dėmesį, kad byloje pateikta VĮ „Regitra“ pažyma apie tai, jog bankrutuojančio fizinio asmens Z. N. vardu transporto priemonių neregistruota, išduota dar 2013 metų gegužės 21 dieną, todėl, atsižvelgiant į tai, byloje ši informacija privalo būti atnaujinta. Taip pat pažymėjo, kad iš byloje esančio Panevėžio miesto apylinkės teismo 2012 metų gegužės 22 dienos sprendimo dėl

²⁷ „Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-782-124/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/873081?nr=1>

santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, yra žinoma, kad nutraukus santuoką, buvo patvirtinta D. N. ir bankrutuojančio fizinio asmens Z. N. sudaryta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių pagal kurią Z. N. asmeninės nuosavybės teise priskirta: ¼ dalis 0,9605 hektarų žemės ūkio paskirties sklypo; ½ dalis žemės ūkio paskirties sklypo, bei ¼ dalis patalpos su bendro naudojimo patalpa. Santuoka yra nutraukta ir sprendimas yra įsiteisėjęs, tačiau byloje nėra duomenų apie bankrutuojančio fizinio asmens Z. N. nuosavybės teise priklausančių žemės sklypų pardavimą, dovanojimą, ar kitokį perleidimą, tretiesiems asmenims.²⁸ Atsižvelgiant į tai, Panevėžio apygardos teismo teisėja, Birutė Valiulienė, pabrėžė, jog „mokumo atkūrimo plane nurodytas visas Z. N. nuosavybės teise priklausantis turtas, kuris gali būti realizuotas kreditorinių reikalavimų tenkinimui, nėra pakankamo pagrindo“²⁹. Pažymėtina, kad tokia Panevėžio apygardos teismo formuluotė neturėtų būti suprantama klaidingai, t.y. kaip dar vienas, papildomas reikalavimas, fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymui. Įstatyme nėra numatyto reikalavimo bankrutuojančiam fiziniam asmeniui, rengiant mokumo atkūrimo planą, nurodyti duomenų apie turėto turto perleidimą tretiesiems asmenims, tačiau suprantama, kad siekiant kreditorių intereso užtikrinimo ir vengiant bankrutuojančio fizinio asmens piktnaudžiavimo, būtina, kad tokie duomenys būtų surinkti. Taip pat remianti šia Panevėžio apygardos teismo nutartimi, reikia pažymėti, kad fizinio asmens mokumo atkūrimo plane pateikta informacija turi būti aktuali ir nauja, kitokiu atveju informaciją bus privaloma atnaujinti.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau tekste – „CPK arba Kodeksas“) 668 straipsnyje reglamentuota, kad vykdant išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į buitį, ūkio, darbo, mokymosi reikmenis ir kitą turtą, kurie būtini skolininko ar jo šeimos pragyvenimui, darbui pagal jo profesiją ar mokymuisi. Tikslus šio turto sąrašas nurodomas Sprendimų vykdymo instrukcijoje (toliau tekste – „Instrukcija“).³⁰ Instrukcijoje nurodoma, kad „[...] Išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus iš fizinių asmenų negali būti nukreiptas į šių rūšių turtą ir daiktus, kurie priklauso skolininkui nuosavybės teise arba yra jo dalis bendrojoje nuosavybėje ir reikalingi skolininkui ar jo išlaikomiems asmenims, išskyrus atvejus, kai skolininkas to pageidauja raštu: 93.1. namų apstatymo ir apyvokos reikmenys, drabužiai, reikalingi skolininkui ir jo išlaikomiems asmenims: drabužiai ir avalynė kiekvienam šeimos nariui; virtuvės ir stalo reikmenys, kuriais yra naudojamosi (išskyrus daiktus, pagamintus iš brangiųjų metalų, taip pat

²⁸ „Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-326-278/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/873081?nr=1>

²⁹ *Ibid.*

³⁰ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas,“ *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).

turinčius meninės vertės daiktus); baldai (išskyrus baldus, turinčius meninės vertės) ir patalynė, maistui ruošti reikalinga įranga, vienas šaldytuvas; jeigu su skolininku kartu gyvena nepilnamečiai vaikai ar neįgalieji, – vaikų ir neįgaliųjų daiktai, vienas kompiuteris, vienas televizorius, viena ryšio priemonė; menkaverčiai daiktai; 93.2. skolininko šeimos pragyvenimui reikalingi maisto produktai; 93.3. jeigu skolininko pagrindinė veikla yra žemės ūkis, – pašaras gyvuliams, į kuriuos nenukreipiamas išieškojimas, sėkla, reikalinga eilinei sėjai, vienas gyvulys, kurio vartojamas pienas, ir vienas gyvulys, kurio vartojama mėsa; 93.4. kuras, reikalingas maistui paruošti ir šeimos gyvenamajai patalpai šildyti visą kūrenimo sezoną; 93.5. asmeniniai gamybos ir amato įrankiai, taip pat paties skolininko profesiniam darbui reikalingi įrankiai ir pagalbinės priemonės; 93.6. grynųjų pinigų suma, neviršijanti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytos vienos minimalios mėnesinės algos³¹. Atsižvelgiant į tai, bankrutuojantis fizinis asmuo, sudarydamas mokumo atkūrimo plano projektą, turi vadovautis CPK 668 straipsniu bei minėta Instrukcija.

Mokumo atkūrimo plane bankrutuojantis fizinis asmuo privalo nurodyti parduodamo turto eiliškumą ir terminus, iki kada šį turtą planuojamą parduoti. Iš pirmo žvilgsnio, gali pasirodyti, kad šis reikalavimas, nustatyti parduodamo turto eiliškumą, nėra tikslingas, nes visas turtas, anksčiau ar vėliau, vis tiek bus parduotas. Toks įspūdis susidaro, jeigu Įstatyme numatytus reikalavimus nagrinėjame tik teoriškai. Praktiškai analizuojant reikalavimą, nustatyti parduodamo turto eiliškumą ir terminus, tampa aišku, kad šis reikalavimas yra labai svarbus tiek kreditoriui, tiek ir skolininkui. Panagrinėkime autoriaus pateiktą teorinį pavyzdį. Bankrutuojančiam fiziniam asmeniui priklauso komercinės paskirties patalpos Vilniaus senamiestyje, Didžiojoje gatvėje. Patalpos yra hipoteka įkeistos bankui. Fizinis asmuo bankrutuoja krizės laikotarpiu, kai nekilnojamojo turto rinką sukaustęs sąstingis, todėl komercinės paskirties patalpų pardavimo kaina yra itin maža, tačiau patalpos dviejų metų laikotarpiui yra sėkmingai išnuomos didėliai užsienio kompanijai, kuri į kapitalinį patalpų remontą investavo nemažas savo lėšas. Šiuo atveju akivaizdu, kad pardavus patalpas kaip įmanoma greičiau, nepasiektumėme maksimaliai geriausio varianto, nes iš patalpų pardavimo gautos lėšos bus kur kas mažesnės nei palaukus kelis metus kol nekilnojamojo turto rinka atsigaus. Taip pat bankrutuojantis fizinis asmuo nebegaus lėšų iš patalpų nuomos, kurias galėtų skirti kiekvieno mėnesio kreditoriniams reikalavimams dengti. Todėl autoriaus nuomone, siekiant optimaliausios naudos iš šios situacijos, patalpas reiktų parduoti po dviejų metų, o gautas pajams iš nuomos skirti kreditorių reikalavimų tenkinimui.

³¹ „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo,“ *Valstybės žinios* 130, 4682 (2005).

Tačiau Lietuvos teismų praktikoje yra laikomasi kitokios nuomonės. Vilniaus apygardos teismas 2014 metų lapkričio 6 dienos nutartimi sutiko su pirmosios instancijos nuomone, kad pasinaudojimas bankui įkeistu nekilnojamoju turto, jį nuomojant 2 metus, taip gaunant apie 6 000 litų kasmėnesinių pajamų, kurios būtų naudojamos dengti skolininkų, administratoriaus išlaidas, visą nurodytą laikotarpį neparduodant hipoteka ap sunkinto turto, bankui numatant mokėjimus tik 2016 metais, akivaizdžiai pažeidžia hipotekos kreditoriaus interesus³². Todėl tenka pripažinti, kad pagal Lietuvos teismų formuojamą praktiką, bankrutuojantis fizinis asmuo galėtų naudotis bankui įkeisto nekilnojamojo turto nuoma, gaunant iš jos pajamas, galėtų būti įgyvendinama tik turint banko sutikimą ir jam teikiant pagalbą.

Pagal FABĮ reikalavimus, bankrutuojantis fizinis asmuo taip pat turėtų nurodyti parduodamo turto kainą. Dėl šio reikalavimo turinio yra kilę skolininkų ir kreditorių ginčai, kurie buvo nagrinėti Lietuvos teismų. Vieną iš jų darbo autorius siūlo panagrinėti įdėmiau. Jau aptartoje Panevėžio apygardos teismo nagrinėtoje civilinėje byloje, be kitų atskirojo skundo argumentų, apeliantas nurodė, jog buvo ignoruojami siūlymai, atlikti realizuojamo turto vertinimą, bei turtą realizuoti vienu metu. Panevėžio apygardos teismas šį atskirojo skundo teiginį vertintino kritiškai ir atkreipė dėmesį, jog FABĮ 27 straipsnis nustato, kad administratorius bankrutuojančio fizinio asmens turtą parduoda atsižvelgęs į mokumo atkūrimo plane numatytą turto pardavimo kainą, parduodamo turto rinkos kainą bei kreditorių susirinkimo patvirtintą pradinę turto pardavimo kainą. Taigi, nekilnojamojo turto vertė gali būti nustatoma ne tik turto vertintojų, bet ir VĮ Registrų centro pateiktais duomenimis. Iš VĮ Registrų centro duomenų buvo matoma, kad bankrutuojančio fizinio asmens patalpų vertė masinio vertinimo metu 2010 metų liepos 7 dieną buvo 271 000 litų, o iš pateikto mokumo atkūrimo ir kreditorių reikalavimų tenkinimo plano projekto buvo matyti, jog numatoma bankrutuojančiam asmeniui nuosavybės teise priklausančio parduotino turto kaina - 300 000 litų. Panevėžio apygardos teismas pažymėjo, kad Įstatymas nenumato draudimo atlikti realizuojamo turto įvertinimo, todėl išankstinis turto įvertinimas prieš mokumo atkūrimo ir kreditorių reikalavimų tenkinimo plano patvirtinimą, yra netikslingas, nes turto vertinimo veiksmai gali būti atlikti ir vėliau.³³

³² „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1348-590/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/895783?nr=1>

³³ Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-326-278/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/873081?nr=1>

2.1.4. Kitos priemonės, skirtos fizinio asmens mokumui atkurti (persikvalifikavimas, įsidarbinimas ir kitos)

Fizinio asmens bankroto instituto tikslo – atkurti sąžiningo asmens mokumą – gali būti siekiama įvairiomis priemonėmis: tiek pakeičiant skolininko įsipareigojimus kreditoriams (atidedant reikalavimų vykdymo terminus, nurašant dalį ar visus reikalavimus, pakeičiant piniginę prievolę kita prievole) mokumo atkūrimo plane nustatyta tvarka, tiek bankrutuojančiam fiziniam asmeniui dedant pastangas subalansuoti savo pajamas ir išlaidas dirbant arba užsiimant kita pajamų duodančia veikla³⁴. Tačiau aktualu paminėti, kad būtent bankrutuojančio fizinio asmens sąžiningumas ir jo aktyvus pareigų vykdymas, siekiant tinkamai tenkinti kreditorių reikalavimus, yra vienas iš svarbiausių sėkmingos bankroto bylos baigties pagrindų.

Klaipėdos apygardos teismas, kaip apeliacinė instancija, išnagrinėjo atskirąjį skundą, kuriuo buvo prašoma panaikinti Kretingos rajono apylinkės teismo 2014 metų rugsėjo 16 dienos nutartį ir klausimą, dėl bankrutuojančio fizinio asmens E. P. mokumo atkūrimo plano tvirtinimo, perduoti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Apeliantas, be kitų atskirojo skundo argumentų, piktnosį, kad pirmosios instancijos teismas patvirtino tokį fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, kuris iš esmės nenumato jokių aktyvių veiksmų, kuriuos pareiškėjas privalo atlikti, siekdamas atkurti savo mokumą, o numatytos mokumo atkūrimo priemonės yra tik deklaratyvios. Tačiau apeliacinės instancijos teismas su šiuo teiginiu nesutiko bei pažymėjo, kad bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plane nurodoma, kad fizinis asmuo sieks pakeisti darbą į geriau apmokamą, dės pastangas ir išnaudos visas galimybes gauti didesnes pajamas, radęs darbo pasiūlymą su siūlomu didesniu darbo užmokesčiu kandidatuos į siūlomą darbo vietą, planuoja dirbti papildomus darbus, vykdyti individualią veiklą.³⁵

Tačiau kitoje Lietuvos teismų nagrinėtoje byloje, apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį, kad bankrutuojantis fizinis asmuo A. K. jau ilgą laiką, t. y. nuo 2011 metų rugsėjo 1 dienos, gauna tik 750 litų dydžio darbo užmokesį per mėnesį. Tuo tarpu, pasak teismo, byloje nėra duomenų apie bankrutuojančio fizinio asmens pastangas susirasti geriau apmokamą darbą. Aplinkybė, kad fizinis asmuo A. K., būdamas jaunas, sveikas, darbingas asmuo, ilgą laiką tenkinasi tik 750 litų dydžio darbo užmokesčiu per mėnesį, rodo fizinio asmens pasyvumą, nerūpestingumą,

³⁴ „Lietuvos aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/931357?nr=1>

³⁵ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1815-123/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/934283?nr=1>

taip pat tai, kad A. K. apskritai nėra suinteresuotas dėti maksimalias pastangas savo mokumui atkurti ir siekti atsiskaityta su kuo daugiau kreditorių ir kuo didesne apimtimi.³⁶

Taigi, iš teismų praktikos matome, kad fizinio asmens bankroto procese yra labai svarbi skolininko pareiga dirbti arba užsiimti kita pajamų duodančia veikla, aktyviai siekti įsidarbinti arba siekti susirasti geriau apmokamą darbą. Tačiau iš nagrinėtų bylų, lieka neaišku, kokius duomenis reikia nurodyti mokumo atkūrimo plane, kad tai įrodytų bankrutuojančio fizinio asmens pastangas susirasti geriau apmokamą darbą. Pastebėtina, kad bankrutuojantis fizinis asmuo, retai kada gali pateikti duomenis, kurie įrodytų, kad jo pajamos ateityje tikrai didės, todėl sudarant fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, dažniausiai apsiribojama ateities įsipareigojimu – dėti pastangas ir išnaudoti visas galimybes gauti didesnes pajamas. Tačiau pažymėtina, kad ši fizinio asmens pareiga turi būti vykdoma nuosekliai ir realiai, o ne vien formaliai.

2.1.5. Kiekvieną mėnesį fizinio asmens būtiniesiems poreikiams tenkinti numatomos reikalingos lėšos

Fizinio asmens poreikiams tenkinti numatomos lėšos – tai mokumo atkūrimo plano sudarymo reikalavimas, sukeliantis daugybę ginčų tarp bankrutuojančių asmenų ir jų kreditorių. Pagal FABĮ fiziniam asmeniui ir (ar) teisės aktų nustatyta tvarka jo išlaikomų asmenų būtiniesiems poreikiams tenkinti nustatoma lėšų suma negali būti mažesnė už lėšų sumą, kuri būtų paliekama fiziniam asmeniui, atliekant išskaitas CPK nustatyta tvarka (FABĮ 7 straipsnio 3 dalis). Kaip taisyklė, bankrutuojantys fiziniai asmenys yra linkę numatyti didesnę pinigų sumą būtiniesiems poreikiams tenkinti, o kreditoriai, manydami, kad jų interesai ir taip yra neproporcingai suvaržyti, reikalauja, kad ši suma būtų kuo mažesnė. Toks kreditorių reikalavimas neturėtų būti smerkiamas. Tenka pripažinti, kad kreditorių pagrindinis ir dažniausiai vienintelis tikslas – patvirtinti tokį mokumo atkūrimo planą, kad bankrutuojantis fizinis asmuo, per plano įgyvendinimo terminą, grąžintų kuo daugiau skolų. Nepasiekus kompromiso, ginčus dėl fizinio asmens būtiniesiems poreikiams tenkinti reikalingų lėšų, sprendžia teismai.

Pažymėtina, kad mokumo atkūrimo plane, būtiniesiems poreikiams tenkinti skirtos lėšos negali būti nurodomos bendrai, t.y. mokumo atkūrimo plane privaloma konkrečiai nurodyti, kokioms bankrutuojančio skolininko ir (ar) jo išlaikomų asmenų reikmėms tenkinti bus skiriamos, šios lėšos. Bankrutuojantis fizinis asmuo E. P. nurodė, kad būtiniesiems poreikiams tenkinti kas mėnesį reikalinga 850 litų suma ir visi iš darbdavio gaunami dienpinigiai. Šią sumą skolinikas

³⁶ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1348-590/2013,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/895783?nr=1>

detaliai aprašė ir nurodė, kad ją sudaro: 200 litų – išlaidos būsto nuomai, 200 litų – išlaidos gyvenamųjų patalpų komunaliniams mokesčiams, 100 litų – transporto išlaidos, 200 litų – išlaidos maistui, 50 litų – išlaidos vaistams asmens higienai, 100 litų – rūbams³⁷. Taigi, bankrutuojanti fizinis asmuo mokumo atkūrimo plane būtiniesiems poreikiams skirtą sumą nurodė detaliai. Tačiau nepaisant to, apeliantas nesutiko su tokia būtiniesiems poreikiams tenkinti kas mėnesį fiziniam asmeniui reikalinga suma ir nurodė, kad bankrutuojantis fizinis asmuo ne visą laiką būna Lietuvoje, o būdamas užsienyje pareiškėjas būtinuosius poreikius tenkina iš darbdavio mokamų dienpinigių. Apeliantas pridūrė, kad nėra duomenų kiek laiko per mėnesį pareiškėjas praleidžia užsienyje, todėl negalima spręsti, ar mokumo atkūrimo plane nurodyta suma, reikalinga būtiniesiems poreikiams tenkinti, atitinka teisingumo, protingumo, sąžiningumo kriterijus. Įvertinęs apelianto atskirojo skundo argumentą, apeliacinės instancijos teismas išanalizavęs fizinio asmens nurodytą būtiniesiems poreikiams tenkinti skirtą sumą, nurodė, kad 850 litų suma nėra ta, kurią reikėtų laikyti kaip per didelę, nes išlaidos yra patiriamos nepaisant to, ar bankrutuojantis fizinis asmuo yra komandiruotėje ir gauna dienpinigius, ar ne, todėl atmėtė apelianto atskirąjį skundą³⁸.

Baigiamojo darbo autoriaus nuomone, teismas, sprenddamas ginčus dėl būtiniesiems poreikiams tenkinti reikalingos sumos, jos dydį kiekvienu atveju turi įvertinti individualiai, atsižvelgdamas į kreditorių interesus, tačiau nepamiršdamas apsaugoti ir pagrindines bankrutuojančio fizinio asmens teises. Būtinųjų išlaidų dydis privalo būti toks, kad būtų patenkinti būtinieji asmens poreikiai maistui, aprangai, būstui, sveikatai, darbui, ryšiams ar transportui. Tuo tarpu poilsio, laisvalaikio poreikiai gali būti laikomi antraeiliais poreikiais. Pažymėtina, kad visos būdinusios išlaidos turi būti detaliai nurodomos bei pagrįstos, privalo atitikti proporcingumo, protingumo, teisingumo bei sąžiningumo principus.

2.1.6. Bankroto administravimo išlaidų suma ir jos pagrindimas

Remiantis Įstatymu, mokumo atkūrimo plane turi būti nurodyta ir bankroto administravimo išlaidų suma bei jos pagrindimas. FABĮ 22 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodoma, kad „Bankroto administravimo išlaidas sudaro: išlaidos bankroto procedūroms atlikti (turto pardavimo, saugojimo, transporto, ryšių, kanceliarinės ir kitos kreditorių susirinkimo patvirtintos išlaidos) ir atlyginimas bankroto administratoriui. Bankroto administravimo išlaidų šamatą tvirtina ir keičia kreditorių

³⁷ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1815-123/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/934283?nr=1>

³⁸ *Ibid.*

susirinkimas“. Bankroto administratorius yra vienas iš fizinio asmens bankroto instituto būtinų subjektų, be kurio visas bankroto procesas pasidarytų nebeįmanomu. Svarbu pabrėžti, kad bankroto administratorius yra fizinis arba juridinis asmuo, nustatyta tvarka turintis teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, siekiantis pelno. Visuotinai pripažįstama, kad už atliktą darbą turi būti tinkamai atlyginama, todėl jau mokumo atkūrimo plane privalu nurodyti bankroto administratoriaus atlyginimą ir kitas išlaidas skirtas bankroto procedūroms atlikti.

Analizuojant baigtų bankroto procesų, kai įgyvendintas planas, faktiškai išmokėtų administravimo išlaidų ir administratorių atlyginimų santykį su patvirtintomis administravimo išlaidomis ir administratorių atlyginimais pagal sąmatą, matyti, kad faktinės administravimo išlaidos sudarė net 94 procentų (neišmokėta 1600 litų) patvirtintų administravimo išlaidų, o administravimo išlaidų sąmatoje patvirtinti administratorių atlyginimai buvo išmokėti jau visi 100 procentų (15000 litų). Tuo tarpu, faktiškai išmokėti administratorių atlyginimai sudarė 57 procentų faktinių administravimo išlaidų.³⁹ Pažymėtina, kad vadovaujantis Įstatymu, bankroto administratoriaus atlyginimo suma nustatoma pavedimo sutartyje, kuri sudaroma tarp fizinio asmens ir bankroto administratoriaus, atsižvelgiant į tai, ar fizinis asmuo vykdo individualią ir (ar) ūkininko veiklą, į parduodamo fizinio asmens turto (taip pat ir įkeisto) rūšį ir jo kiekį, bankroto procedūrų kiekį ir sudėtingumą (FABĮ 22 straipsnis 4 dalis).

Tačiau neretai bankroto administravimo išlaidų suma ir jos pagrindimas tampa pagrindine kreditorių pasipiktinimo priežastimi visu mokumo atkūrimo planu. Įstatymo 22 straipsnio 5 dalyje nurodyta, kad „bankroto administravimo išlaidos apmokamos iš fizinio asmens visų rūšių lėšų (gautų pardavus ir (ar) perdavus fizinio asmens turtą, fiziniam asmeniui gražintų skolų, individualios ir (ar) ūkininko veiklos ir kitų fizinio asmens bankroto proceso metu gautų lėšų). Pardavus ar perdavus įkeistą turtą, bankroto administravimo išlaidoms gali būti skiriama ne daugiau kaip 15 procentų gautos lėšų sumos ar šio turto vertės, išskyrus atvejus, kai įkaito turėtojas, hipotekos kreditorius sutinka kitaip. Bankroto administravimo išlaidos apmokamos pirmiausia.“

Baigiamojo darbo autorius siūlo panagrinėti Kauno apygardos teismo nutartį, kurioje būtent ir nagrinėjamas bankroto administravimo išlaidų sumos ir jos pagrindimo klausimas. Marijampolės rajono apylinkės teismas, kaip pirmosios instancijos teismas 2014 metų liepos 31 dienos nutartimi netvirtino pareiškėjų bankrutuojančių skolininkų A. Š. ir J. Š. mokumo atkūrimo plano ir fizinių asmenų bankroto bylą nutraukė. Pasak pirmos instancijos teismo, planas neatitiko FABĮ 22

³⁹ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „fizinių asmenų bankroto priežasčių analizė 2014 m. kovo 6 d. Nr. A4-263,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analize_kitas/Fa-bankroto-priezasciu-analize.pdf

straipsnio 5 dalies reikalavimų. Teismas atsižvelgdamas į pateikto plano turinį, sprendė, kad fizinių asmenų visų rūšių lėšos, kurias planuojama gauti plano vykdymo metu, yra 78800 litų (65280 litų pardavus nekilnojamąjį turtą, 2300 litų iš debitoriaus, 11200 litų iš kas mėnesį gaunamų pajamų (1392 litų – 1205 litų (būtiniosios išlaidos) = 187 litų dauginti iš 60 mėnesių). Tuo tarpu bankroto administravimo išlaidos apskaičiuotos net 20396,97 litų. Taigi, jos sudaro 25,88 procentų nuo plane nurodytų visų fizinių asmenų visų rūšių lėšų, kurias planuojama gauti plano vykdymo metu, ir akivaizdžiai viršija Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies nustatytą maksimalią 15 procentų ribą. Todėl teismas sprendė, jog tokio dydžio bankroto administravimo išlaidos pažeis kreditorių interesus. Tačiau nepaisant išsakytų pirmosios instancijos teismo argumentų, priešingos nuomonės buvo Kauno apygardos teismas. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su fizinių asmenų atskirojo skundo argumentais, kad iš Įstatymo nuostatos yra akivaizdu, jog maksimalus 15 procentų dydžio atlygis nurodytas tik sprendžiant klausimus susijusius su įkeisto turto pardavimu. Teismas įvertinęs bylos aplinkybes atkreipė dėmesį, kad skolininkų turtas ne visas yra įkeistas, bankrutuojantys fiziniai asmenys turi ir kito, neįkeisto turto, todėl bankroto administravimo išlaidos galės būti apmokamos iš kito fiziniams asmenims priklausančio turto.⁴⁰

Kitoje, Lietuvos teismų praktikoje nagrinėtoje byloje buvo nustatyta, kad fizinio asmens bankroto administratorius, sudarydamas administravimo išlaidų sąmatą nurodė, kad bankroto administravimo išlaidas sudarys: atlyginimas administratoriui 150 litų per mėnesį, bei administravimo išlaidos 50 litų per mėnesį. Administravimo išlaidos nesusijusios su bankrutuojančiam asmeniui priklausančio turto administravimu bei realizavimu, o taip pat atlyginimas administratoriui bus mokamas iš bankrutuojančio skolininko pajamų, viršijančių lėšas, skirtas bankrutuojančio asmens būtiniams poreikiams tenkinti. Tuo tarpu, bankroto administratoriaus atlyginimą už nekilnojamojo turto pardavimą ar įkeisto turto perdavimą įkaito turėtojui ir hipotekos kreditoriui, sudarys 8 procentus gautos lėšų sumos nuo parduoto ar perduoto įkaito turėtojui ir hipotekos kreditoriui fizinių asmenų nekilnojamojo turto kainos. Tačiau kreditorių susirinkimas nutarė kitaip: bankroto administratoriui už nekilnojamojo turto pardavimą skirti tik 4 procentus nuo parduoto ar perduoto įkaito turėtojui turto kainos. Apeliacinės instancijos teismas, išanalizavęs ir įvertinęs bylos faktinių duomenų visetą, pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, jog plano projekte ir administravimo išlaidų sąmatoje nustatytas administravimo išlaidų dydis, kuris yra: atlyginimas administratoriui 150 litų per mėnesį ir administravimo išlaidos 50 litų per mėnesį, bei 8 procentai bankroto administratoriaus atlyginimas už nekilnojamojo turto pardavimą ar įkeisto

⁴⁰ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-2270-436/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/895447?nr=1>

turto perdavimą įkaito turėtojų ir hipotekos kreditoriui – visiškai pagrįstas, atitinka proporcingumo, protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principus, kadangi jis nėra maksimalus, o artimas pusei galimo. Tuo labiau, kad vykdant bankroto procedūras, varžytinėse turės būti parduotas bankrutuojančio asmens nekilnojamasis turtas, kuris yra net penki nekilnojamojo turto vienetai, o gautomis lėšomis, turės būti patenkinti net dvylikos kreditorių reikalavimai.⁴¹

Remiantis Lietuvos teismų suformuota praktika, bankroto administravimo išlaidų sumą reikia vertinti kiekvienu atveju individualiai. Nustatant jos dydį, privaloma atsižvelgti į bankroto bylos sudėtingumą, įvertinti koks kreditorių skaičius dalyvauja bankroto procese, kiek yra skolininko turto, kurį reiks parduoti, norit patenkinti kreditorių reikalavimus. Pažymėtina, kad Įstatyme numatytas reikalavimą, kad „bankroto administravimo išlaidoms gali būti skiriama ne daugiau kaip 15 procentų gautos lėšų sumos ar šio turto vertės, išskyrus atvejus, kai įkaito turėtojas, hipotekos kreditorius sutinka kitaip“, reiktų vertinti, kad maksimalus 15 procentų dydžio atlygis nurodytas tik sprendžiant klausimus dėl įkeisto turto pardavimu, kitos bankroto administravimo išlaidos gali būti apmokamos iš kito fiziniams asmenims priklausančio turto. Tačiau pabrėžtina, kad visos bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plane nurodytos bankroto administravimo išlaidos turi būti pagrįstos ir atitikti proporcingumo, protingumo, teisingumo bei sąžiningumo principus.

2.1.7. Kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas

Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 12 punktą reglamentuoja, kad fizinio asmens mokumo atkūrimo plane turi būti nurodytas kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas, kuriame numatomos ne rečiau kaip kartą per pusę metų ir per visą bankroto procesą kiekvienam kreditoriui mokamos lėšos. Suprantama, kad būtent kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas yra svarbiausia ir aktualiausia fizinio asmens mokumo atkūrimo plano dalis bankrutuojančio fizinio asmens kreditoriams, nes būtent tai leidžia realiai matyti, kokia kreditorių reikalavimų dalis bus patenkinta, pasibaigus mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminui, kaip fizinis asmuo vykdys ir ar apskritai vykdys savo įsipareigojimus kreditoriams – įgyvendins patvirtintą mokumo atkūrimo planą⁴². Tačiau pažymėtina, kad vien kreditorių reikalavimų tenkinimo grafiko sudarymas nėra pagrindinė FABĮ normų siekiamybė, svarbiausia, kad sudarytas kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas

⁴¹ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1546-513/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/871488?nr=1>

⁴² „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1249-590/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1063845?nr=1>

nepažeistų Įstatymo keliamo tikslo – užtikrinanti skolininko bei kreditorių interesų pusiausvyrą. Tokios nuomonės laikosi ir Lietuvos teismų praktika: „Šiuo atveju pareiškėjo V. K. teismui pateikto mokumo atkūrimo plano 10 skiltyje „Kreditorių tenkinimo grafikas“ esančiuose kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo grafikuose kreditoriams numatoma mokėti 0,00 eurų, kas iš esmės reiškia, jog pareiškėjas savo įsipareigojimų kreditoriams nevykdys. Aplinkybės, kad pareiškėjas V. K. bankroto proceso metu net neketina vykdyti savo įsipareigojimų kreditoriams, neneigia ir pats pareiškėjas, tą patvirtino ir pareiškėjo bankroto administratorė. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, teismui pateiktas tvirtinti mokumo atkūrimo planas, pagal kurį kreditoriams nebūtų atliekami jokie mokėjimai, t. y. įsipareigojimai kreditoriams nebūtų apskritai dengiami, iš esmės yra naudingas tik pačiam pareiškėjui bei akivaizdžiai pažeidžia pareiškėjo kreditorių teises ir interesus, o tai sudaro pagrindą plano netvirtinimui (FABI 8 str. 8 d.)“⁴³.

Kita svarbi aplinkybė, sudarant kreditorių reikalavimų tenkinimo grafiką, yra ta, kad įstatymas nenumato reikalavimo kreditorių reikalavimų tenkinimo grafike nurodyti tikslias kreditoriams mokėtinas sumas, nes mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo laikotarpiu bankrutuojančio fizinio asmens gaunamų pajamų dydis gali pasikeisti. Tokiai fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymo praktikai pritaria ir Lietuvos teismai. 2014 metų spalio 31 dieną Klaipėdos miesto apylinkės teismas priėmė nutartį, kuria buvo patvirtintas bankrutuojančio fizinio asmens L. B. mokumo atkūrimo planas. AB SEB bankas, kaip suinteresuotas asmuo, atskiruoju skundu prašė panaikinti žemesnės instancijos teismo priimtą nutartį ir bankrutuojančio fizinio asmens L. B. mokumo atkūrimo plano netvirtinti. AB SEB savo atskirąjį skundą grindė argumentu, kad žemesnės instancijos teismo patvirtintas mokumo atkūrimo planas neatitinka visų FABI 7 straipsnio reikalavimų, nes jame nėra pateiktas kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas ir tuo pažeidžiama kreditorių teisės. Nepaisant AB SEB argumentų, 2015 metų kovo 19 dieną Klaipėdos apygardos teismas priėmė nutartį, kuria paliko nepakeistą Klaipėdos miesto apylinkės teismo nutartį. Apeliacinės instancijos teismas su nurodytu atskirojo skundo argumentu nesutiko ir nurodė, kad iš pateikto fizinio asmens mokumo atkūrimo plano matyti, kad mokumo atkūrimo plano 12 dalyje yra nurodyti bankrutuojančio fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo etapai, kuriuose yra pateikiamos tikslios dienos, kada bus išmokamos kreditorių reikalavimų tenkinimui skirtos lėšos, o taip pat nurodoma procentinė kiekvieno kreditorinio reikalavimo dalis, kuri plane nurodytomis dienomis bus tenkinama kiekviename reikalavimų tenkinimo etape. Pagal pateiktą planą fizinio asmens būtiniesiems poreikiams patenkinti skirta 1000 litų suma, administravimo išlaidoms - 200

⁴³ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1249-590/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1063845?nr=1>

litų plius mokėtini mokesčiai. Darbo užmokestis pagal planą sudaro apie 1500 litų. Plane nurodoma ir tai, kad būtinuosius poreikius viršijanti pajamų dalis šiuo metu sudaro apie 500 litų. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu plane esantys duomenys nagrinėjamu atveju yra pakankami kreditoriams nustatyti tai, kokia pareiškėjos pajamų dalis bus paskirstoma kreditoriams ir kokį numatomų lėšų dydį gaus kiekvienas kreditorius, o tikslios kreditoriams mokėtinų lėšų sumos nurodymas mokumo atkūrimo plane savaime negarantuotų, jog tokio dydžio sumos kreditoriams būtų išmokamos.⁴⁴

2.1.8. Kiti mokumo atkūrimo plano reikalavimai

Išsamiai aptarus pagrindinius reikalavimus mokumo atkūrimo plano sudarymui, būtina aptarti ir kitus plano reikalavimus, be kurių šis nebūtų patvirtintas. Bankrutuojantis fizinis asmuo mokumo atkūrimo plano projekte taip pat privalo nurodyti: sudarytų sutarčių, kurių vykdymo terminai dar nepasibaigė ir kurias fizinis asmuo toliau numato vykdyti, sąrašą (FABĮ 7 straipsnio 1 dalies 8 punktas); sudarytų sutarčių, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė ir kurias jis numato nutraukti, sąrašą, taip pat dėl šios priežasties atsirandančių kreditorių reikalavimų sąrašą; lėšas, kurias numato gauti iš savo skolininkų; kreditorių sąrašą (FABĮ 7 straipsnio 1 dalies 9 punktas); kreditorių pagalbą (FABĮ 7 straipsnio 1 dalies 11 punktas); nenumatomo perduoti fizinio asmens turimo turto (taip pat ir įkeisto), būtino fizinio asmens ir (ar) jo išlaikomų asmenų poreikiams tenkinti, sąrašą (FABĮ 7 straipsnio 1 dalies 8 punktas). Jei fizinis asmuo verčiasi individualia ir (ar) ūkininko veikla arba numato verstis individualia ir (ar) ūkininko veikla, plane, be Įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų duomenų, taip pat turi būti nurodyta: reikalingo individualiai ir (ar) ūkininko veiklai vykdyti turto (taip pat ir įkeisto) sąrašas; individualiai ir (ar) ūkininko veiklai vykdyti skiriamos lėšos; numatomų gauti kreditų dydis ir sąlygos bei kreditavimo sutarčių įvykdymo užtikrinimo būdai ir kiti finansavimo šaltiniai (FABĮ 7 straipsnio 2 dalis). Pažymėtina, kad nors dėl šių reikalavimų teismuose nagrinėjama mažiau ginčų, tačiau sudarant fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, dėl šių reikalavimų taip pat iškyla praktinių ir teorinių neaiškumų, kuriuos būtina išsamiau panagrinėti.

Reikalavimas mokumo atkūrimo plane pateikti lėšas, kurias bankrutuojantis fizinis asmuo numato gauti iš savo skolininkų, yra įtvirtintas FABĮ 7 straipsnio 1 dalies 4 punkte. Savaime suprantama, kad mokumo atkūrimo plane turi būti nurodyta visų rūšių lėšos, kurias fizinis asmuo

⁴⁴ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-414-479/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/1023392?nr=1>

planuoja gauti plano vykdymo metu, tarp jų ir lėšos iš debitorių. Tačiau galimos situacijos kai mokumo atkūrimo plano sudarymo stadijoje, fizinis asmuo negali numatyti lėšų, kurias gaus iš savo skolininkų. Autorius siūlo panagrinėti šį probleminį klausimą per teorinę situaciją. Asmuo B yra skolingas bankrutuojančiam fiziniam asmeniui A pinigų sumą, tačiau jos laiku negrąžina. Asmuo A dėjo visas įmanomas pastangas išsiieškoti skolą, tačiau net ir pradėjus išieškojimo procesą iš asmens B, bankrutuojantis fizinis asmuo negali numatyti lėšų, kurias gaus iš skolininko, nes šis neturi jokio turto, pajamų bei oficialiai nedirba. Tokiu atveju, mokumo atkūrimo plano sudarymo stadijoje fizinis asmuo lėšų, kurias gautų iš skolininko numatyti negali, tačiau autoriaus nuomone, asmeniui B pradėjus grąžinti skolą, apie šias lėšas asmuo A turi pranešti bankroto administratorius, o šis, savo ruožtu, pakoreguotų kreditorių reikalavimų tenkinimo grafiką.

Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 8 ir 9 punktuose yra numatytas reikalavimas bankrutuojančiam fiziniam asmeniui mokumo atkūrimo plane numatyti sudarytų sutarčių, kurių vykdymo terminai dar nepasibaigė ir kurias fizinis asmuo toliau numato vykdyti, sąrašą, bei sudarytų sutarčių, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė ir kurias jis numato nutraukti, sąrašą. FABĮ yra numatyta, kad fizinis asmuo turi numatyti tokias sutartis kaip nuomos, panaudos ir kitos sutartis. Tačiau kokios tos kitos sutartys, kurias reikėtų nurodyti mokumo atkūrimo plane nėra aišku. Įstatyme nėra nurodyta, ar bankrutuojančiam fiziniam asmeniui reikia nurodyti tokias sudarytas sutartis, kaip telekomunikacijų paslaugų teikimo sutartis, vandens, elektros, dujų tiekimo sutartis ir t.t. Deja, atsakymo į šį klausimą, nepateikia ir Lietuvos teismų praktika, tačiau autoriaus nuomone, bankrutuojantis fizinis asmuo mokumo atkūrimo plane, privalo nurodyti visas sudarytas sutartis, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė. Toks reikalavimas geriausiai atitiktų fizinio asmens bankroto instituto esmę, nes nurodžius visas sudarytas sutartis, kurių vykdymo terminai dar nepasibaigė, būtų tiksliau apskaičiuotos lėšos, kurios reikalingos fiziniam asmeniui tenkinti būtinuosius poreikius.

FABĮ 7 straipsnio 1 dalies 10 punkte reglamentuota, kad mokumo atkūrimo plane fizinis asmuo privalo nurodyti ir kreditorių sąrašą, kuriame turi būti Įstatymo 4 straipsnio 4 dalies 5 punkte nurodyti duomenys, t.y. kai kreditorius fizinis asmuo, – vardas, pavardė, gyvenamosios vietos adresas, reikalavimai ir jų įvykdymo terminai; kai kreditorius juridinis asmuo, – juridinio asmens pavadinimas, juridinio asmens kodas, buveinės adresas, reikalavimai ir jų įvykdymo terminai. Pažymėtina, jog priešingai nei pareiškime iškelti bankroto bylą, mokumo atkūrimo plane fizinis asmuo turi nurodyti ne visus savo kreditorius, tačiau tik tuos kreditorius, kurių reikalavimus patvirtino teismas. Reikalavimai yra skirstomi į: įkeitimu ir (arba) hipoteka užtikrintus, pirmos eilės ir antros eilės kreditorių reikalavimus. Sąrašė turi būti pateikiamas kiekvieno kreditorių reikalavimas

atskirai ir bendra visų kreditorių reikalavimų suma. Kreditorių reikalavimai, kaip ir visos kitos mokumo atkūrimo plane įrašytos lėšos bei jų sumos, nurodomi eurai (FABĮ 7 straipsnio 4 dalis).

Bankrutuojantis fizinis asmuo gali sulaukti savo kreditorių pagalbos, t.y. kreditorius gali atidėti reikalavimų vykdymo terminus, atsisakyti dalies ar visų reikalavimų, pakeisti piniginę prievolę kita prievole – duoti sutikimą fiziniam asmeniui atsiskaityti turtu arba įvykdyti prievolę natūra (FABĮ 24 straipsnio 4 punktas). Pagal Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 11 punktą, kreditorių pagalbą fizinis asmuo privalo nurodyti mokumo atkūrimo plane. Tačiau darbo autorius nori pažymėti, kad kreditorių pagalba – tai kreditorių teisė, ne pareiga. Su tokia autoriaus nuomone sutinka ir Lietuvos teismų suformuota praktika. Vilniaus apygardos teismas 2014 metų lapkričio 6 dienos nutartimi pabrėžė, kad FABĮ 24 straipsnio 4 punkte nustatyta kreditoriaus teisė, bet ne pareiga, suteikti pagalbą dėl skolinių įsipareigojimų, susidariusių iki fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo ir (ar) jos nagrinėjimo metu, vykdymo. Teismas nurodė, kad bankrutuojančio fizinio asmens plane numatyta priemonė mokumui atkurti, t. y. bankui įkeistų būtų nuoma, gaunant iš jos pajamas, galėtų būti įgyvendinama tik turint banko sutikimą ir jam teikiant pagalbą. Šiuo atveju pareiškėjai neturi banko sutikimo ir teikiamos pagalbos, susijusios su plane numatytos priemonės mokumui atkurti įgyvendinimu, todėl darytina išvada, kad plane numatyta priemonė mokumui atkurti nėra reali ir apskritai negalės būti įgyvendinta.⁴⁵ Tai reiškia, kad kreditorių pagalba fizinis asmuo gali pasinaudoti tik su kreditoriaus sutikimu.

Reikalavimai mokumo atkūrimo planui numatyti Įstatymo 1 dalies 13 punkte ir 2 dalies 2 punkte, tapo privalomas tik įsigaliojus Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymui. Šiomis įstatymo pataisomis, buvo sudaryta galimybė fizinio asmens bankroto metu, fiziniam asmeniui ir įkaito turėtojui ar hipotekos kreditoriui susitariant, jeigu toks susitarimas nepažeidžia kitų kreditorių teisių ir teisėtų interesų, neparduoti ir įkeisto turto, kuris būtinas fizinio asmens ir (ar) jo išlaikomų asmenų poreikiams tenkinti ar reikalingas individualiai veiklai vykdyti. Pasak įstatymo projekto iniciatorių, teismas, gavęs plano projektą su bankroto administratoriaus išvada ir kreditorių susirinkimo protokolą, tvirtindamas planą, turėtų vertinti tiek fizinio asmens, tiek jo kreditorių teises ir teisėtus interesus, o tuo pačiu ir, ar fizinio asmens ir įkaito turėtojo ar hipotekos kreditoriaus susitarimas nepažeidžia kitų kreditorių teisių ir (ar) teisėtų interesų. Laikoma, jog šis susitarimas nepažeidžia kitų kreditorių teisių ir (ar) teisėtų interesų, jeigu išsaugomas įkeistas turtas, kuris yra vienintelis

⁴⁵ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1348-590/2014,“ priėgta per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/895783?nr=1>

gyvenamasis būstas ir būtinas fizinio asmens ir (ar) jo išlaikomų asmenų poreikiams tenkinti, ir kiekvieną mėnesį mokėjimams hipotekos kreditoriui pagal šio įstatymo 4 straipsnio 4 dalies 10 punkte nurodytą susitarimą skiriamos lėšos yra mažesnės nei kiekvieną mėnesį fiziniam asmeniui gyvenamojo būsto nuomai skirtinos reikalingos lėšos įkeisto turto, kuris yra vienintelis gyvenamasis būstas, pardavimo atveju arba jeigu, pardavus įkeistą turta, fizinis asmuo negalėtų vykdyti pelningos individualios ir (ar) ūkininko veiklos.⁴⁶ Autoriaus nuomone, tokios Įstatymo pataisos yra sveikintinos, nes išsklaidomas teisinis neaiškumas dėl fizinio asmens teisių išsaugoti tam tikrą turta bankroto proceso metu.

2.2. Fizinio asmens mokumo atkūrimo plano terminas

Įsigaliojus Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymui, nuo 2016 metų sausio 1 dienos, Lietuvoje fizinio asmens mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo trukmė yra 3 metai (FABĮ 7 straipsnio 5 dalis). Pažymėtina, kad senesnėje Įstatymo redakcijoje teisės norma, kuri reglamentavo mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminą, numatė, jog plano įgyvendinimo trukmė negali būti ilgesnė negu 5 metai, t.y. mokumo atkūrimo planas buvo sudarinėjamas laikotarpiui iki 5 metų (FABĮ redakcija iki 2016 m. sausio 1 d.). Dėl siekio suderinti iš esmės visiškai skirtingus bankrutuojančio asmens ir jo kreditorių interesus, fizinio asmens bankroto institutas pats savaime yra priešaringai vertinamas. Tačiau būtent mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminas yra dažniausiai tampantis diskusijų objektu tarp teisės specialistų bei valstybės politikų.

Akivaizdu, kad fizinio asmens kreditoriai, siekdami, kad jų interesai būtų kuo labiau apginti, nepritaria laikotarpiui, per kurį bankrutuojantis fizinis asmuo turi vykdyti plane prisiimtus įsipareigojimus, trumpinimui. Tuo tarpu bankrutuojantys fiziniai asmenys yra priešingos nuomonės ir mano, kad Lietuva per konservatyviai žiūri į fizinio asmens bankroto institutą ir yra linkę bankrutuoti kitose Europos šalyse.

Įstatymo pataisų, kuriomis buvo įtvirtintas plano įgyvendinimo 3 metų terminas, rengėjų aiškinamajame rašte nurodoma, jog pagal Pasaulio banko Ataskaitą dėl fizinių asmenų nemokumo procedūrų (Report on the Treatment of the Insolvency of Natural Persons, The World Bank, 2013, 196. P. 86), įvairių šalių praktika rodo, kad tie mokumo atkūrimo planai, kurių įgyvendinimo

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ žiūrėta 2016 04 21, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/482805c1798211e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=0&searchModelUID=b5e5fee8-36e6-40e3-8aa4-f89a81778153>

terminas yra ilgesnis nei 3 metai, yra mažiau sėkmingi, ir egzistuojanti šalių patirtis rodo priešingą ryšį tarp plano įgyvendinimo termino ir jo įgyvendinimo sėkmės⁴⁷. Tačiau lyginant naująsias Įstatymo pataisas ir ankstesnę FABĮ redakciją, iškyla pagrįstas klausimas, ar pataisomis iš tiesų yra sutrumpinamas mokumo plano įgyvendinimo terminas. Dabartiniu reglamentavimu yra nustatytas aiškus mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo laikotarpis – 3 metai, t.y. planas negali būti nei ilgesnis, nei trumpesnis. Tuo tarpu ankstesnės redakcijos teisės norma, numatė tik maksimaliąją plano įgyvendinimo ribą – iki 5 metų, t.y. teoriškai mokumo atkūrimo planas galėjo būti patvirtintas ir trumpesniai negu 3 metų laikotarpiui. Todėl, teigti, kad naująja Įstatymo redakcija yra įtvirtintas trumpesnis plano įgyvendinimo terminas, netikslu. Tačiau teisėje, ne ką mažiau svarbu, į problemą pažvelgti ir iš praktinės pusės. Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos 2014 metų kovo 6 dienos fizinių asmenų analizės duomenimis, vidutinė 121 vykdomo proceso, kuriame patvirtintas mokumo atkūrimo planas, plano įgyvendinimo trukmė – 4,6 metai. Tai rodo, kad praktikoje planui įgyvendinti dažniausiai nustatomas maksimalus 5 metų laikotarpis.⁴⁸

Pateiktus duomenis puikiai iliustruoja ir Kauno apygardos teismo 2014 metų rugsėjo 11 dienos nutartis, kurioje pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad nustačius ilgesnį nei 24 mėnesių (2 metų) plano įgyvendinimo terminą, kreditoriaus įsiskolinimas nebūtų padengtas ir sumažėtų visiškai neženkliai, tačiau susidarytų papildomos bankroto administravimo išlaidos, ko pasekoje nebūtų pasiektas pagrindinis fizinio asmens bankroto tikslas – fizinio asmens mokumo atkūrimas, taip pažeidžiant bankrutuojančio fizinio asmens interesus. Todėl pirmosios instancijos teismas nutarė, kad mokumo atkūrimo plane nustatyta bankroto proceso trukmė ir plano įgyvendinimo terminas yra pakankamas ir protingas, atitinkantis skolininkės bei jos kreditorių interesų pusiausvyrą ir kreditorių teisėti interesai nebus pažeisti. Tačiau priešingos nuomonės buvo apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad bankroto bylos iškėlimo tikslas FABĮ prasme yra ne nurašyti ar anuliuoti fizinio asmens skolas, bet atkurti fizinio asmens mokumą, kad jis, vykdydamas patvirtintą planą, galėtų patenkinti kreditorių reikalavimus. Nors Įstatymas nenumato pareigos bankrutuojančiam asmeniui patenkinti visus kreditorių finansinius reikalavimus pilna apimtimi, tačiau jis privalo dėti visas įmanomas pastangas ir imtis aktyvių veiksmų, siekdamas maksimalaus galimo kreditorių reikalavimų patenkinimo. Atsižvelgdamas į Bankrutuojančio skolininko kreditorių

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ žiūrėta 2016 04 21, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/482805c1798211e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=0&searchModelUID=b5e5fee8-36e6-40e3-8aa4-f89a81778153>

⁴⁸ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „fizinių asmenų bankroto priežasčių analizė 2014 m. kovo 6 d. Nr. A4-263,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analize_kitas/Fa-bankroto-priezasciu-analize.pdf

finansinių reikalavimų sumą (316 596,50 litų), bankroto proceso trukmę, numatytą mokumo atkūrimo plane (24 mėnesiai), apeliacinės instancijos teismas nutarė, jog pareiškėjos mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminas, nėra protingas, racionalus ir užtikrinantis skolininko bei kreditorių interesų pusiausvyrą.⁴⁹

Nepaisant statistikos, kuri teigia, kad praktikoje planui įgyvendinti dažniausiai nustatomas maksimalus 5 metų laikotarpis, Lietuvos teismų praktikoje pasitaikydavo atveju kai plano įgyvendinimo terminas būdavo patvirtinamas ir trumpesnis. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas Egidijus Tamašauskas, apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrino kreditorės akcinės bendrovės SEB bankas atskirąjį skundą dėl Kauno apylinkės teismo 2014 metų balandžio 8 dienos nutarties. Apeliantė nesutiko su pirmosios instancijos teismo nutartimi, kuria buvo patvirtintas kreditorinių reikalavimų tenkinimo ir mokumo atkūrimo planas, kurio trukmė – 13 mėnesių. Tačiau apeliacinės instancijos teismas atskirojo skundo netenkino ir nurodė, kad nors apeliantės nuomone, nustatytas bankroto proceso terminas per trumpas, tačiau kodėl jis per trumpas, apeliantė, konkrečių argumentų nepateikė. Kaip matyti iš skundžiamos nutarties turinio, pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į mokumo atkūrimo plane nurodytus terminus, padarė išvadą, jog tuo atveju, jeigu būtų nustatytas ilgesnis bankroto proceso terminas, pardavus fizinio asmens turtą, bankroto procedūra iš esmės nevyktų arba vyktų neefektyviai. Todėl atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir aukščiau išdėstytus argumentus, aukštesnės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo nuomone, kad, šiuo atveju, ilgesnis plano įgyvendinimo terminas būtų nepateisinamas ir neproporcingas kreditorių laukiamam rezultatui. Netgi priešingai, pažeistų jų interesus, nes būtų padidintos administravimo išlaidos, kurios dengiamos pirmiausia, o tai būtų neproporcinga gaunamai naudai.⁵⁰

Pažymėtina, kad Ūkio viceministras Gediminas Onaitis, kuris Seimui pristatė Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymą, sulaukė nemažai Seimo narių klausimų. Vienas iš klausiančiųjų buvo Seimo narys Vytautas Antanas Matulevičius, kuris viceministrui uždavė visuomenei aktualų probleminį klausimą: „[...] Ir ar jūs nemanote, kad jis (Įstatymas – autoriaus red.) galėtų būti dar lankstesnis? Sakykim, dabar numatomas trejų metų procesas. Kai kurios valstybės taiko dar trumpesnį laiką. Ar dėl to trejų metų laiko vėl nevykdys bankroto kaimyninėse šalyse, pavyzdžiui, Latvi-

⁴⁹ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1803-343/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/866525?nr=1>

⁵⁰ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1442-555/2014,“ <http://www.infolex.lt/tp/835833?nr=1>

joje? [...]“⁵¹. Viceministro atsakymas nuskambėjo dviprasmiškai: „[...]“. Iš tikro žvelgiant į fizinių asmenų bankroto patirtį, esminį dalyką jūs ir paminėjote – patį terminą ir galbūt kai kurias sudėtingesnes procedūras. Dėl to ir vykdavo šita bankrutuojančių asmenų migracija. Būtent dėl to siūlome trumpinti terminą iki trejų metų. Pasakyti, ar reikėtų trumpinti dar daugiau (tarkim, Jungtinė Karalystė turi vienus metus), manome, kad bent jau šiuo etapu to turbūt nereikėtų daryti, nes vėlgi kreditorių interesai taip pat turi būti užtikrinti. Suprantama, tai irgi yra reikšmingas dalykas. Todėl siūlome bent jau šiuo etapu daryti trejus metus. Jeigu matytume ateityje, kad tai yra kliuvinys, matyt, reikėtų persvarstyti, bet iš karto dabar sutrumpinti iki minimumo būtų nesąžininga kreditorių atžvilgiu“⁵². Autoriaus nuomone, toks viceministro neužtikrintas atsakymas užduoda dar daugiau klausimų: ar šalyse, kuriose yra nustatytas trumpesnis plano įgyvendinimo terminas, nėra užtikrinama tinkama skolininkų ir kreditorių interesų pusiausvyra?; ar šios Įstatymo pataisos yra tik tarpinės, ar ateityje reiktų laukti naujų Ūkio ministerijos siūlomų pataisų, kuriomis bus trumpinamas plano įgyvendinimo terminas? Atsižvelgiant į tai, buvo užregistruotas Seimo narių Vytauto Gapšio, Vilijos Filipovičienės bei Kęstučio Daukšio pasiūlymas, pakeisti FABĮ 7 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip: „plano įgyvendinimo trukmė negali būti ilgesnė negu 3 metai [...]“⁵³. Pritarus šiam pasiūlymui, fiziniam asmeniui būtų leista planą įgyvendinti trumpiau nei per 3 metus. Tačiau Seimo Ekonomikos komitetas nepritarė šiam pasiūlymui, o komiteto pirmininkas teigė, kad „[...] iš tikrųjų gali atsirasti korupcijos apraiškų, ir kas nuspręstų, kam metai, kam treji, kam dveji, kam su puse, o gal kam mėnesis. Manome, kad reikia vadovautis Vyriausybės pateiktu projektu – treji metai, ir viskas. Dar kartą pakartosiu, kadangi aiškių kriterijų nebus ir negalima nustatyti, kaip terminą sutrumpinti, todėl manome, kad tokia pataisa negalėtų atsirasti įstatyme, kad būtų paliekama laisva teisė subjektyviai nuspręsti, per kokį laiko tarpą žmogus turi bankrutuoti.“⁵⁴

Baigiamojo darbo autoriaus nuomone, nei viceministro atsakymas į Seimo nario Vytauto Antano Matulevičiaus klausimą, nei Seimo Ekonomikos komiteto pirmininko Remigijaus Žemaitaičio pareiškimas, neįtikina kodėl optimaliausias mokumo atkūrimo įgyvendinimo terminas yra lygiai 3 metai. Priešingai, visiems vienodas 3 metų plano įgyvendinimo terminas, gali pažeisti tiek fizinio asmens, tiek ir jo kreditorių interesus. Pažymėtina, kad priešingai nei Lietuvoje, kaimyninėje Latvijoje bankrutuoti galima per vienerius metus, kai skolos neviršija 100 000 eurų (jei

⁵¹ Lietuvos Respublikos Seimas, „2015 m. lapkričio 12 d. VII (rudens) sesijos vakarinio posėdžio Nr. 291 stenograma,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1094187

⁵² *Ibid.*

⁵³ Vytautas Gapšys, Vilija Filipovičienė, Kęstutis Daukšys, „Pasiūlymas dėl fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-3691“, žiūrėta 2016 04 21, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1090516

⁵⁴ *Ibid.*

skola yra nuo 100 001 eurų iki 300 000 eurų – 2 metus, jei skoliniai įsipareigojimai viršija 300 000 eurų bankrotas užtrunka trejus metus)⁵⁵. Atsižvelgiant į kaimyninės šalies praktiką, manytina, kad 3 metų terminas turėtų būti maksimalus plano įgyvendinimo terminas, o Įstatymu, nustatčius aiškius kriterijus, turėtų būti palikta teismui galimybė, kiekvienu atveju individualiai spręsti kokį plano įgyvendinimo terminą patvirtinti.

Atsižvelgiant į tai, ir siekiant iš esmės sumažinti fizinių asmenų bankroto turizmą, būtina nustatyti tokį mokumo atkūrimo įgyvendinimo terminą, kad Lietuvos jurisdikcijai priklausantiems asmenims perkelti savo pagrindinių turtinių interesų vietą iš Lietuvos į kitas Europos Sąjungos valstybes nares nebeapsimokėtų. Liberalesnis mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminas užtikrintų ne tik skolininkų, tačiau ir pačių kreditorių geresnę interesų apsaugą, nes Lietuvos kreditoriai nebebūtų verčiami siekti savo teisių ir teisėtų interesų gynimo kitos valstybės narės teismuose, kas savo ruožtu lemia didesnius jų teisių įgyvendinimo kaštus ir dažnai menkesnes galimybes gauti savo reikalavimo patenkinimą⁵⁶.

⁵⁵ Viešoji Įstaiga “Finansinių problemų sprendimai”, „Bankrotas Latvijoje“, žiūrėta 2016 04 28, <http://fps.lt/bankrotas/bankrotas-latvijoje/>

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, žiūrėta 2016 04 21, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/482805c1798211e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=0&searchModelUID=b5e5fee8-36e6-40e3-8aa4-f89a81778153>

3. FIZINIO ASMENS MOKUMO ATKŪRIMO PLANO TIKSLINIMAS IR JO TVIRTINIMAS

Pastebėtina, kad bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymas yra tik vienas iš fizinio asmens bankroto instituto elementų, kurio teisingas ir tikslus įgyvendinimas dar negarantuoja sėkmingos bankroto baigties. Todėl išnagrinėjus teorinius ir praktinius fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymo stadijos probleminius klausimus, būtina išsamiai išanalizuoti ir kitus glaudžiai susijusius fizinio asmens bankroto instituto elementus – plano tikslinimą ir tvirtinimą.

Pažymėtina, kad kaip ir fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymas, taip ir plano tvirtinimo procedūros vykdomos siekiant teisingos kreditorių ir skolininko (fizinio asmens) interesų pusiausvyros. Tačiau pasiekti teisingos kreditorių ir bankrutuojančio fizinio asmens interesų pusiausvyros ne visada pavyksta. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2015 metų sausio – gruodžio mėnesių apžvalgos duomenimis per 2014 metus fizinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo ir jo mokumo atkūrimo planai buvo patvirtinti tik 211 fiziniams asmenims, o per 2015 metus tik 296 fiziniams asmenims⁵⁷. Stebint visą fizinio asmens bankroto instituto raidą Lietuvoje, reiktų pasidžiaugti, kad dėl besikeičiančio žmonių požiūrio ir dėl Seimo priimtų pataisų, kurios Įstatymą daro liberalesnį, fizinio asmens bankrotas lietuviams tampa patrauklesnis ir juo kasmet pasinaudoja vis daugiau, mokumą siekiančių atkurti, fizinių asmenų. Tačiau galima teigti, kad daugiausiai FABĮ taikymo neaiškumų kyla būtent dėl fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tvirtinimo ir tikslinimo⁵⁸.

Atsižvelgiant į tai, baigiamojo darbo autorius siūlo šioje darbo dalyje iš esmės išnagrinėti Įstatymo normas, kurios reglamentuoja fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinimą ir tvirtinimą, išsamiai išanalizuoti Lietuvos tesimų praktiką, kurioje buvo nagrinėjami subjektų, dalyvaujančių fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime, teises bei pareigas. Taip pat siūloma aptarti bankroto administratoriaus objektyvumo problemą, rengiant mokumo atkūrimo plano išvadą.

⁵⁷ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.“ žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>

⁵⁸ 2015 m. gruodžio 28 d. teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma Nr.1, Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.

3.1. Subjektų, dalyvaujančių fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime, teises bei pareigas

Siekdamas veiksmingo ir produktyvaus fizinio asmens bankroto instituto funkcionavimo, įstatymo leidėjas FABĮ įtvirtino atitinkamas procesines procedūras, skirtas bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinimui ir tvirtinimui. Pažymėtina, kad kaip ir Įstatymo 7 straipsnio reikalavimų, sudarant mokumo atkūrimo planą, nesilaikymas, taip ir FABĮ 8 straipsnio procesiniai pažeidimai, gali būti pagrindinė priežastis, dėl kurios bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo planas nebus patvirtintas. Įstatymo 7 straipsnio reikalavimus, sudarant mokumo atkūrimo planą, jau aptarėme antrojoje šio baigiamojo darbo dalyje, todėl dabar yra pats laikas panagrinėti ir kitą FABĮ straipsnį, dėl kurio nesilaikymo ar netinkamo įgyvendinimo mokumo atkūrimo planas nebus patvirtintas.

3.1.1. Įstatymo nuostatų, reglamentuojančių plano tikslinimą ir tvirtinimą, analizė

Savaime suprantama, kad siekiant įgyvendinti fizinio asmens bankroto instituto keliamus tikslus ir tinkamai parengti, o paskui ir patvirtinti bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, būtina FABĮ įtvirtintas teisės normas aiškinti sistemiškai, t.y. teisės normas taikyti atsižvelgiant į kitas Įstatyme įtvirtintas teisės normas. Nors subjektų, dalyvaujančių fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime, teises bei pareigas yra įtvirtintos keliuose skirtinguose FABĮ straipsniuose, tačiau ne paslaptis, kad būtent 8 straipsnis yra pamatinė fizinio asmens bankroto proceso teisės norma, reglamentuojanti bankrutuojančio fizinio asmens plano tvirtinimo procedūras.

Įstatymo 8 straipsnio 1 dalis skirta įtvirtinti išimtinę bankrutuojančio fizinio asmens teisę savo nuožiūra parengti mokumo atkūrimo planą, t.y. nemokus fizinis asmuo rengia mokumo atkūrimo planą pagal FABĮ 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus ir jį pateikia bankroto administratoriui. Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, ši norma negali būti aiškinama plečiamai, o mokumo atkūrimo plano rengimo funkcija patikėta kitam subjektui, dalyvaujančiam fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime. Pagal Įstatymo 12 straipsnio 4 dalies 3 punktą bankroto administratorius fizinio asmens bankroto proceso metu turi teisę suteikti pagalbą fiziniam asmeniui rengiant plano projektą ar jo pakeitimo projektus, tačiau pažymėtina, kad ši teisės norma turi būti suprantama siaurai, t.y. kaip galimybė padėti bankrutuojančiam asmeniui, tačiau jokia būdu, ne kaip bankroto administratoriaus teisė, savo nuožiūra rengti fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. Teismo teisę dalyvauti, taisant nemokaus fizinio asmens planą, autorius aptars

„Teismo teisė pakeisti mokumo atkūrimo planą bei nustatyti terminą plano trūkumams šalinti“
baigiamojo darbo poskyryje.

Įstatymo 8 straipsnio 2 dalis bankroto administratoriui įtvirtina dvi pareigas, kurias turi atlikti gavęs bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano projektą. Pirmas šios dalies punktas numato, kad bankroto administratorius, gavęs plano projektą, ne vėliau kaip per 5 dienas nuo plano projekto gavimo dienos parengia rašytinę išvadą dėl plano projekto įgyvendinimo galimybių ir ją pateikia bankrutuojančiam fiziniam asmeniui. Antrajame punkte reglamentuota, kad bankroto administratorius gavęs mokumo atkūrimo plano projektą, likus ne mažiau kaip 20 dienų iki numatomo kreditorių susirinkimo pateikia išvadą ir plano projektą kiekvienam fizinio asmens kreditoriui bei šaukia kreditorių susirinkimą dėl pritarimo mokumo atkūrimo plano projektui, suderinęs su fiziniu asmeniu šio susirinkimo vietą ir laiką. Taigi, iš šios teisės normos analizės, matome, kad bankroto administratoriui, gavęs plano projektą, per FABĮ nustatytus procesinius terminus, privalo parengti rašytinę išvadą dėl fizinio asmens mokumo atkūrimo plano projekto įgyvendinimo galimybių, o paskui ją pateikti fiziniam asmeniui ir fizinio asmens kreditoriams. Taip pat, remiantis Įstatymo 8 straipsnio 4 dalies reglamentavimu, bankroto administratorius, gavęs kreditorių susirinkimo protokolą, privalo per 3 darbo dienas šį protokolą ir plano projektą su išvada pateikia teismui. Savo ruožtu teismas, jei kreditorių susirinkimas nepritaria plano projektui dėl to, kad jis neatitinka FABĮ 7 straipsnio reikalavimų, mokumo atkūrimo planą gali patvirtinti, atsižvelgdamas į bankroto administratoriaus išvadą ir įvertinęs nemokaus fizinio asmens bei jo kreditorių interesus.

Taigi, bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano projekto išvada, kurią rengia ir pateikia fiziniam asmeniui, fizinio asmens kreditoriams bei teismui, yra labai svarbus fizinio asmens bankroto instituto dokumentas. Šiuo dokumentu remiantis, teismas gali patvirtinti bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, tačiau pažymėtina, kad išvadai įstatyme nėra nustatyti jokie reikalavimai, neskaitant to, kad ji privalo būti rašytinė. Taip pat verta padiskutuoti dėl pačios bankroto administratoriaus išvados objektyvumo, nes kaip minėta anksčiau, bankroto administratoriui yra suteikta teisė bankrutuojančiam fiziniam asmeniui padėti, rengiant mokumo atkūrimo plano projektą. Tokiu atveju gaunasi, teisiniu ir moraliniu požiūriu nepateisinama situacija, kai bankroto administratorius Įstatymu yra įpareigojamas teigti išvadą dėl fizinio asmens mokumo atkūrimo plano, kurio rengime pats dalyvavo, t.y. tikrina teisinį dokumentą, kurį pats iš dalies ir rengė. Pažymėtina, kad nuo plano įgyvendinimo galimybių priklauso viso fizinio asmens bankroto sėkmė – kreditorinių reikalavimų tenkinimas bei bankrutuojančio fizinio asmens mokumo

atkūrimas. Darbo autorius visiškai pritaria Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos teisinio reguliavimo stebėsenos 2015 metų gruodžio 28 dienos Nr. 1 pažymoje (toliau tekste – „Pažyma“) pateiktam pasiūlymui, keisti teisinį FABĮ reglamentavimą ir įtvirtinti draudimą bankroto administratoriui rengti išvadas mokumo atkūrimo plano projektui, jei jis pats suteikė pagalbą nemokiam fiziniam asmeniui rengiant plano projektą ar jo pakeitimo projektus⁵⁹. Tokios Įstatymo pataisos užtikrintų didesnę objektyvumą, įtvirtintų aukštesnį skaidrumo lygį, bei paskatintų didesnę fizinio asmens kreditorių ir teismo pasitikėjimą bankroto administratoriaus parengta išvada. Taip pat būtų užkirstas kelias galimam interesų konfliktui, kai bankroto administratorius yra priverstas teikti išvadą dėl savo atlikto darbo.

Įstatymo 8 straipsnio 3 dalis reglamentuoja fizinio asmens kreditorių bei teismo teises, tvirtinant mokumo atkūrimo planą. Pagal naująją FABĮ redakciją, kuri įsigaliojo nuo 2016 metų sausio 1 dienos, kreditorių susirinkime dėl pritarimo mokumo atkūrimo plano projektui balsuojama grupėse. Vieną iš grupių sudaro įkaito turėtojai ir hipotekos kreditoriai, o kitą – kiti teismo patvirtinti kreditoriai. Sprendimas dėl pritarimo plano projektui laikomas priimtu, kai kiekvienoje fizinio asmens kreditorių grupėje mokumo atkūrimo plano projektui pritaria kreditoriai, kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę šios grupės kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos. Jeigu balsai dėl pritarimo plano projektui vienoje kreditorių grupėje pasiskirsto po lygiai, laikoma, kad mokumo atkūrimo plano projektui yra nepritariama. Įdomu tai, kad ankstesnėje redakcijoje tokia mokumo atkūrimo plano tvirtinimo sistema nebuvo nustatyta, o kreditorių susirinkimo sprendimas buvo laikomas priimtas, kai už jį balsavo kreditoriai, kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudarė daugiau kaip pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos, išskyrus Įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje nustatytą atvejį. Taigi pažymėtina, kad tokios Įstatymo pataisos yra sveikintinos ir autoriaus nuomone sutampa su įstatymo projekto rengėjų, kurie teigia, kad mokumo atkūrimo planas yra tiesiogiai susijęs su fizinio asmens kreditorių teisių ir teisėtų interesų apsauga, todėl teisinis reguliavimas, kuomet būtų balsuojama grupėse dėl plano projekto pritarimo, leidžia geriau apsaugoti kiekvienos kreditorių grupės interesus tiek fizinių asmenų, kurie nevykdo individualios veiklos (vartotojų), tiek fizinių asmenų, besiverčiančių individualia veikla, bankroto atvejais⁶⁰.

⁵⁹ 2015 m. gruodžio 28 d. teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma Nr.1, Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ žiūrėta 2016 04 21, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/482805c1798211e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=0&searchModelUID=b5e5fee8-36e6-40e3-8aa4-f89a81778153>

Toliau detaliai analizuojant FABĮ 8 straipsnio 3 dalį, matome, kad jeigu kreditorių susirinkimas nepritaria mokumo atkūrimo plano projektui dėl to, kad jis neatitinka FABĮ 7 straipsnyje nustatytų reikalavimų, plano projektas gali būti tikslinamas ir pakartotinai teikiamas kreditorių susirinkimui. Tačiau jeigu kreditorių susirinkimas nepritaria plano projektui nenurodydamas priežasčių arba dėl priežasčių, nesusijusių su plano projekto tikslinimu pagal Įstatymo 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus, mokumo atkūrimo plano projektas teikiamas teismui pagal FABĮ 4 ir 5 dalyse nustatyta tvarką. Akivaizdu, kad Įstatyme įtvirtinta galimybė, jog mokumo atkūrimo plano projektą galima teismui pateikti jo netikslinat, kai kreditorių susirinkimas nurodo priežasčių arba jas nurodo, tačiau priežastys yra nesusijusios su plano projekto tikslinimu, užkerta kelią fizinio asmens bankroto nesąžiningam vilkinimui.

FABĮ 8 straipsnio 4 dalis numato mokumo atkūrimo plano pateikimo teismui tvarką. Šio straipsnio 4 dalis įtvirtina kreditorių susirinkimo pirmininko pareigą kreditorių susirinkimo protokolą per 5 darbo dienas po susirinkimo pateikti bankroto administratoriui. Taip pat numatyta bankroto administratoriaus pareiga, gavus kreditorių susirinkimo protokolą, per 3 darbo dienas šį protokolą ir mokumo atkūrimo plano projektą su išvada pateikti teismui. Teisėjų Taryba pažymėjo, kad „tokie imperatyvūs procesiniai terminai mokumo patvirtinti ne visada įgyvendinami praktiškai dėl objektyvių priežasčių, pvz.: ginčų dėl kreditorių sąrašo tvirtinimo, plano tikslinimų ir pan.“⁶¹. Taip pat buvo atkreiptinas dėmesys, kad tai lemia dažniausiai nepagrįstus kreditorių prašymus nutraukti fizinio asmens bankroto bylą Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu. Atsižvelgiant į tai, baigiamojo darbo autorius siūlo pasvarstyti ar neverta trijų dienų terminą koreguoti ir nustatyti jį ilgesnį. Tokiai autoriaus nuomonei pritaria ir Teisėjų Taryba, taip pat siūlydama pratęsti šį terminą.⁶²

Kaip ir Įstatymo 8 straipsnio 4 dalis, taip ir 5 dalis reglamentuoja bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano pateikimo teismui tvarką. Ši dalis numato maksimalų 4 mėnesius terminą plano projekto pateikimui, t.y. mokumo atkūrimo planas turi būti pateiktas tvirtinti teismui ne vėliau kaip per 4 mėnesius nuo nutarties išskelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Tačiau FABĮ numato galimybę termino pratęsimui - kai teisme ginčijami kreditorių reikalavimai arba tikslinamas plano projektas, teismas bankroto administratoriaus arba fizinio asmens prašymu turi teisę pratęsti šioje dalyje nurodytą terminą, bet ne ilgiau kaip vienam mėnesiui. Ne paslaptis, kad termino praleidimas tampa dažna priežastimi, dėl kurios teismas priima nutartį nutraukti fizinio asmens bankroto bylą, todėl natūralu, kad teisme neretai nagrinėjamos bylos, kuriose analizuojama

⁶¹ 2015 m. gruodžio 28 d. teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma Nr.1,“ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.

⁶² *Ibid.*

ir vertinama ši teisės norma. Darbo autorius nori pasidžiaugti, kad teismai vertindami šią teisės normą, ją taiko ne formaliai, tačiau atsižvelgdami į visas faktines bylos aplinkybes.

Klaipėdos miesto apylinkės teismas 2014 metų rugpjūčio 4 dienos nutartimi nutarė nutraukti bankrutuojančio fizinio asmens bankroto bylą, atsižvelgdamas į tai, kad per 2014 metų vasario 6 dienos nutartyje nustatytą trejų mėnesių terminą nebuvo teismui pateiktas tvirtinti bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano projektas. Tačiau bankrutuojantis fizinis asmuo nesutiko su tokia pirmosios instancijos nuomone ir šią nutartį apskundė. Kaip vieną iš argumentų pažymėdamas, kad mokumo atkūrimo planas nebuvo teismui pateiktas ne dėl jo kaltės, t.y. projektas buvo parengtas ir perduotas bankroto administratoriui iš karto po informacijos gavimo apie kreditorių pateiktus pareiškimus dėl kreditorinius reikalavimų. Taigi, fizinis asmuo plano projektą bankroto administratoriui perdavė laiku, per Įstatyme nustatytą terminą. Tuo tarpu bankroto administratorius plano projekto teismui laiku nepateikė dėl to, kad nebuvo gavęs nutarties dėl kreditorinių reikalavimų patvirtinimo. Apeliacinės instancijos teismas įvertinęs bylos aplinkybes ir Įstatymo nuostatas bei tai, jog nutraukus bylą, šaliai būtų užkertama galimybė kreiptis į teismą dėl to paties dalyko tuo pačiu pagrindu, panaikino Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2014 metų rugpjūčio 4 dienos nutartį ir perdavė bylą toliau nagrinėti pirmosios instancijos teismui.⁶³

Įstatymo 8 straipsnio 6 dalis numato, jog teismas, gavęs 8 straipsnio 4 dalyje nurodytus dokumentus, per 15 dienų rašytinio proceso tvarka priima nutartį dėl fizinio asmens mokumo atkūrimo plano, o šio straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju teismas priima nutartį dėl plano žodinio proceso tvarka.

Tačiau verta pažymėti, kad teisės normos formuluotė nėra aiški, nurodoma, kad šio straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju teismas priima nutartį dėl plano žodinio proceso tvarka. Tačiau šio straipsnio 3 dalyje galima išskirti kelis atvejus: jeigu kreditorių susirinkimas nepritaria plano projektui dėl to, kad jis neatitinka šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytų reikalavimų; jeigu kreditorių susirinkimas nepritaria plano projektui nenurodydamas priežasčių arba dėl priežasčių, nesusijusių su plano projekto tikslinimu pagal šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, autoriaus siūlo tikslinti teisės normos formuluotę, nurodant tiksliai koku atveju teismas priima nutartį dėl plano žodinio proceso tvarka.

FABI 8 straipsnio 7 dalis reglamentuoja, kad teismas gali nepatvirtinti plano, jeigu nustato, kad „buvo pažeistos šio straipsnio 1–4 dalių nuostatos ir (ar) šio įstatymo 4 straipsnio 4 dalies 10 punkte nurodytas susitarimas pažeidžia kitų kreditorių teises ir (ar) teisėtus interesus ir per nustatytą

⁶³ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1604-112/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/895663?nr=1>

terminą nepašalinti trūkumai“. Taigi pažymėtina, kad teismas turi teisę netvirtinti plano, kuriam pritarė kreditorių susirinkimas, tuo atveju, jeigu buvo pažeista įstatyme nustatyta plano tvirtinimo procedūra arba jei fizinio asmens ir įkaito turėtojo ir (ar) hipotekos kreditoriaus susitarimas dėl įkeisto turto išsaugojimo fizinio asmens bankroto proceso metu, pažeidžia kitų kreditorių teises ir (ar) teisėtus interesus ir per nustatytą terminą nepašalinti trūkumai. ”Ši nuostata skirta užtikrinti, kad fizinio asmens bankroto byla nebūtų nutraukiama dėl neesminių, procedūrinių trūkumų, susijusių su mokumo atkūrimo plano rengimu ir tvirtinimu. Nustačius pažeidimus, kurie gali būti pašalinti, mokumo atkūrimo planą gali būti atsisakyta tvirtinti tik tada, kai nustatyti trūkumai nepašalinami per teismo nustatytą terminą.“⁶⁴

Nuosekliai analizuojant Įstatymo 8 straipsnį, prieiname prie šio straipsnio 8 dalies, kuri suteikia teismui teisę patvirtinti planą, atsižvelgus į bankroto administratoriaus išvadą ir įvertinus nemokaus fizinio asmens bei jo kreditorių teises ir teisėtus interesus, t.y. jei kreditorių susirinkimas nepitaria plano projektui nenurodydamas priežasčių arba dėl priežasčių, nesusijusių su plano projekto tikslinimu pagal FABĮ 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus, tokiu atveju, teismas gali patvirtinti fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. Ši teismui suteikta teisė yra be galo svarbi detalė fizinio asmens bankroto mechanizme. Ne paslaptis, kad jeigu Įstatymu teismui nebūtų suteikta teisė be kreditorių susirinkimo patvirtinti mokumo atkūrimo plano, fizinių asmenų bankrotas taptų neveiksmingas. Šia teisės norma įstatymo leidėjas sumažino galimybę nesąžiningiems fizinio asmens kreditoriams, piktnaudžiaujant savo teisėmis, vilkinti, o gal ir visai paralyžiuoti fizinio asmens bankroto procesą. Tačiau svarbu pažymėti, kad teismui numatyta teisė nėra absoliuti, t.y. teismas tvirtindamas mokumo atkūrimo planą privalo atsižvelgti į bankroto administratoriaus išvadą ir įvertinti nemokaus fizinio asmens bei jo kreditorių teises ir teisėtus interesus. Teismų praktikoje pasitaiko nemažai atveju, kai kreditorių susirinkimui nepatvirtinus fizinio asmens mokumo atkūrimo plano, jis būna patvirtintas teismo.

Fizinio asmens bankroto administratorius prašė patvirtinti fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. Prašyme bankroto administratorius nurodė, kad kreditorių susirinkimas nepatvirtino mokumo atkūrimo plano dėl priežasčių, nesusijusių su plano projekto tikslinimu pagal FABĮ 7 straipsnio reikalavimus. Mano, kad mokumo atkūrimo planas atitinka visus FABĮ 7 straipsnio reikalavimus, todėl vadovaujantis FABĮ 8 straipsnio 3 dalimi plano projektą teikia teismui. Kartu su fizinių asmenų mokumo atkūrimo planu bankroto administratorius pateikė teismui išvadą dėl fizinio asmens parengto mokumo atkūrimo plano projekto įgyvendinimo galimybių, kurioje nurodė, jog

⁶⁴ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1664-823/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/873186?nr=1>

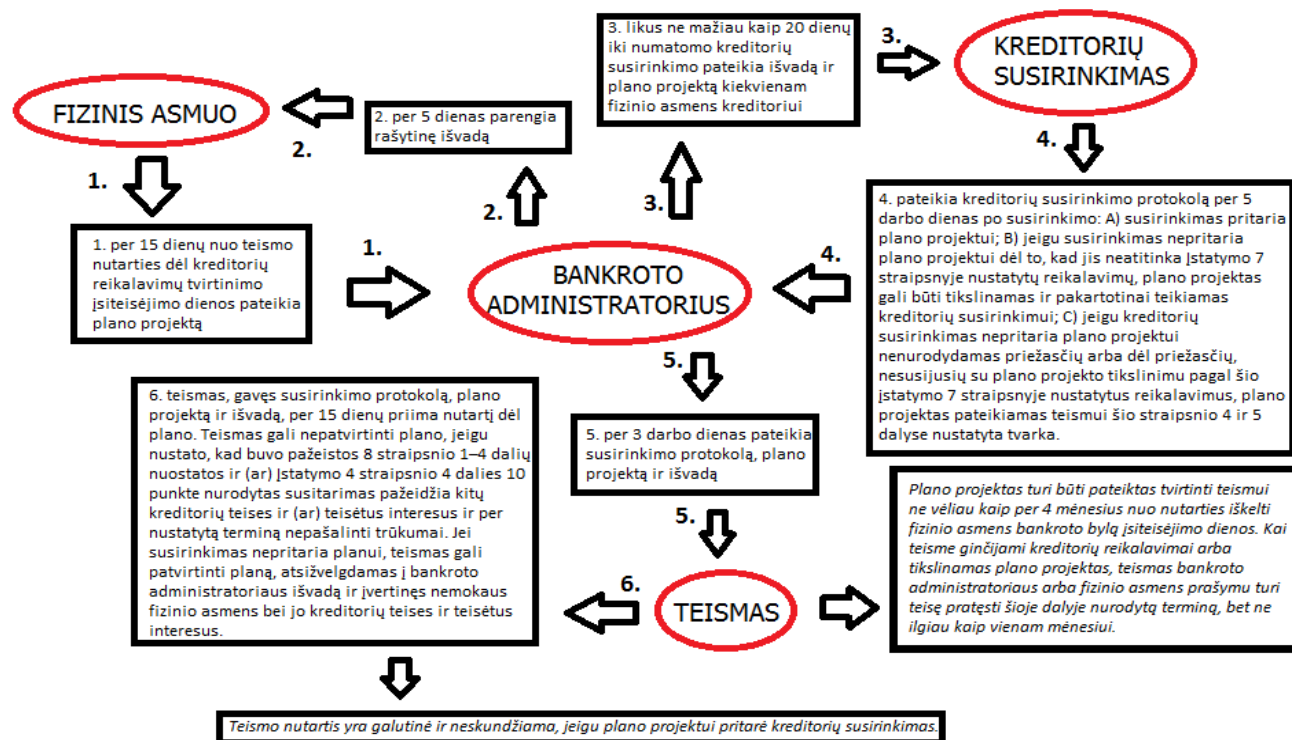
planas atitinka FABĮ nustatytus reikalavimus, įstatyme nurodytų pagrindų bankroto bylai nutraukti nenustatyta, plane numatytos priemonės gali būti įgyvendintos, todėl planas gali būti tvirtinamas. Kretingos rajono apylinkės teismas 2014 metų rugsėjo 16 dienos nutartimi patvirtini fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. Kaip ir galima buvo tikėtis, fizinio asmens kreditorius pateikė atskirąjį skundą, kuriuo prašo panaikinti Kretingos rajono apylinkės teismo nutartį ir klausimą dėl fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tvirtinimo perduoti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Tačiau Klaipėdos apygardos teismas konstatavo, kad apelianto pateiktas atskirasis skundas dėl fizinio asmens mokumo atkūrimo plano patvirtinimo iš esmės grindžiamas prielaidomis ir deklaratyviais teiginiais, todėl nėra pagrindo jo tenkinti. Aukštesnės instancijos teismas taip pat nurodė, kad atsižvelgus į išdėstytą teisinį reglamentavimą, apeliantės argumentai, jog teismas neturėjo teisės tvirtinti plano, kurio nepatvirtino kreditoriai, yra nepagrįstas.⁶⁵ Taigi, iš teismų praktikos matoma, kad teismas naudojasi jam suteikta teise patvirtinti fizinio asmens mokumo planą, net jei kreditorių susirinkimas jam nepritarė.

Teismo nutartis patvirtinti fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, kuriam pritarė kreditorių susirinkimas, yra galutinė ir neskundžiama (FABĮ 8 straipsnis 10 dalis). Dėl šios teisės normos, yra pasisakiusi ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja Albina Rimdeikaitė, apeliacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjusi suinteresuoto asmens AB SEB banko atskirąjį skundą dėl Alytaus rajono apylinkės teismo nutarties. Alytaus rajono apylinkės teismas 2015 metų lapkričio 18 dienos nutartimi patvirtino bankrutuojančios fizinio asmens A. B. patikslintą mokumo atkūrimo planą. Teismas nurodė, kad antrasis kreditorių susirinkimas nutarė A. B. mokumo atkūrimo planui pritari. Patikslinto mokumo atkūrimo plano patvirtinimui nepritarė tik du kreditoriai – AB Šiaulių bankas ir AB SEB bankas. Su tokia pirmosios instancijos teismo nutartimi nesutiko suinteresuotas asmuo AB SEB bankas ir nutartį apskundęs, prašė, ją panaikinti ir netvirtinti bankrutuojančio asmens A. B. mokumo atkūrimo plano bei bankroto bylą nutraukti. AB SEB bankas skunde be visų kitų argumentų nurodė, kad mokumo atkūrimo plane pateiktas kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo grafikas visiškai neatitinka FABĮ 7 str. 1 d. 12 p. Tuo tarpu, apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad „už“ pateiktą patikslinto mokumo plano patvirtinimą raštu balsavo 58,03 % visų susirinkime dalyvavusių teismo patvirtintų kreditorių finansinių reikalavimų sumos, „prieš“ pateiktą patikslinto mokumo atkūrimo plano patvirtinimą raštu balsavo 41,97 % visų susirinkime dalyvavusių teismo patvirtintų kreditorių finansinių reikalavimų sumos, todėl susirinkime buvo priimtas nutarimas patvirtinti pareiškėjos fizinio asmens A. B. patikslintą mokumo atkūrimo planą.

⁶⁵ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1815-123/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/934283?nr=1>

Pirmosios instancijos teismas, konstatavęs, kad pateiktas patikslintas mokumo atkūrimo plano projektas atitinka FABĮ 7 straipsnio reikalavimus, FABĮ 8 straipsnio 1 – 4 dalies pažeidimų nenustatyta, pateiktas patikslintas mokumo atkūrimo planas nepažeidžia interesų, skundžiama nutartimi patvirtino bankrutuojančios A. B. teismui 2015 m. lapkričio 16 d. pateiktą patikslintą mokumo atkūrimo planą. Atsižvelgdamas į tai, kad teismo nutartis patvirtinti mokumo atkūrimo planą, kuriam pritarė kreditorių susirinkimas, yra galutinė ir neskundžiama, apeliacinės instancijos teismas nustatė, jog dalyvaujantiems byloje asmenims, negalima suteikti daugiau teisių, negu numatyta Įstatyme, todėl apeliacinį procesą pagal suinteresuoto asmens AB SEB banko atskirąjį skundą nutraukė.⁶⁶ Taigi, nutartis, kuria teismas patvirtina planą, kurį prieš tai patvirtino ir kreditorių susirinkimas, negali būti apeliacinio apskundimo objektas. Tačiau darbo autorius nori atkreipti dėmesį, kad tai nereiškia, kad kreditorių susirinkimo sprendimu nepatenkintas fizinis asmuo, kreditorius ar bankroto administratorius negali skųsti šio sprendimo. Kreditorių susirinkimo sprendimą kreditoriai, bankroto administratorius ar fizinis asmuo turi teisę apskųsti teismui ne vėliau kaip per 14 dienų nuo dienos, kurią kreditorius, bankroto administratorius ar fizinis asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie sprendimo priėmimą (FABĮ 25 straipsnis 11 dalis).

Baigiamojo darbo autorius, atsižvelgdamas į sudėtingą ir painų mokumo atkūrimo plano tvirtinimo mechanizmą, pateikė aiškesnį šio teisinio mechanizmo scheminį pavaizdavimą.

⁶⁶ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-413-480/2016,“ <http://www.infollex.lt/tp/1225713?nr=1>

Įsigaliojus 2016 metų sausio 1 dieną FABĮ pataisom, fiziniam asmeniui buvo suteikta galimybė išsaugoti įkeistą turtą. Europos komisija teikė rekomendaciją valstybėms narėms nustatyti tokį teisinį nemokumo reguliavimą, kuris leistų užtikrinti verslininko ir jo šeimos pragyvenimo šaltinį⁶⁷. Remiantis Įstatymo 8 straipsnio 9 dalimi, „Jeigu fizinis asmuo susitaria su įkaito turėtoju ir (ar) hipotekos kreditoriumi dėl įkeisto turto išsaugojimo fizinio asmens bankroto proceso metu, teismas, tvirtindamas planą, įvertina, ar šis susitarimas nepažeidžia kitų kreditorių teisių ir (ar) teisėtų interesų. Gali būti laikoma, kad šis susitarimas nepažeidžia kitų kreditorių teisių ir (ar) teisėtų interesų, jeigu išsaugomas įkeistas turtas, kuris yra vienintelis gyvenamasis būstas ir būtinas fizinio asmens ir (ar) jo išlaikomų asmenų poreikiams tenkinti, ir kiekvieną mėnesį mokėjimams hipotekos kreditoriui pagal šio įstatymo 4 straipsnio 4 dalies 10 punkte nurodytą susitarimą skiriamos lėšos yra mažesnės negu kiekvieną mėnesį fiziniam asmeniui gyvenamojo būsto nuomai skirtinos reikalingos lėšos įkeisto turto, kuris yra vienintelis gyvenamasis būstas, pardavimo atveju arba jeigu pardavus įkeistą turtą fizinis asmuo negalėtų vykdyti pelningos individualios ir (ar) ūkininko veiklos“. Taigi norint išsaugoti įkeistą turtą, turi būti nustatyto šios aplinkybės: 1) įkeistas turtas yra vienintelis gyvenamasis būstas arba jeigu įkeistą turtą yra toks, kurį pardavus, fizinis asmuo negalėtų vykdyti pelningos individualios ir (ar) ūkininko veiklos; 2) kiekvieną mėnesį mokėjimams hipotekos kreditoriui skiriamos lėšos yra mažesnės negu kiekvieną mėnesį fiziniam asmeniui gyvenamojo būsto nuomai skirtinos reikalingos lėšos įkeisto turto, kuris yra vienintelis gyvenamasis būstas, pardavimo atveju. Sudaryta galimybė bankrutuojančiam fiziniam asmeniui išsaugoti tam tikrą įkeistą turtą bankroto proceso metu leidžia išvengti visiško fizinio asmens nuskurdinimo, o taip pat užtikrintų geresnes sąlygas fiziniam asmeniui vykdyti individualią veiklą, kas atitiktų ir jo kreditorių interesus, nes gaunamos lėšos būtų skiriamos kreditorių reikalavimams tenkinti⁶⁸.

⁶⁷ Viešoji Įstaiga “Finansinių problemų sprendimai”, „Fizinių asmenų bankroto įstatymo pakeitimo įstatymo projektas“, žiūrėta 2016 04 28, prieiga per internetą: <http://fps.lt/naujienos/fiziniu-asmenu-bankroto-istatymo-pakeitimo-istatymo-projektas/>

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, žiūrėta 2016 04 21, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/482805c1798211e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=0&searchModelUID=b5e5fee8-36e6-40e3-8aa4-f89a81778153>

3.1.2. Teismo teisė pakeisti mokumo atkūrimo planą bei nustatyti terminą plano trūkumams šalinti

Taigi, subjektai, dalyvaujantys fizinio asmens bankroto procese, Įstatymo įtvirtintas procesines procedūras privalo įgyvendinti griežtai pagal FABĮ nurodytą tvarką ir laikantis nustatytų procesinių terminų. Kaip jau minėta, Įstatymo 8 straipsnio, reglamentuojančio plano tvirtinimo procesą, 1 dalyje numatyta, jog fizinis asmuo ne vėliau kaip per 15 dienų nuo teismo nutarties dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo įsiteisėjimo dienos turi parengti ir pateikti bankroto administratoriui plano projektą. Tuo tarpu, mokumo atkūrimo plano tvirtinimas yra teismo kompetencija.

Tačiau pažymėtina, kad net teismai, Įstatyme įtvirtintą reglamentavimą, aiškina skirtingai. Puikus pavyzdys yra Lietuvos teismų praktikos byla, kurioje buvo nagrinėjamas teismo ir bankrutuojančio fizinio asmens pareigų bei teisių santykis, tikslinant ir tvirtinant mokumo atkūrimo planą. Bankroto administratorius prašė patvirtinti bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo planą, nuroydamas, kad nors ir įvyko fizinio asmens kreditorių susirinkimas, tačiau jo metu nebuvo patvirtintas mokumo atkūrimo planas. Kreditoriai nesutiko su plane nurodyta būtiniesiems poreikiams tenkinti reikalinga suma ir siūlė pataisyti mokumo atkūrimo planą taip, kad būtiniesiems poreikiams tenkinti reikalingą suma būtų sumažinta, bei, kad dalis pareiškėjo gaunamų dienpinigių būtų skirta atsiskaityti su kreditoriais. Kadangi fizinis asmuo nepataisė mokumo atkūrimo plano pagal kreditorių pasiūlymus, kreditorių susirinkimas nepatvirtino mokumo atkūrimo plano, nors bankroto administratoriaus vertinimu fizinio asmens mokumo atkūrimo planas atitiko visus sudarymo reikalavimus, įtvirtintus FABĮ 7 straipsnyje. Pirmosios instancijos teismas iš dalies tenkino bankroto administratoriaus prašymą ir patvirtino bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. Tačiau atsižvelgęs į tai, kad fizinis asmuo turi galimybių mokumo atkūrimo plane nustatyti daugiau lėšų kreditorių reikalavimams iš gaunamų dienpinigių padengti, teismas pakoregavo pateikto plano 3 ir 7 dalis bei nustatė, kad bendros fizinio asmens pajamos šiuo metu yra 1553,50 litų (449,92 eurų) atlyginimo ir darbdavio mokami dienpinigiai, jo būtiniesiems poreikiams tenkinti komandiruočių metu kas mėnesį užteks ir 75 procentų darbdavio mokamų dienpinigių. Apeliacinės instancijos teismas bankroto administratoriaus atskirojo skundo netenkino ir pirmosios instancijos paliko nepakeistą. Teismas pažymėjo, kad plano tvirtinimo klausimas sprendžiamas atsižvelgiant į bankroto administratoriaus išvadą, įvertinus bankrutuojančio fizinio asmens ir jo kreditorių teises ir teisėtus interesus. Apeliacinės instancijos teismas iš esmės sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad pateiktas tvirtinti mokumo atkūrimo planas pažeidžia kreditorių

interesus, o plano patvirtinimas, nepakoregavus tam tikrų jo nuostatų, akivaizdžiai pažeistų teisingumo, protingumo, sąžiningumo principus.⁶⁹

Iš aukščiau darbe nagrinėtų, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismo nutarčių analizės, susidaro įspūdis, kad fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinimo funkcija yra perkeliama teismui, kuris savo nuožiūra gali nuspręsti kokia suma turi būti skirta fizinio asmens būtiniesiems poreikiams tenkinti. Tokiu atveju, remiantis pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų suformuota logika, teismams būtų galima pakoreguoti ne tik plane nurodytą būtiniesiems poreikiams tenkinti reikalingą sumą, tačiau ir kitus Įstatyme įtvirtintus plano sudarymo reikalavimus, tokius kaip: bankroto administravimo išlaidų suma, kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas ir pan. Autoriaus nuomone, plano tikslinimas yra tik bankrutuojančio fizinio asmens Įstatyme įtvirtinta teisė, todėl šios funkcijos suteikimas teismams, kai teismai patys galėtų patikslinti mokumo atkūrimo planą taip, kad planas iš esmės pasikeistų, pažeistų viso fizinio asmens bankroto instituto esmę.

Šią baigiamojo darbo autoriaus nuomonę, iš dalies pagrindžia ir LAT suformuota praktika. Teismo ir bankrutuojančio fizinio asmens pareigų bei teisių santykis, tikslinant ir tvirtinant mokumo atkūrimo planą, yra vienas iš nedaugelio fizinio asmens bankroto instituto probleminių klausimų, kuriuo spėjo išnagrinėti aukščiausioji teismų instancija. Akivaizdu, kad aukščiau išnagrinėtos nutartys netenkino bankrutuojančio fizinio asmens, todėl bankroto administratorius pateikė kasacinį skundą, kuriuo prašė panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos nutartį bei priimti naują sprendimą – prašymą tenkinti ir patvirtinti teismui pateiktą fizinio asmens mokumo atkūrimo planą. LAT 2015 metų gegužės 7 dieną priėmė nutartį, kuria nutarė pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartis panaikinti ir bankrutuojančio fizinio asmens bankroto administratoriaus skundą palikti nenagrinėtą. LAT pažymėjo, kad tuo atveju, kai kreditorių susirinkimas nepritaria pateiktam fizinio asmens mokumo atkūrimo plano projektui dėl priežasčių, susijusių su plano projekto tikslinimu pagal Įstatymo 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus, pareiga patikslinti, pataisyti planą taip, kad jis atitiktų FABI reikalavimus, nepažeistų kreditorių interesų pusiausvyros, priklauso fiziniam asmeniui. LAT pabrėžė, kad plano sudarymas, jo tikslinimas yra neteisminė procedūra, teismo kompetencija yra tik nuspręsti, ar planas tvirtintinas, ar ne. Atsižvelgiant į tai, teismas, gavęs bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano projektą, kuriam pirmasis kreditorių susirinkimas nepritarė, turi patikrinti atsisakymo pritariti priežastis. Jeigu kreditorių susirinkimo nurodytos priežastys patenka į Įstatymo 7 straipsnio nustatytų reikalavimų apimtį, tai teismas neturi priimti tokio fizinio asmens bankroto administratoriaus mokumo atkūrimo plano, jei nebuvo

⁶⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-05-07 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263-706/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1046643?nr=1> .

pakartotinės plano tikslinimo procedūros ir pakartotinio jo svarstymo kreditorių susirinkime. Tuo tarpu, jeigu fizinis asmuo nededa pastangų taisyti planą ir pakartotinis kreditorių susirinkimas nepritaria patikslintam plano projektui, teismas, manydamas, kad jis neatitinka FABĮ reikalavimų ir kreditorių susirinkimas pagrįstai jam nepritarė, nes jis pažeidžia fizinio asmens ir kreditorių interesų pusiausvyrą, turėtų ne pats keisti planą, o jo netvirtinti ir nutraukti fizinio asmens bankroto procedūrą, remdamasis Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punktu.⁷⁰

Iš LAT nutarties tapo aišku, kad bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinimas yra neteisminė procedūra, t.y. teismas koreguoti mokumo atkūrimo plano griežtai negali, o bet koks plano tikslinimas galimas tik paties bankrutuojančio fizinio asmens. Kaip minėta anksčiau, tokia LAT nutartis atitink baigiamojo darbo autoriaus nuomonę tik iš dalies. Autorius nori pažymėti, jog sutinka su teismų atstovų išsakyta pastebėjimu, kad praktikoje pakankamai dažnai pasitaiko atvejų, kai fizinio asmens mokumo atkūrimo plano trūkumai būna techninio pobūdžio. Pažymoje teigiama, kad teismas, pagal dabartinį reglamentavimą pats negalėdamas plano tikslinti, bankrutuojančiam fiziniam asmeniui turėtų sudaryti galimybę mokumo atkūrimo planą patikslinti pačiam, tačiau tokios patikslinimo galimybės nėra tiesiogiai numatytos įstatyme ir galimai nesuderinamos su FABĮ 8 straipsnio 4 dalyje įtvirtintais terminais. Nagrinėjamo klausimo kontekste svarbu pažymėti, kad fizinių asmenų bankrotas yra pakankamai naujas institutas Lietuvos teisinėje sistemoje, dėl ko šiuo metu dar nėra susiformavusi nuosekli jo aiškinimo ir taikymo teisminė praktika. Paskutinė teismų praktika aiškinat ir taikant FABĮ 8 straipsnį formuojasi linkme suteikiančia teismui teisę nustatyti terminą plano trūkumams pašalinti, t.y. FABĮ 8 straipsnį taikant ne remiantis formaliu įstatymo aiškinimu, bet atsižvelgiant į įstatymo siekiamus tikslus bei paties plano kaip instrumento, skirto interesų pusiausvyrai užtikrinti, prigimtį⁷¹.

Klaipėdos apygardos teismas 2014 metų gegužės 22 dieną priėmė nutartį, kuria žemesnės instancijos teismo nutartį panaikino, mokumo atkūrimo plano netvirtino, perdavė bankrutuojančiam fiziniam asmeniui planą keisti. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad pirmosios instancijos teismo išvada dėl plano nuostatų administravimo išlaidų bei dėl termino yra formali ir iš esmės nepagrįsta. Atsižvelgiant į tai, Klaipėdos apygardos teismas pažymėjo, kad „Mokumo atkūrimo plano projektą ruošia bankrutuojantis fizinis asmuo, o teismas tegali jį patvirtinti arba ne, tačiau negali plano keisti (FABĮ 8 str.). Planas yra vientisas dokumentas, skirtingos plano dalys gali būti

⁷⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015-05-07 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263-706/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/1046643?nr=1> .

⁷¹ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1969-658/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infollex.lt/tp/864938?nr=1>

susijusios viena su kita tokiu būdu, kad kurios nors dalies pakeitimas iš esmės pakeistų bankrutuojančio fizinio asmens valių ir dėl kitų dalių nuostatų – pavyzdžiui, nustatius kitokį plano įgyvendinimo terminą arba administravimo išlaidoms skiriamą fizinio asmens piniginių lėšų dalį, gali pakisti fizinio asmens ketinimai dėl priemonių, skirtų mokumui atkurti (persikvalifikavimas, įsidarbinimas ir kt.), dėl išlaidų būtiniems poreikiams dydžio ir pan.“⁷² Todėl apeliacinės instancijos teismas nutarė naikinti pirmosios instancijos nutartį tik iš dalies ir perduoti bankrutuojančiam fiziniui asmeniui planą keisti⁷³.

Tuo tarpu Kauno apygardos teismo teisėjas Nerijus Meilutis 2014 metų rugpjūčio 27 dienos nutartimi, remdamasis aukščiau išanalizuota Klaipėdos apygardos teismo nutartimi, taip pat sprendė klausimą dėl teismo teisės nustatyti terminą plano trūkumams šalinti. Teisėjas Nerijus Meilutis savo nutartyje pažymėjo, kad „Jeigu kreditorių susirinkimas nepitaria plano projektui dėl to, kad jis neatitinka šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytų reikalavimų, plano projektas gali būti tikslinamas ir pakartotinai teikiamas kreditorių susirinkimui. Jeigu kreditorių susirinkimas nepitaria plano projektui nenurodydamas priežasčių arba dėl priežasčių, nesusijusių su plano projekto tikslinimu pagal šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus, plano projektas pateikiamas teismui šio straipsnio 4 ir 5 dalyse nustatyta tvarka. Teismas gali nepatvirtinti plano, jeigu nustato, kad buvo pažeistos 8 straipsnio 1–4 dalių nuostatos ir per nustatytą terminą nepašalinti trūkumai (FABĮ 8 str. 7 d.). FABĮ 8 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nustatyti procedūriniai plano pateikimo tvirtinimui reikalavimai. Ir šių procedūrinių reikalavimų pažeidimų ištaisymui yra numatyta trūkumų šalinimo galimybė. Jeigu kreditorių susirinkimas nepitaria plano projektui nenurodydamas priežasčių arba dėl priežasčių, nesusijusių su plano projekto tikslinimu pagal šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytus reikalavimus FABĮ 8 straipsnio 8 dalis suteikia teismui teisę patvirtinti planą, atsižvelgiant į bankroto administratoriaus išvadą ir įvertinus nemokaus fizinio asmens bei jo kreditorių teises ir teisėtus interesus. Taigi įstatyme *expressis verbis* nėra įtvirtinta teismo teisė nustatyti kokybinius pateikto plano, kuriam nepitaria kreditorių susirinkimas, trūkumus. Tačiau tokia teisė, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, išplaukia iš paties fizinių asmenų bankroto įstatymo tikslo ir teismo vaidmens nagrinėjant fizinių asmenų bankroto bylas.“⁷⁴

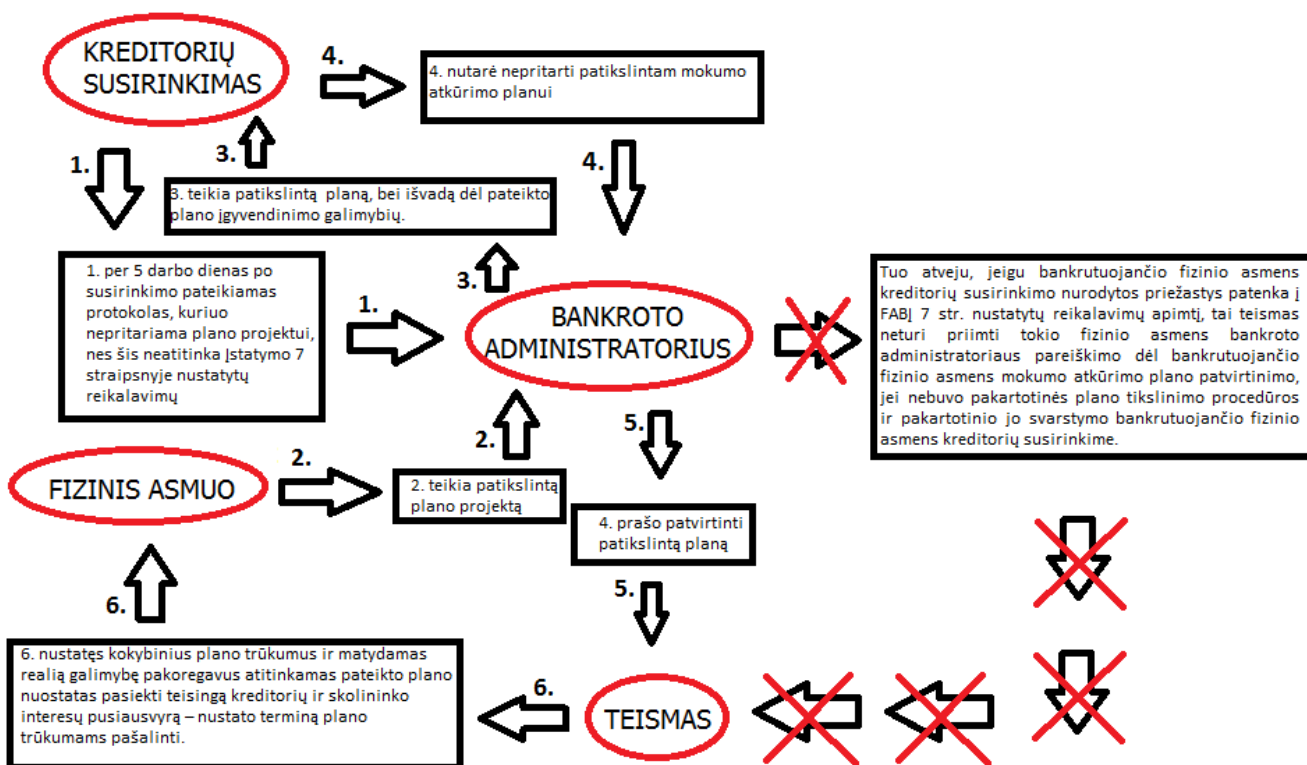
Baigiamojo darbo autorius mano, kad nepaisant pateiktos aiškios teismų praktikos analizės, kuri nagrinėja mokumo atkūrimo plano tikslinimo probleminį klausimą, būtina kaip ir į mokumo

⁷² „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-965-524/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/827975?nr=1>

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1969-658/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/864938?nr=1>

atkūrimo plano tvirtinimo mechanizmą, taip ir į plano tikslinimo mechanizmą pažvelgti per scheminį pavaizdavimą. Šį scheminį pavaizdavimą, autorius siūlo pažvelgti kitame darbo puslapyje, pateiktoje lentelėje.

Išanalizavus mokumo atkūrimo plano tikslinimo tisinį mechanizmą, apibendrintai galima būtų dar kartą pažymėti, kad remiantis dabartiniu teisiniu reglamentavimu, mokumo atkūrimo plano projektą rengia bankrutuojantis fizinis asmuo, o teismas tegali jį patvirtinti arba ne, tačiau negali plano keisti. Tuo tarpu nors Įstatyme tiesiogiai nėra įtvirtintos teismo teisės nustatyti kokybinius pateikto mokumo atkūrimo plano, kuriam nepritarė kreditorių susirinkimas, trūkumus. Tačiau tokia teisė, atsižvelgiant į Lietuvos teismų praktikoje nagrinėtas bylas, išplaukia iš paties Įstatymo tikslo ir teismo vaidmens nagrinėjant fizinių asmenų bankroto bylas. Nepaisant to, baigiamojo autoriau giliu įsitikinimu, įstatymų leidėjui vertėtų įsiklausyti į Teisėjų tarybos raginimus, FABĮ tiesiogiai sudaryti galimybę bankrutuojančiam fiziniam asmeniui patikslinti mokumo atkūrimo planą pačiam arba leisti tai padaryti teismui savo iniciatyva, kai tai nekeičia bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano esmės⁷⁵, tačiau autoriaus nuomone, būtina nustatyti, kad patikslinti mokumo

⁷⁵ 2015 m. gruodžio 28 d. teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma Nr.1, Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.

atkūrimo planą pačiam teismas galėtų tik fiziniam asmeniui sutikus. Tokios Įstatymo pataisos užtikrintų aiškesnį ir efektyvesnį fizinio asmens bankroto instituto veikimą.

3.2. Fizinio asmens mokumo atkūrimo planas supaprastintame fizinio asmens bankroto procese

Fizinio asmens bankroto institute yra galimas ir supaprastintas fizinio asmens bankroto procesas. Tačiau nuo 2013 metų kovo 1 dienos iki 2015 metų gruodžio 31 dienos bankroto bylos supaprastinta tvarka iškeltos 6 fiziniams asmenims⁷⁶. Supaprastinto fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo tvarka yra reglamentuota Įstatymo 9 straipsnyje. Pastebėtina, kad supaprastintas procesas fizinio asmens bankroto ir įmonių bankroto procesuose iš esmės skiriasi. „Įmonių bankroto atveju supaprastintas procesas reiškia, jog nepakanka lėšų administruoti bankrutuojančiai įmonei, todėl yra sukurtos supaprastintos procedūros, kaip kuo sparčiau ir mažesniais kaštais likviduoti bendrovę. Fizinio asmens bankroto atveju supaprastinta procedūra reikš, jog fizinis asmuo dar prieš kreipdamasis į teismą yra parengęs atsiskaitymo su kreditoriais planą ir kreditoriai tokį planą yra patvirtinę.“⁷⁷ FABĮ 9 straipsnio 1 dalis numato, kad fizinio asmens bankroto byla gali būti iškeliami supaprastinta tvarka, kai plano projektas pagal šio įstatymo nuostatas parengiamas iki pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą pateikimo teismui dienos. Taigi pažymėtina, kad supaprastinto fizinio asmens bankroto atveju bus tiesiog praleidžiama mokumo atkūrimo plano rengimo ir tvirtinimo procedūra iškelus bankroto bylą.

Įstatymo 9 straipsnio 2 dalis fizinį asmenį įpareigoja kartu su pareiškimu teismui iškelti bankroto bylą pateikti ir FABĮ 4 straipsnio 4 dalies 1, 2, 3, 4 ir 7 punktuose nurodytus dokumentus ir duomenis, mokumo atkūrimo plano projektą, dokumentus, įrodančius, kad plano projektui pritarė kreditoriai, balsuodami grupėse šio įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, arba dokumentus, įrodančius, kad plano projektui kreditoriai nepritaria. Atsižvelgiant į tai, kad nuo Įstatymo įsigaliojimo iki 2015 metų gruodžio 31 dienos supaprastinta tvarka buvo iškeltos tik 6 bylos fiziniams asmenims, galima daryti išvadą supaprastintas fizinio asmens procesas nėra labai populiarus. Pažymėtina, kad ir teismų praktika preciziškai peržiūri bankrutuoti pasiryžusio asmens

⁷⁶ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.“ žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>

⁷⁷ Audrius Žvybas, „Fizinių asmenų bankroto įstatymas – painus ir pilnas išimčių“, *Delfi žinios*, balandžio 4, 2013, <http://www.delfi.lt/news/daily/law/fiziniu-asmenu-bankroto-istatymas-painus-ir-pilnas-ismciu.d?id=61068641>

pateiktus dokumentus ir dažnu atveju nutaria iš vis atsisakyti priimti fizinių asmenų pareiškimus dėl bankroto bylos iškelimo supaprastinta tvarka. Marijampolės rajono apylinkės teismas atsisakė priimti pareiškėjos K. Z. pareiškimą dėl K. Z. fizinio asmens bankroto bylos iškelimo supaprastinta tvarka. Nutartyje pažymėta, kad bankrutuojančio fizinio asmens pateiktame mokumo atkūrimo plane nenurodytas kreditorių reikalavimų tenkinimo grafikas. Taip pat teismas pažymėjo, kad bankrutuojantis fizinis asmuo nepateikė ir dokumentų, įrodančių, kad mokumo atkūrimo plano projektui pritarė kreditoriai, kurių reikalavimų suma pagal fizinio asmens duomenis vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių reikalavimų sumos vertinės išraiškos, arba dokumentų, įrodančių, kad plano projektui kreditoriai nepritaria (Įstatymo redakcija iki 2016 m. sausio 1 d.). Atsižvelgiant į tai, pareiškėjos pareiškimą teismas atsisakė priimti kaip nenagrinėtiną supaprastinta tvarka.⁷⁸

Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad fizinis asmuo kartu su pareiškimu iškelti bankroto bylą teismui pasiūlo bankroto administratoriaus kandidatūrą. Pažymėtina, kad identiška teisės norma yra numatyta FABĮ 11 straipsnio 2 dalies antrame sakinyje, kur nustatyta, kad kai fizinio asmens bankroto byla iškeliamą supaprastinta tvarka, fizinis asmuo kartu su pareiškimu teismui iškelti bankroto bylą privalo pasiūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą. Taigi, darbo autorius pastebi, kad FABĮ 11 straipsnio 2 dalies antrasis sakinyje yra perteklinis, nes reikalavimas fiziniam asmeniui kartu su pareiškimu iškelti bankroto bylą teismui pasiūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą jau yra įtvirtintas FABĮ 9 straipsnyje, kuris ir reglamentuoja visą supaprastinto fizinio asmens bankroto bylos iškelimo tvarką.

Vadovaujantis Įstatymo 9 straipsnio 4 dalimi, teismas, gavęs šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytus dokumentus, ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo nutarties dėl pareiškimo iškelti fiziniam asmeniui bankroto bylą priėmimo dienos juos išnagrinėja ir priima nutartį iškelti fizinio asmens bankroto bylą, patvirtinti fizinio asmens mokumo planą ir paskirti bankroto administratorių arba atsisakyti iškelti fizinio asmens bankroto bylą. Darbo autorius nori pažymėti, kad teismas dėl fizinio asmens mokumo atkūrimo plano turinio gali spręsti tik tada kai fizinio asmens bankroto bylą jau yra iškelta.

Tokia poziciją palaiko ir teismų praktika, todėl darbo autorius siūlo panagrinėti 2015 metų birželio 12 dienos Klaipėdos apygardos teismo nutartį. Apeliacinės instancijos teismas panaikino Kretingos rajono apylinkės teismo nutartį, kuria buvo atsisakyta priimti fizinio asmens pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo supaprastinta tvarka, nes pareiškėja neparengė fizinio asmens mokumo

⁷⁸ „Marijampolės rajono apylinkės teismas Civilinių bylų skyriaus 2013 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2FB-3233-301/2013,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/712908?nr=1>

atkūrimo plano projekto, atitinkančio FABĮ nuostatų, iki pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą pateikimo teismui dienos⁷⁹. Priešingai nei aukščiau nagrinėtoje Marijampolės rajono apylinkės teismo nutartyje, Klaipėdos apygardos teismas pažymėjo, kad „Fizinio asmens bankroto bylai iškelti, priešingai, reikalingi du savarankiški teismo procesiniai veiksmai: pirma, priimti nutartį dėl pareiškimo priėmimo; antra, priimti nutartį dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo (FABĮ 5 str. 4, 7 d.). Tik esant abiem teigiamiems procesiniams veiksams, pripažįstama, kad fizinio asmens bankroto byla yra iškelta. Taigi teismas, nutartimi priėmęs pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo, gali vėliau atsisakyti kelti bankroto bylą (FABĮ 5 str. 8 d.). Mokumo atkūrimo plano neatitikimas FABĮ 7 straipsnio nuostatoms yra pagrindas atsisakyti tvirtinti mokumo atkūrimo planą (FABĮ 9 str. 4 d.), tačiau tai nesudaro prielaidų tuo pagrindu atsisakyti priimti pareiškimą dėl fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo.“⁸⁰

⁷⁹ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1074-123/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1058880?nr=1>

⁸⁰ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1074-123/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1058880?nr=1>

4. FIZINIO ASMENS MOKUMO ATKŪRIMO PLANO ĮGYVENDINIMAS

Pagal lietuvių kalbos žodyną, žodis įgyvendinti yra apibūdinamas sinonimais realizuoti, įkūnyti, įvesti, įvykdyti⁸¹. Taigi, mokumo atkūrimo plano įgyvendinimas reiškia fizinio asmens parengto ir teismo patvirtinto plano tinkamą įvykdymą. Nuo Fizinių asmenų bankroto įstatymo įsigaliojimo, t.y. 2013 metų kovo 1 dienos, iki 2015 metų gruodžio 31 dienos bankroto bylos iškeltos 897 fiziniams asmenims, iš kurių 829 fiziniams asmenims procesas tebėra vykdomas, o 68 fizinių asmenų bankroto procesai (7,4 procentai) baigti: 21 fiziniam asmeniui bankroto bylos baigtos (17 fizinių asmenų įgyvendino planą, 1 fizinis asmuo patenkino visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimus anksčiau nei nustatyta plane, 1 fizinis asmuo gali ir galės ateityje įvykdyti skolinius įsipareigojimus, 2 fizinių asmenų visi kreditoriai atsisakė savo reikalavimų ir teismas priėmė nutartį priimti atsisakymus), 46 fizinių asmenų bankroto bylos buvo nutrauktos, vieno fizinio asmens bankroto byla panaikinta⁸². Remiantis apžvalgoje pateikta statistika, matome, kad baigtų bankroto bylų skaičius yra labai nedidelis, tik 68 fizinių asmenų bankroto procesai. Tačiau tokį nedidelį baigtų bankroto procesų skaičių sąlygoja tai, kad tik nuo 2016 metų sausio 1 dienos įsigaliojo nauja FABĮ redakcija, kuri numato 3 metų mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminą. Kaip minėta anksčiau, senesnėje Įstatymo redakcijoje mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminas buvo numatytas iki 5 metų, tačiau praktikoje tik labai retais atvejais planas buvo patvirtinamas ne maksimaliam įgyvendinimo terminui. Nors apžvalgoje prognozuojama, kad didesnis fizinių asmenų bankroto procesų baigimų srautas bus nuo 2018 metų⁸³, tačiau autoriaus nuomone, fizinių asmenų bankroto procesų baigimų srautas padidės jau 2017 metais, nes įsigaliojus naujajai redakcijai mokumo atkūrimo plano trukmė gali būti keičiama, atsižvelgiant į naujai įsigaliojusias nuostatas.

Nepaisant nedidelio baigtų bankroto procesų skaičiaus, autorius siūlo atkreipti dėmesį į tai, kad iš baigtų bankroto procesų tik 17 fizinių asmenų įgyvendino planą, o net 46 fizinių asmenų bankroto bylos buvo nutrauktos. Tokius statistikos duomenys gali sąlygoti dvi aplinkybės. Pirma, kaip jau minėta, nepasibaigęs senos Įstatymo redakcijos 5 metų plano įgyvendinimo terminas, o šį terminą dar nespėta pakeisti, atsižvelgiant į naujai įsigaliojusias nuostatas. Antra galima aplinkybė – netinkamas fizinio asmens mokumo atkūrimo plano įgyvendinimas, t.y. per plano įgyvendinimo laikotarpį fiziniai asmenys pažeidė Įstatymo nuostatas ir dėl to buvo nutrauktos jų bankroto bylos.

⁸¹ Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2016 04 28, <http://www.lkz.lt/startas.htm>

⁸² Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.“, žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>

⁸³ *Ibid.*

Šioje darbo dalyje autorius būtent ir siūlo atidžiai panagrinėti Įstatymo normas, reglamentuojančias fizinio asmens mokumo atkūrimo plano įgyvendinimą ir panagrinėti šių normų probleminius klausimus.

4.1.Fizinio asmens bankroto proceso nutraukimas

Siekiant išsamiai išanalizuoti Įstatymo normas, reglamentuojančias fizinio asmens mokumo atkūrimo plano įgyvendinimą, svarbu prieš tai suprasti kokioms aplinkybėms esant fizinio asmens bankroto procesas gali būti nutrauktas. Šiame skyriuje autorius nagrinės tik tokius bylos nutraukimo pagrindus, kai bankroto byla nutraukiama dėl netinkamo mokumo atkūrimo plano vykdymo, t.y. procesas nutraukiamas nors planas sėkmingai parengtas ir teismo patvirtintas. Pagal FABĮ 10 straipsnio 1 dalies 3, 6, 8 ir 10 punktus teismas nutraukia fizinio asmens bankroto bylą, jeigu: paaiškėja, kad fizinis asmuo pateikė neteisingą informaciją apie savo turtą, pajamas, įsipareigojimus, nemokumo priežastis ar kita, ir dėl to plane numatytos priemonės gali būti neįvykdytos; fizinis asmuo nuslepia nuo bankroto administratoriaus bankroto proceso metu gautas lėšas ir kitą turtą, kurių vertė viršija vieną bazinės socialinės išmokos dydį per mėnesį, ir tai gali pakenkti kreditorių interesams ar turėti įtakos fizinio asmens mokumui atkurti; fizinis asmuo nevykdo kitų šio įstatymo nustatytų reikalavimų. Pažymėtina, kad šie bylos nutraukimo pagrindai yra taikomas viso fizinio asmens bankroto metu, t.y. teismas juos nustatęs turi nutraukti bankroto bylą, nepaisant bylos stadijos. Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 3,6 ir 8 punktuose išvardyti bylos nutraukimo pagrindai yra glaudžiai susiję su pamatiniu fizinių asmenų bankroto instituto nesąžiningumo principu. Pasiryžęs bankrutuoti fizinis asmuo turi suvokti, kad fizinio asmens institutas skirtas ne jo skolų nurašymui, o mokumo atkūrimui ir sąžiningam kreditorių reikalavimų tenkinimui. Todėl fizinis asmuo turi būti sąžiningas ir pateigdamas informaciją apie savo turtą, pajamas, įsipareigojimus, nemokumo priežastis ar kita. Priešingu atveju fizinis asmuo bus pripažintas nesąžiningu ir bankroto byla nutraukta, nepaisant bylos stadijos. Taip pat svarbu suprasti, kad net ir patvirtinus mokumo atkūrimo planą fizinis asmuo turi ne tik sąžiningai jį vykdyti, bet ir gavus lėšų (pvz. laimėjus loterijoje, kazino ar tiesiog gavus dovanų) apie jas pranešti bankroto administratoriui. Pranešti bankroto administratoriui apie gautas lėšas nebūtina, jei nustatomos dvi aplinkybės: lėšų vertė neviršija vienos bazinės socialinės išmokos dydžio per mėnesį; tai negali pakenkti kreditorių interesams ar turėti neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti. Autoriaus nuomone, FABĮ 10 straipsnio 1 dalies 6 punkto formuluotė nėra visiškai aiški. Bazinės socialinės išmokos dydį nustato valstybė, nuo 2015

metų sausio 1 dienos jis yra 38 eurai⁸⁴, tačiau kita aplinkybė yra vertinamojo pobūdžio, t.y. Įstatyme tiksliai nenurodoma kada nepranešimas apie gautas lėšas gali pakenkti kreditorių interesams ar turėti neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti, o kada ne. Autoriaus nuomone, visais atvejais, fizinio asmens nepranešimas apie gautas lėšas kenkia kreditorių interesams ir turi neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti. Aišku, įmanoma teorinė situacija, kai pavyzdžiui, bankrutuojantis fizinis asmuo nuslėpė gautas lėšas, tačiau jas sėkmingai investavo, o apie gautą grąžą informavo. Akivaizdu, kad tokiu atveju, kreditorių interesams nėra pakenkta, tačiau nesėkmingo investavimo atveju, nepranešimas apie gautas lėšas turėtų būti traktuojamas kaip kenkiantis kreditorių interesams ir turintis neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti.

Tenka pripažinti, kad autoriui nepavyko rasti teismų praktikos, kuri padėtų aiškiau suvokti FABĮ 10 straipsnio 1 dalies 6 punkto formuluotę, tačiau tai nereiškia, kad šis bylos nutraukimo pagrindas tik teorinis ir netaikomas praktiškai. Puikus Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 3,6, 8 bei 10 punktų taikymo pavyzdys yra Šiaulių apylinkės teismo 2015 metų sausio 28 dienos nutartis. Bankroto administratorius V. Š. kreipėsi į teismą, prašydamas nutraukti L. B. bankroto bylą būtent pagal FABĮ 10 straipsnio 1 dalies 3, 6, 8, 10 punktus. Nurodė, kad fizinis asmuo nuslėpė duomenis apie banke turimą sąskaitą, netinkamai vykdo mokumo atkūrimo planą, prisiėmė papildomų įsipareigojimų. Šiaulių apylinkės teismas, atsižvelgęs į bankroto administratoriaus nurodytus bylos nutraukimo pagrindus bei argumentus, nutartimi nutraukė L. B. bankroto bylą.⁸⁵ Tik siekiant tikslumo darbe, reikėtų paminėti, kad aukštesnės instancijos teismas panaikino šią Šiaulių apylinkės teismo nutartį ir perdavė bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo⁸⁶, tačiau tai nepaneigia šių bylos nutraukimo pagrindų svarbos. Akivaizdu, kad nustačius 10 straipsnio 1 dalies 3,6 ir 8 punktuose išvardytas aplinkybes būtina nutraukti fizinio asmens bankroto bylą, siekiant, kad būtų tinkamai užtikrinti kreditorių interesai. Tačiau baigiamojo darbo autorius siūlo patikslinti Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 6 punkto formuluotę taip, kad bankrutuojančiam fiziniam asmeniui būtų aišku koku atveju nepranešimas apie gautas lėšas gali pakenkti kreditorių interesams ar turėti neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti.

Kitas bylos nutraukimo pagrindas yra įtvirtintas FABĮ 10 straipsnio 2 dalyje, „Teismas gali priimti nutartį nutraukti fizinio asmens bankroto bylą, jeigu plane numatytos priemonės

⁸⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, „Socialinė statistika. Pagrindiniai socialiniai rodikliai.“ žiūrėta 2016 04 03, <http://www.socmin.lt/lt/socialine-statistika.html>

⁸⁵ „Šiaulių apylinkės teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. sausio. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2FB-1306-291/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1024835?nr=1>

⁸⁶ „Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje 2S-464-368/2015,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1024835?nr=1>

neįgyvendinamos ir dėl to kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška viršija visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų 2/3 sumos, kreipiasi į teismą dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo“. Šią teisės norma fizinio asmens kreditoriams suteikta galimybė kontroliuoti mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo procesą ir nustatius, jog plane numatytos priemonės neįgyvendinamos, inicijuoti bankroto bylos nutraukimą. Priešingai nei aukščiau nagrinėti fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo pagrindai, kuriuos galima taikyti ir iki fizinio asmens mokumo atkūrimo plano patvirtinimo dienos, šis bylos nutraukimo pagrindas gali būti taikomas tik nuo mokumo atkūrimo plano patvirtinimo, kai kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška viršija visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų 2/3 sumos, kreipiasi į teismą. Baigiamojo darbo autorius nori atkreipti dėmesį, kad įsigaliojus naujoms Įstatymo pataisoms, FABĮ 10 straipsnio 2 dalis nebuvo pakeista. Kaip minėta anksčiau, nuo 2016 metų sausio 1 dienos naujomis pataisomis buvo iš esmės nustatyta kita mokumo atkūrimo plano tvirtinimo tvarka – kreditorių susirinkimas dėl pritarimo mokumo atkūrimo plano projektui balsuoja grupėse, tačiau analizuojamoje teisės normoje balsavimas grupėse nėra įtvirtintas, t.y. kreditoriai kreiptis į teismą dėl fizinio asmens bankroto bylos nutraukimo gali, jei jų reikalavimų suma vertine išraiška viršija visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų 2/3 sumos. Tokia įstatymų leidėjo pozicijas yra suprantama ir logiška, nes priešingai nuo plano tvirtinimo, grupių įvedimas balsuojant dėl kreipimosi į teismą dėl bankroto bylos nutraukimo, ne palengvintų, o apsunkintų kreditorių interesų apsaugą.

4.2. Kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka ir eiliškumas

Akivaizdu, kad bankrutuojančio fizinio asmens kreditoriai yra vieni iš pagrindinių figūrų bankroto procedūrų vykdymo metu, kadangi nesant kreditorių pats bankroto procesas taptų negalimas. Kaip jau išsiaiškinome, kreditorių reikalavimams tenkinti ir fizinio asmens mokumui atkurti yra parengiamas ir nustatyta tvarka tvirtinamas planas, kuris suteikia galimybę proporcingai tenkinti kreditorių reikalavimus.⁸⁷ Sąžiningas ir subalansuotas kreditorių reikalavimų tenkinimas yra vienas esminių fizinių asmenų bankroto instituto tikslų. Suprasdami tai, FABĮ rengėjai nustatė kreditorių reikalavimų tenkinimo taisykles, kuriomis įtvirtino tenkinimo tvarką ir eiliškumą. Bankrutuojančio fizinio asmens kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo tvarka ir eiliškumas reglamentuotas Įstatymo 29 straipsnyje. Pažymėtina, kad ši teisės norma yra imperatyvi, ir ja privalo

⁸⁷ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

vadovautis bankroto administratorius tenkinamas kreditorių finansinius reikalavimus fizinio asmens bankroto procese⁸⁸.

Atkreiptinas dėmesys, jog tenkinant fizinio asmens kreditorių reikalavimus, bankroto administratorius taip pat turi vadovautis ir kreditorių lygiateisiškumo principu, kuris viešai priskiriamas pamatiniams fizinio asmens bankroto principams. Tačiau tenka pripažinti, kad šis principas nėra absoliutus. Valstybės turi nustatyti, kurioms socialiai pažeidžiamoms ar reikšmingoms grupėms suteikti pirmenybę, tenkinant reikalavimus iš bankrutuojančio fizinio asmens turto⁸⁹. Atsižvelgiant į tai, Įstatymu nustatoma tam tikros privilegijos, tvarka bei kreditorių reikalavimų tenkinimų eiliškumas.

Vadovaujantis FABĮ 29 straipsnio 1 dalimi, „Pagal įkeitimo sutartį arba įregistruotą hipotekos ir (ar) įkeitimo lakštą kreditorius (įkaito turėtojas, hipotekos kreditorius) įgyja teisę, jeigu fizinis asmuo neįvykdė įkeitimu ir (ar) hipoteka užtikrintos prievolės, šio įstatymo nustatyta tvarka reikalauti įkeistą turtą parduoti ir iš gautų lėšų pirmiausia tenkinti jo reikalavimus, o jeigu įkeisto turto parduoti nepavyksta, – perduoti šį turtą jo nuosavybėn.“ Taigi, iš pateiktos teisės normos matome, kad hipotekos kreditoriai ir įkaito turėtojai nėra priskiriami prie bendros kreditorių tenkinimo eilės, kuri nustatyta šio straipsnio 2-4 dalyse, t.y. pavyzdžiui, jei fizinis asmuo, paėmęs paskolą iš banko „X“, paskolos grąžinimą užtikrino įkeisdamas savo turtą, tai šio fizinio asmens bankroto atveju bankas „X“ turės pirmumo teisę prieš visus kitus fizinio asmens kreditorius patenkinti savo reikalavimą, kylanti iš negrąžintos paskolos. Pažymėtina, kad ši privilegija formuluojama remiantis CPK normomis, reglamentuojančiomis įkeitimo ir hipotekos institutus⁹⁰.

Pagal analizuojamo straipsnio 2-4 dalis, kreditorių reikalavimai, priešingai nei įkeitimu ar hipoteka užtikrinti kreditorių reikalavimai, turi būti tenkinami dviem etapais. Pirmuoju etapu pagal eiliškumą tenkinami fizinio asmens kreditorių reikalavimai be priskaičiuotų palūkanų ir netesybų, antruoju etapu ta pačia eile tenkinama likusi kreditorių reikalavimų dalis (palūkanos ir netesybos). Pirmąja eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais (įskaitant gyventojų pajamų mokesčių, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokas); reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo ar mirties, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe ir piniginės lėšos vaikui (įvaikiui)

⁸⁸ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-389-163/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/804353?nr=1>

⁸⁹ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

⁹⁰ *Ibid.*

išlaikyti (alimentai); nuo 2016 metų sausio 1 dienos iš Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos skirtų lėšų tenkinami žemės ūkio veiklos subjektų reikalavimai sumokėti už parduotus žemės ūkio produktus. Antrąją eilę tenkinami visi likusieji fizinio asmens kreditorių reikalavimai. Atkreiptinas dėmesys, kad privilegijuoti hipotekos kreditoriai ir įkeisto turto turėtojai nebetenka savo privilegijų ir „stoja“ į bendrą kreditorių tenkinimo eilę, jeigu jų visi reikalavimai nėra patenkinami iš hipoteka užtikrinti ar įkeisto turto. Tokiu atveju hipotekos kreditorių ir įkeisto turto turėtojų reikalavimai yra įrašomi į antros eilės kreditorių sąrašą ir tenkinami nustatytais etapais, t.y. pavyzdžiui, jeigu hipotekos kreditoriaus reikalavimas yra 10 milijonų eurų, o hipoteka užtikrintas turtas parduotas už 9 milijonus eurų, tai bankroto administratorius likusį vieno milijono hipotekos kreditorius reikalavimą turės tenkinti tik patenkinęs pirmos eilės fizinio asmens kreditorių reikalavimus. Tačiau jeigu pavyksta įkeistą turtą parduoti už didesnę kainą negu įkeitimu ir (ar) hipoteka užtikrintų reikalavimų suma, šių lėšų likutis skiriamas kitų kreditorių reikalavimams tenkinti. O nuo 2016 metų sausio 1 dienos įsigaliojus naujiems Įstatymo pakeitimas ir atsiradus galimybei bankrutuojančiam fiziniam asmeniui išsaugoti įkeistą turtą, FABĮ 29 straipsnyje buvo numatyta, kad „jeigu mokumo atkūrimo plane nenumatyta parduoti įkeisto turto, mokėjimai įkaito turėtojui ir (ar) hipotekos kreditoriui atliekami kiekvieną mėnesį, kaip nustatyta Įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte“.

Kaip minėta anksčiau, FABĮ 29 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinti kreditoriai, kurių reikalavimai tenkinami pirmąją eilę, tačiau pastebėtina, kad teisės norma nenustato pirmosios eilės tai valstybinio socialinio draudimo (toliau tekste - „VSD“) ir privalomojo sveikatos draudimo (toliau tekste - „PSD“) įmokų daliai, kurią už apdraustuosius asmenis, dirbančius pas bankrutuojantį fizinį asmenį, moka draudėjas. Pavyzdžiui, bankrutuojantis fizinis asmuo turėjo pagal darbo sutartį įdarbintą asmenį. Darbuotojui buvo apskaičiuotas 1000 eurų atlyginimas. Nuo apskaičiuoto darbo užmokesčio darbdavys (bankrutuojantis fizinis asmuo) turėtų iš savo lėšų į VSDF sumokėti 309,80 eurų įmokų (VSD įmokų 279,8 eurų ir 30 eurų PSD įmokų), darbdavys taip pat iš apdraustojo (darbuotojo) apskaičiuoto darbo užmokesčio turėtų išskaičiuoti ir į VSDF sumokėti 90 eurų įmokų (30 eurų VSD ir 60 eurų PSD įmokų). Taigi, jeigu minėtos įmokos nebuvo sumokėtos VSDF kreditorinis reikalavimas bankroto byloje 399,80 eurų. Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, pirmąją eilę turėtų būti tenkintas 90 eurų kreditorinis reikalavimas (darbuotojo įmokų dalis), antrąją eilę tenkinamas likęs 309,8 eurų VSDF kreditorinis reikalavimas (darbdavio dalis). Tačiau baigiamojo darbo autoriaus nuomone, reikalavimai dėl išieškojimo į Valstybinio socialinio draudimo fondą turi būti neišskiriami, o tenkinami viena eilę. Tokiai autoriaus pozicijai iš esmės

pritaria ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (toliau tekste „VSDFV“), kuri taip pat mano, kad toks vieno kreditoriaus – Valstybinio socialinio draudimo fondo teritorinių skyrių reikalavimų tenkinimo eiliškumo išskaidymas į skirtingas eiles, yra nepagrįstas. Atsižvelgiant į tai, VSDFV siūlo pildyti Įstatymo 29 straipsnio 3 dalį ir nustatyti, kad pirmąja eile tenkinami ir reikalavimai dėl mokesčių ir kitų įmokų į biudžetą dėl valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų.⁹¹ Autorius pritaria VSDFV siūlomoms pakeitimams ir mano, kad jie leistų išvengti atvejų, kai vieno kreditoriaus – Valstybinio socialinio draudimo fondo teritorinių skyrių reikalavimų tenkinimo eiliškumas yra išskaidomas į skirtingas eiles.

Siekiant palengvinti galimybes bankrutuojančiam fiziniam asmeniui pasiskolinti lėšų po bankroto bylos iškėlimo, bei siekiant užtikrinti ūkio subjektų bendradarbiavimą su individualią veiklą vykdančiu bankrutuojančiu fiziniu asmeniu, įstatymų leidėjas FABĮ numatė dar vieną privilegiją fizinio asmens kreditoriams. Pagal Įstatymo 29 straipsnio 5 dalį, kreditorių reikalavimai, atsiradę fizinio asmens bankroto proceso metu iš individualios ir (ar) ūkininko veiklos dėl neįvykdytų prievolių ir įsipareigojimų, ir kreditorių reikalavimai, atsiradę dėl Įstatymo 17 straipsnio 9 punkte nurodytų prisiimtų skolinių įsipareigojimų, nepriskiriami bendrai kreditorių eilei. Šie reikalavimai tenkinami po pirmosios eilės kreditorių reikalavimų ir prieš antrosios eilės kreditorių reikalavimus. Baigiamojo darbo autorius nori pabrėžti, kad toks teisinis reguliavimas yra suderinamas ir su kreditorių interesais, nes bankrutuojančiam fiziniam asmeniui yra sudaromos geresnės sąlygos vykdyti individualią veiklą ir tuo pačiu sudaroma didesnė tikimybė patenkinti kreditorių reikalavimus iš vykdomos individualios veiklos gaunamų pajamų. Taip pat pažymėtina, kad toks teisinis reguliavimas atitinka ir 2014 m. kovo 12 d. Komisijos rekomendaciją dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą (2014/135/ES)⁹².

Verta atkreipti dėmesį ir į kitą daug diskusijų keliančią FABĮ įtvirtinta privilegiją. Pagal Įstatymo 6 straipsnio 5 dalies 1 punktą, įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti fizinio asmens bankroto bylą: „draudžiama fiziniam asmeniui vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas šio fizinio asmens iki nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, įskaitant palūkanų, netesybų, mokesčių mokėjimą, išieškoti skolas iš šio fizinio asmens teismo ar ne ginčo tvarka, išskyrus priešpriešinių vienas kitų reikalavimų įskaitymą, kai toks įskaitymas galimas pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas“. Taigi,

⁹¹ 2015 m. gruodžio 28 d. teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma Nr.1,“ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.

⁹² Europos Komisijos, „2014 m. kovo 12 d. rekomendaciją dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą“ (2014/135/ES). Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32014H0135>

analizuojant įtvirtintą teisinį reglamentavimą, draudimo įskaityti priešpriešinius vienaarūšius reikalavimus bankroto procese išimtis padaryta tik valstybei, t.y. valstybė neturi gražinti mokesčio permokos bankrutuojančiam fiziniam asmeniui, o gali ją įskaityti šio asmens mokestinei nepriemokai ar skolai valstybei padengti⁹³. Tiesa, kad Įstatyme numatyta privilegija, kuria suteikiamos išimtinės teisės valstybei, nėra FABĮ rengėjų sugalvota naujovė, pabrėžtina, kad ši išimtis yra įtvirtinta ir kitame Lietuvos teisės institute. Pagal Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio 7 dalies 3 punktą, „įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, draudžiama vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, įskaitant palūkanų, netesybų, mokesčių ir kitų privalomųjų įmokų mokėjimą, išieškoti skolas iš šios įmonės teismo ar ne ginčo tvarka, išskyrus priešpriešinių vienaarūšių reikalavimų įskaitymą, kai toks įskaitymas galimas pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas“. Tačiau būtent dėl šios Įmonių bankroto įstatyme įtvirtintos išimties, grupė Seimo narių kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį teismą (toliau tekste „Konstitucinis Teismas“) ir prašė ištirti, ar 10 straipsnio 7 dalies 3 punkto formuluotė neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau tekste „Konstitucija“) 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai, 46 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Pareiškėjai teigė, kad leidžiant valstybei, kaip nemokios įmonės kreditoriui, neribotą priešpriešinių vienaarūšių reikalavimų įskaitymą ir suteikiant pirmenybę įskaityti savo priešpriešinius vienaarūšius reikalavimus, kylančius iš mokesčių permokos (skirtumo), palyginti su kitais kreditoriais, kurie, bankrutavusio banko (įmonės) atžvilgiu būdami ir kreditoriai, ir skolininkai, priešpriešinių vienaarūšių reikalavimų neįskaitė iki bankroto bylos iškėlimo, pažeidžiamas asmenų lygybės įstatymui principas. Nepaisant pareiškėjų argumentų, Konstitucinis Teismas konstravo, kad Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio 7 dalies 3 punkte įtvirtinta išlyga neprieštaruja Konstitucijai.⁹⁴ Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad „atsižvelgdamas į konstitucinę mokesčių reikšmę inter alia užtikrinant valstybės biudžeto pajamų, reikalingų valstybės funkcijoms vykdyti, visuomenės ir valstybės viešiesiems poreikiams tenkinti, surinkimą, įstatymų leidėjas gali nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį įmonės bankroto atveju būtų nedraudžiamas (neribojamas) valstybės ir bankrutuojančios įmonės tarpusavio finansinių reikalavimų, kylančių iš

⁹³ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21,

http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

⁹⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos bankų įstatymo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo, Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ bylos Nr. 2/2012-12/2012-9/2013, prieiga per internetą:

<http://www.infolex.lt/tp/703084?nr=1>

įstatymuose nustatytų mokesčių permokos ir nepriemokos, įskaitymas⁹⁵. Taigi, vertinant tiek Įmonių bankroto įstatyme, tiek FABĮ, įstatymo leidėjo įtvirtinta privilegija, valstybei įskaityti bankrutuojančio asmens priešpriešinius reikalavimus, kylančius iš įstatymuose nustatytų mokesčių permokos ir nepriemokos, reikia suvokti, kad valstybė yra ypatingas teisės subjektas. Valstybės paskirtis yra užtikrinti piliečių teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą. Tuo tarpu, tokios privilegijos nustatymas tiek, kiek tai susiję su valstybės biudžeto surinkimu, yra viena iš priemonių, kuri padeda siekti visuomenei naudingų tikslų, užtikrinti viešųjų interesų, valstybės piliečių teisių ir laisvių įgyvendinimą⁹⁶. Todėl baigiamojo darbo autoriaus nuomone, įgyvendinant mokumo atkūrimo planą, valstybės reikalavimų tenkinimo išskyrimas į atskirą eilę, tiek, kiek tai susiję su valstybės biudžeto surinkimu, neprieštarauja asmenų lygybės principui, tuo labiau, kad Įstatyme numatyta, kad jeigu įskaitomos sumos neužtenka visiems kreditoriaus reikalavimams tenkinti, pirmiausia tenkinama reikalavimo dalis be palūkanų ir netesybų, likusi reikalavimų dalis tenkinama bendra tvarka, atsižvelgiant į nustatytą reikalavimų tenkinimą dviem etapais⁹⁷.

4.3. Fizinio asmens turto disponavimo ir realizavimo tvarka

Pažymėtina, kad Įstatymo rengėjai tiesiogiai neįtvirtino turto sąvokos definicijos, tačiau pateikė nebaigtinį sąrašą, kuriuo nurodoma ką turėtumėme laikyti turtu fizinio asmens bankroto procese. Pagal FABĮ 4 straipsnio 4 dalies 3 punktą, bankrutuojančio fizinio asmens turtą sudaro: nekilnojamasis turtas, sąskaitose esančios lėšos, gryniesi pinigai, jeigu jų suma viršija 1 MMA, akcijos, kiti vertybiniai popieriai bei kitas turtas. Teisės doktrinoje turto samprata yra suvokiama dvejomis prasmėmis, t.y. plačiąja ir siaurąja. Plačiąja prasme turtu laikomi beveik visi civilinių teisių objektai (daiktai, intelektinės veiklos rezultatai, turtinės teisės ir įsipareigojimai, vertybiniai popieriai ir kitkas), tuo tarpu siaurąja prasme į turto sampratą įtraukiami tik daiktai. Modernėjant ir sudėtingėjant ekonominiams bei visuomeniniams santykiams šiuolaikinėje civilinėje teisėje vyrauja

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos bankų įstatymo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo, Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ bylos Nr. 2/2012-12/2012-9/2013, prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/703084?nr=1>

⁹⁷ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21, http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

turto samprata plačiaja prasme.⁹⁸ Atsižvelgiant į tai, darbo autorius siūlo, nagrinėjant fizinio asmens turto disponavimo ir jo realizavimo tvarką, vadovautis turto samprata plačiaja prasme.

Neretai iš bankrutuojančio fizinio asmens parduoto turto gautos lėšos yra vienas pagrindinių kreditorių reikalavimų tenkinimo šaltinių. Atsižvelgiant į tai, autorius mano, kad verta atidžiau panagrinėti fizinio asmens turto disponavimo tvarką po mokumo atkūrimo plano patvirtinimo, bei šio turto realizavimą. Remiantis Įstatymo 18 straipsnio 3 dalimi, nuo teismo nutarties patvirtinti fizinio asmens mokumo atkūrimo planą įsiteisėjimo dienos bankroto administratorius disponuoja fizinio asmens turtu, kuris įrašytas į šį planą, bei depozitinės sąskaitos lėšomis. Tiesa, bankroto administratorius pareigą disponuoti fizinio asmens turtu ir depozitinės sąskaitos lėšomis turi jau nuo teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, tačiau patvirtinus planą, administratorius turtu disponuoja būtent pagal plane nurodytą tvarką. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal lietuvių kalbos žodyną, žodis disponuoti suprantamas kaip turėjimas ką savo žinioje⁹⁹. Tenka pripažinti, kad minėta nuostata nėra vienareikšmė ir kelia pagrįstą klausimą – ką bankroto administratorius gali daryti su fizinio asmens turtu, įrašytu į mokumo atkūrimo planą iki jo realizavimo? Lyginant kitas Įstatymo normas, kuriose vartojamas terminas „disponuoti turtu“, matome, kad FABĮ 6 straipsnio 5 dalies 3 punkte šis terminas yra konkretizuojamas, t.y. nurodoma, kad disponuoti turimu turtu reiškia, jį parduoti, kitaip perleisti ar sudaryti kitokius sandorius.

Turto realizavimo stadijoje būtina suprasti, kad turto realizavimas vykdomas griežtai pagal mokumo atkūrimo plane nurodytą tvarką, t.y. realizuojamas tik tas turtas, kuris yra įrašytas į fizinio mokumo atkūrimo planą. Todėl norint tinkamai patenkinti kreditorių reikalavimus iš bankrutuojančio fizinio asmens turto, mokumo atkūrimo plane būtina teisingai nurodyti turtą, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas. Numatomo parduoti fizinio asmens turimo turto, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, sąrašo sudarymą, autorius detaliai aptarė baigiamojo darbo 2.1.3. skyriuje, todėl šiame skyriuje aptars turto atidalijimo, perdavimo, pardavimo kainos ir tvarkos nustatymo, turto pardavimas iki varžytynių, nekilnojamojo ir įkeisto turto pardavimo iš varžytynių, klausimus.

Negausioje fizinių asmenų bankroto procesų praktikoje, neretai pasitaiko atvejų kai bankrutuojančio fizinio asmens turtas yra bendrosios nuosavybės dalis (pvz.: vyras ir žmona turi butą Kauno miegamajame rajone, kuris jiems priklauso bendrosios nuosavybės teise. Vienam iš sutuoktinių nusprendus bankrutuoti, iškyla bendro turto padalijimo klausimas). Tokiais atvejais yra

⁹⁸ Asta Jakutyte-Sungailienė, „Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje“, *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009):213-227.

⁹⁹ Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2016 04 28, <http://www.lkz.lt/startas.htm>

taikoma Įstatymo 27 straipsnio 7 dalis. Minėta norma numato, kad „jeigu fiziniam asmeniui priklausanti turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalis nenustatyta, bankroto administratorius pasiūlo fiziniam asmeniui, o reikiamais atvejais ir bendrosios nuosavybės dalyviams, kreiptis su prašymu į teismą dėl fizinio asmens turto dalies, esančios bendra su kitais asmenimis nuosavybe, nustatymo. Fizinio asmens dalis bendrojoje nuosavybėje nustatoma teismo nutartimi. Nustatydamas nekilnojamojo daikto fizinio asmens dalį, teismas kartu turi nustatyti naudojimosi fiziniam asmeniui priklausančia nekilnojamojo daikto dalimi tvarką. Įsiteisėjus teismo nutarčiais, kuria nustatyta bendrąja nuosavybe esančio turto fizinio asmens turto dalis, ši fizinio asmens turto dalis parduodama šiame straipsnyje ir šio įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka“. Pagal autoriaus aukščiau pateiktą pavyzdį, bankrutuojantis sutuoktinis turi kreiptis su prašymu į teismą dėl buto dalies, esančios bendra su kitu sutuoktiniu nuosavybe, nustatymo ir tik įsiteisėjus teismo nutarčiais, ši bankrutuojančio sutuoktinio buto dalis gali būti parduota Įstatymo nustatyta tvarka¹⁰⁰.

Išanalizavus bankrutuojančio fizinio asmens turto atidalinimo klausimą, autorius siūlo atkreipti dėmesį į Lietuvos teismų praktikoje susiklosčiusią įdomią praktiką, kai teismai priima bendrus sutuoktinių pareiškimus, kuriais siekiama išsikelti bankroto bylą, nors dabartinės redakcijos Įstatyme galimybės sutuoktiniams bankrutuoti kartu nėra įtvirtinta. Antai Šiaulių apygardos teismas nepakeitė žemesnės instancijos teismo nutartį, kuria buvo atsisakyta iškelti bankroto bylą sutuoktiniams, tačiau ne dėl to, kad buvo paduotas bendras sutuoktinių pareiškimas dėl bankroto bylos iškėlimo, tačiau tik dėl jų nesąžiningumo¹⁰¹. Akivaizdu, kad nagrinėjant bendrą sutuoktinių pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo yra sutaupoma kreditorių, bankrutuojančių sutuoktinių, bei teismo laiko ir lėšų. Todėl susiformavusi teismų praktika yra visiškai suprantama ir sveikintina, tuo labiau, kad teismas matydamas, kad yra būtina sutuoktinių bankroto bylas nagrinėti atskiria, galėtų jas išskirti į atskiras.

Kitas svarbus aspektas, kurį būtina aptarti, aiškinantis bankrutuojančio fizinio asmens turto realizavimo tvarką, yra turto pardavimo kainos nustatymas. Turto pardavimo stadija prasideda įsiteisėjus teismo nutarčiais patvirtinti mokumo atkūrimo planą, kuriame, kaip minėta anksčiau, turi būti nurodyta ir turto pardavimo kaina. Nepaisant to, pagal Įstatymo 26 straipsnį, kreditorių susirinkimas, be visų kitų jam suteiktų teisių, gali nustatyti: pradinę turto pardavimo kainą; jei parduodamas nekilnojamas ir/arba įkeistas (hipoteka užtikrintas) turtas – pradinę turto pardavimo

¹⁰⁰ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21,

http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

¹⁰¹ „Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-625-154/2014,“ prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/865997?nr=1>

kainą pirmosiose ir antrosiose varžytynėse, kainos didinimo intervalą, varžytynių žiūrovo mokesčių; su bankrutuojančiu fiziniu asmeniu suderinus kito ir dvejose varžytynėse neparduoto nekilnojamojo turto pardavimo kainą¹⁰². Tačiau svarbu pažymėti, kad jeigu turtas parduodamas už mažesnę kainą, negu numatyta mokumo atkūrimo plane, būtinas bankrutuojančio fizinio asmens rašytinis sutikimas (FABĮ 27 straipsnio 1 dalis). Taigi, bankrutuojančio fizinio asmens turto pardavimą vykdo bankroto administratorius, atsižvelgdamas į mokumo atkūrimo plane arba/ir kreditorių susirinkimo sprendimuose nurodytą kainą.

Nekilnojamas turtas bei įkeistas turtas, kurio pradinė pardavimo kaina nėra mažesnė negu atlyginimas už varžytynių vykdymą, parduodamas varžytynėse Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Parduodant įkeistą turtą varžytynėse, Įstatymas numato pareigą bankroto administratorius apie tai pranešti įkaito turėtojui ir (ar) hipotekos kreditoriui (FABĮ 27 straipsnis 2 ir 3 dalys). Fizinių asmenų, kurių bankroto procesas vykdomas pagal FABĮ, įkeisto ir nekilnojamojo turto pardavimo iš varžytynių organizavimo ir vykdymo tvarką nustato Fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašą. Tačiau FABĮ numato vieną atvejį, kai turtas gali būti parduotas iki varžytynių – bankrutuojantis fizinis asmuo gali surasti ir pasiūlyti bankroto administratoriui turto pirkėją. Jeigu pirkėjas iki varžytynių pradžios į depozitinę sąskaitą įmoka ne mažesnę pinigų sumą už pradinę varžytynėse parduoti numatomo turto pardavimo kainą, varžytynės atšaukiamos.¹⁰³ Fizinio asmens turto pardavimas iki varžytynių yra sveikintinas, nes tokiu atveju, pirmiausiai yra išvengiama išlaidų už varžytynių vykdymą. Taip pat išelminuojama situacija, kai dėl neįvykusių varžytynių yra gerokai sumažinama turto pardavimo kaina ar turtas.

Taip pat verta pažymėti, kad Įstatymas aiškiai reglamentuoja tik nekilnojamojo turto bei įkeisto turto pardavimo būdą, tuo tarpu FABĮ nėra suprantamai pateikta kokių būdu turi būti parduotas kitas bankrutuojančio fizinio asmens turtas. Įstatymo 27 straipsnio 2 dalies antrame sakinyje nurodoma, kad „su fiziniu asmeniu suderintą kito ir dvejose varžytynėse neparduoto nekilnojamojo turto pardavimo kainą ir tvarką nustato kreditorių susirinkimas“. Tokia normos formuluotė turėtų būti suprantama taip, kad kito, t.y. kilnojamojo, bet neįkeisto, turto pardavimo tvarką nustato kreditorių susirinkimas, jei ją suderina su bankrutuojančiu fiziniu asmeniu. Tačiau

¹⁰² Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21,

http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

¹⁰³ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21,

http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

nėra aišku kaip tas turto pardavimo tvarkos derinimas turi įvykti ir kokia turto pardavimo tvarka pasirenkama, kai fizinio asmens ir kreditorių susirinkimo pozicijos išsiskiria.

Fizinių asmenų bankrote pasitaiko atveju, kai fizinių asmens turto nepavyksta parduoti, tokiu atveju, Įstatyme yra numatyta galimybė tokį turtą perduoti fizinio asmens kreditoriams. Tačiau neparduotas turtas perduodamas fizinio asmens kreditoriams ne automatiškai, bet pagal FABĮ numatytas taisykles. Visų pirma, reikalingas kreditoriaus ar kreditorių prašymas, perduoti jam ar jiems neparduotą fizinio asmens turtą. Antra šis turtas gali būti perduotas tik sutikus kreditorių susirinkimui. Trečia jei fizinio asmens turto kaina yra didesnė nei kreditoriaus ar kreditorių teismo patvirtinti reikalavimai, turto perdavimo atveju, susidaręs skirtumas turi būti įmokėtas į depozitinę sąskaitą ne vėliau kaip per 10 dienų nuo šio turto perdavimo dienos. Įgyvendinus aukščiau išvardytas sąlygas, turto perdavimo aktą turi patvirtinti bankroto administratorius.¹⁰⁴ Mažai kuo skiriasi ir įkeisto ar hipoteka užtikrinto turto perdavimo įkaito turėtojui ar hipotekos kreditoriui tvarka. Šiuo atveju numatyta, kad „Įkaito turėtojas ir (ar) hipotekos kreditorius ne vėliau kaip per 20 dienų nuo varžytynių paskelbimo neįvykusiomis dienos gali kreiptis į kreditorių susirinkimą su pasiūlymu perimti šiose varžytynėse neparduotą įkeistą turtą už šiose varžytynėse nustatytą pradinę pardavimo kainą, o kai varžytynės neįvyko dėl to, kad pirkėjas per nustatytą terminą nesumokėjo visos sumos, – už tą kainą, kuria jis buvo perkamas paskelbtose neįvykusiose varžytynėse“. Jeigu įkeistas fizinio asmens turtas neparduodamas dvejose varžytynėse ir šio turto neperima įkaito turėtojas ir (ar) hipotekos kreditorius, įkeisto turto pardavimo kainą ir tvarką nustato kreditorių susirinkimas¹⁰⁵. Nagrinėjant fizinių asmenų bankroto procesą, gali susidaryti klaidingas įspūdis, kad fizinių asmenų turto perdavimas nėra vertas didelio dėmesio institutas. Tačiau baigiamojo darbo autoriaus nuomone, priešingai, šis institutas yra labai svarbus ir būtinas sėkmingam bankroto procesui, nes juo bent iš dalies yra patenkinami kreditoriniai reikalavimai, nors turtas ir nėra parduotas už norimą kainą.

Visas fizinio asmens realizuojamas turtas turi būti parduotas atsižvelgiant į atskirų rūšių turto pardavimo ypatumus. Atskirų rūšių turto pardavimo ypatumai yra įtvirtinti Įstatymo 28 straipsnyje. Šio straipsnio pirmoje dalyje nurodoma, kad kai kartu su bankrutuojančiu fiziniu asmeniu gyvena jo nepilnamečiai vaikai (įvaikiai) ir (ar) jo globojami (rūpinami) asmenys, vienintelis gyvenamasis būstas, taip pat ir įkeistas, teismo sprendimu gali būti perduodamas ne anksčiau negu po 6 mėnesių

¹⁰⁴ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21,

http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medziaga/fab3.pdf

¹⁰⁵ *Ibid.*

nuo mokumo atkūrimo plano ar nuo pakeisto plano patvirtinimo. Pusės metų laikotarpis yra suteikiamas fiziniu asmeniu susirasti pirkti ar išsinuomoti kitą būstą. Antroji šio straipsnio norma mus į nukreipia vertybinių popierių apyvartą reglamentuojančius teisės aktus. Vadovaujantis šiais teisės aktais turi būti parduodamos akcijos ir kiti vertybiniai popieriai. Tačiau kreditorių susirinkimo sprendimu varžytinėse gali būti parduotos uždarytų akcinių bendrovių akcijos, jeigu jų neįsigyja kiti tų bendrovių akcininkai. CPK 696 straipsnyje numatyta Tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių, laužo ir atliekų realizavimo tvarka, t.y. tauriųjų metalų (aukso, platinos, sidabro ir pan.) luitai, grynuoliai, gamybinės ir laboratorinės paskirties pusgaminiai bei dirbiniai, brangakmeniai, taip pat juvelyriniai ir kiti dirbiniai iš aukso, sidabro, platinos ir platinos grupės metalų bei jų laužas realizuojami per prekybos įmones, kurios verčiasi šio turto prekyba. Per prekybos įmonę parduodamas turtas realizuojamas komiso pagrindais. Ketvirtoji FABĮ 28 straipsnio dalis įtvirtina dar vieną pareigą bankroto administratoriui. Administratorius, parduodamas fizinio asmens turtą, turintį istorinės, mokslinės ar meninės vertės, privalo apie tai pranešti Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai. Tuo tarpu, penktoji nagrinėjamo straipsnio dalis reglamentuoja radioaktyviųjų medžiagų, įrenginių su radioaktyviosiomis medžiagomis ir jonizuojančiosios spinduliuotės generatorių pardavimo tvarką. Šis turtas gali būti parduotas ar perduotas tik vadovautis Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymu ir kitais gyventojų ir aplinkos radiacinę saugą reglamentuojančiais teisės aktais. Specialų šio fizinio asmens turto pardavimo tvarkos reglamentavimą lemia, turto specifiška. Akivaizdu, kad, pavyzdžiui, radioaktyvias medžiagas bankroto administratorius negali parduoti paprastų varžytinių tvarka, nes reikia laikytis atitinkamų saugumo reikalavimų, nes priešingu atveju gali būti pakenkta gyventojams bei aplinkosaugai. Atsižvelgiant į tai, autorius visiškai pritaria nustatytam ypatingajam reglamentavimui, parduodant šį specifinį bankrutuojančio fizinio asmens turtą.

4.4.Fizinio asmens bankroto proceso pabaiga

Ne paslaptis, kad bankrutuojančio fizinio asmens pagrindinis tikslas yra skolų nurašymas, tačiau, kaip minėta anksčiau, tam reikalinga parengti, patvirtinti ir įgyvendinti mokumo atkūrimo planą. Tik tinkamai įgyvendinus šias aplinkybes yra galima sėkminga fizinio asmens bankroto proceso pabaiga. Mokumo atkūrimo plano įgyvendinimas yra paskutinė fizinio asmens bankroto stadija po kurios yra nurašomi nepadengti kreditoriniai reikalavimai ir atkūrimas fizinio asmens mokumas. Tačiau tik nedaugeliui fizinių asmenų pavyko sėkmingai užbaigti bankroto bylą ir atkurti mokumą.

Fizinio asmens bankroto nutraukimas išsamiai išanalizuotas 4.1. darbo skyriuje, todėl šiame skyriuje autorius siūlo aptarti atvejus, kai bankroto bylos yra baigiamos nenuraukus teismui jų.

Bankroto proceso pabaigą reglamentuoja Įstatymo 30 straipsnis. Pirmoji šio straipsnio dalis numato pareigą bankroto administratoriui, atlikus paskutinį mokumo atkūrimo plane nustatytą mokėjimą, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo šio mokėjimo dienos, parengti plano įgyvendinimo aktą. Šis aktas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo jo pasirašymo dienos turi būti pateiktas teismui, o plano įgyvendinimo akto kopija – fiziniam asmeniui ir kreditorių susirinkimo pirmininkui. Ši teisės norma, pagal formuluotę, yra imperatyvi ir jei bankroto administratorius šios pareigos neįvykdo arba įvykdo ją ne laiku, ir dėl šių veiksmų yra padaroma žala, bankroto administratoriui turėtų būti taikoma profesinė civilinė atsakomybė pagal FABĮ 13 straipsnį. Plano įgyvendinimo aktą turi pasirašyti pats bankroto administratorius, fizinis asmuo ir kreditorių susirinkimo pirmininkas, tačiau jei bent vienas nurodytų asmenų atsisako pasirašyti plano įgyvendinimo aktą, surašomas akto nepasirašymo protokolas, kuriame nurodomos nepasirašymo priežastys, ir teikiamas teismui kartu su plano įgyvendinimo aktu (FABĮ 30 straipsnis 1 dalis). Pažymėtina, kad skaitant šio straipsnio pirmąją dalį, lieka neaišku koks terminas yra suteikiamas plano įgyvendinimo akto pasirašymui, t.y. ar po paskutinio mokumo atkūrimo plane nustatyto mokėjimo, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų, bankroto administratorius turi tik parengti šį aktą, ar privalo ir surinkti fizinio asmens bei kreditorių susirinkimo pirmininko parašus ir/ar surašyti akto nepasirašymo protokolą?

Suprantama, kad paskutinį žodį fizinio asmens bankroto procese turi tarti teismas. Todėl gavęs plano įgyvendinimo aktą teismas nagrinėja šį aktą, o jei yra, ir akto nepasirašymo protokolą kuriame nurodomos nepasirašymo priežastys. Išanalizavęs gautus dokumentus, teismas priima nutartį baigti fizinio asmens bankroto bylą arba nutraukti fizinio asmens bankroto bylą (FABĮ 30 straipsnio 2 dalis). Akivaizdu, kad jei plano įgyvendinimo akto nepasirašymo protokolo nėra, tikimybė, kad bankroto byla bus nutraukta lieka tik teorinė, nes praktiškai visi subjektai parašu pripažįsta, kad mokumo atkūrimo planas įgyvendintas tinkamai.

Tačiau verta pažymėti, kad teismas taip pat gali priimti sprendimą baigti fizinio asmens bankroto bylą ir prieš mokumo atkūrimo plano tinkamą įvykdymą, jeigu yra bent viena iš šių sąlygų: „1) anksčiau negu nustatyta plane patenkinti fizinio asmens visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimai ir bankroto administratorius pateikia teismui tai patvirtinančius dokumentus; 2) bankroto administratorius pateikia teismui dokumentus, patvirtinančius, kad fizinis asmuo gali ir galės ateityje įvykdyti skolinius įsipareigojimus; 3) visi kreditoriai atsisako savo reikalavimų ir teismas priima nutartį priimti atsisakymus“ (30 straipsnis 3 dalis 1,2 ir 3 punktai). Šių sąlygų

atsiradimas yra dar vienas sėkmingos fizinio asmens bankroto pabaigos pavyzdys, tačiau priešingai negu tinkamas mokumo atkūrimo įgyvendinimas, šių sąlygų atsiradimas yra ypatingai retas. Autoriaus nuomone, sąlyga, kai visi fizinio asmens kreditoriai atsisako savo reikalavimų ir teismas nutaria priimti atsisakymus, galėtų būti taikomas kur kas dažniau. Pavyzdžiui atvejais, kai mokumo atkūrimo planas patvirtinamas keliems metams, tačiau dėl fizinio asmens šeimyninės padėties ar kitų aplinkybių, lėšos skirtos kreditorių reikalavimų tenkinimui yra visiškai nežymios. Nors viena iš netiesioginių fizinių asmenų bankroto instituto funkcijų yra auklėjamoji, t.y. siekiama, kad per mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminą, bankrutuojanti fizinis asmuo išmokytų valdyti savo finansus taip, kad daugiau nebepakliūtų į tokią situaciją, tačiau plano įgyvendinimo terminas neturėtų būti vien kaip terminas per, kurį asmuo yra mokomas/ baudžiamas už netinkamą finansų valdymą. Autorius norėtų atkreipti dėmesį, kad tokiais atvejais, reikėtų didesnio kreditorių sąmoningumo, t.y. kreditoriams reikėtų atsiriboti nuo emocijų suvokti, kad vykdyti procesą vien tiek dėl proceso nėra tikslinga bei racionalu.

Ketvirtoji straipsnio dalis numato, kad sėkmingai baigus fizinio asmens bankroto procesą, mokesčiai, kaip ir palūkanos bei netesybos skaičiuojami nuo teismo sprendimo baigti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Tuo tarpu, penktoji dalis įtvirtina dar vieną bankroto administratoriaus pareigą - apie teismo sprendimą baigti fizinio asmens bankroto bylą per 5 darbo dienas nuo sprendimo įsiteisėjimo dienos privalo pranešti kreditoriams ir jo veiklos priežiūrą vykdančiai Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotai institucijai. Remianti šeštąja dalimi, bankroto administratorius turi per 10 darbo dienų nuo teismo nutarties nutraukti fizinio asmens bankroto bylą ar nuo teismo sprendimo baigti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos perduoda fiziniam asmeniui saugotinus dokumentus, susijusius su fizinio asmens bankroto procesu, perveda depozitinėje sąskaitoje likusias lėšas į fizinio asmens asmeninę sąskaitą.

IŠVADOS

Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus, suformuluotos šios, ginamąjį teiginį patvirtinančios, pagrindinės išvados:

1. Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų kontinentinės teisės tradicijas puoselėjančių šalių, fizinio asmens bankroto procese vyrauja skolų restruktūrizavimo modelis, paremtas mokumo atkūrimo planu. Fizinio asmens mokumo atkūrimo planas – tai vienas iš svarbiausių procesinių dokumentų fizinio asmens bankroto procese, be kurio tinkamo sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo negalima sėkminga bankroto bylos baigtis.
2. Teorinė mokumo atkūrimo plano ir fizinio asmens pareiškimo iškelti bankroto bylą, reikalavimų atskyrimo problema išsprendžiama suvokiant, kad bylos iškėlimo stadijoje teismas vertina pareiškime iškelti bankroto bylą nurodytus duomenis tik nemokumo ir fizinio asmens sąžiningumo aspektu, tuo tarpu, mokumo atkūrimo plano tvirtinimo stadijoje, teismas iš esmės analizuoja visus FABĮ 7 straipsnyje nurodytus reikalavimus ir vertina mokumo atkūrimo planą, atsižvelgdamas į nemokaus fizinio asmens bei jo kreditorių interesus.
3. Nevienareikšmiškai vertintinas teisinis reguliavimas, pagal kurį bankrutuojantis fizinis asmuo gali naudotis įkeisto nekilnojamojo turto nuoma, gaunant iš jos pajamas, tik turint įkaito turėtojo ar hipotekos kreditoriaus sutikimą ir jam teikiant pagalbą. Viena vertus, taip yra iš esmės užtikrinami įkaito turėtojo ir hipotekos kreditoriaus interesai, kita vertus, tai užkerta kelią panaudoti turtą produktyviau, pavyzdžiui, vadovaujantis nepriklausomomis prognozėmis, turtą parduoti palankesniu ekonominiu laikotarpiu, o iki to laiko gauti pajamas iš turto nuomos.
4. Fizinio asmens bankroto procese yra labai svarbi skolininko pareiga dirbti arba užsiimti kita pajamų duodančia veikla, aktyviai siekti įsidarbinti arba siekti susirasti geriau apmokamą darbą. Tačiau iš nagrinėtų bylų, lieka neaišku, kokius duomenis reikia nurodyti mokumo atkūrimo plane, kad tai įrodytų bankrutuojančio fizinio asmens pastangas susirasti geriau apmokamą darbą, todėl dažniausiai apsiribojama formalia fraze – „dėti pastangas ir išnaudoti visas galimybes gauti didesnes pajamas“.
5. Pritartina formuojamai praktikai, kad būtinųjų išlaidų dydis privalo būti toks, kad būtų patenkinti būtinieji asmens poreikiai maistui, aprangai, būstui, sveikatai, darbui, ryšiams ar transportui, tuo tarpu poilsio, laisvalaikio poreikiai laikomi antraeiliais poreikiais. Visos būdinusios išlaidos turi būti detalios nurodomos bei pagrįstos, privalo atitikti proporcingumo, protingumo, teisingumo bei sąžiningumo principus.

6. Dabartiniu teisiniu reglamentavimu įtvirtintas imperatyvus 3 metų plano įgyvendinimo terminas yra kritikuotinas. Fizinio asmens mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminas turi būti patvirtintas, atsižvelgiant į visas bylai svarbias aplinkybes, bei siekiant geriausiai užtikrinti fizinio asmens ir kreditorių interesus. Todėl Įstatymo nuostata, kuri visais atvejais numato vienodą 3 metų terminą, turi būti koreguojama, teismui suteikiant teisę kiekvienoje byloje diferencijuoti šį terminą.
7. Kvestionuotinas teisinis reglamentavimas, kuomet bankroto administratorius teikia išvadą, kuria yra vertinamas fizinio asmens mokumo atkūrimo planas, jei jis pats prisidėjo prie plano rengimo. Siekiant užtikrinti didesnę bankroto administratoriaus bei jo teikiamos išvados objektyvumą, būtina Įstatyme įtvirtinti draudimą bankroto administratoriui teikti išvadą, jei jis pats prisidėjo prie plano rengimo, ir numatyti papildomus reikalavimus išvadai.
8. Dėl neišsamos teisinio reglamentavimo kylančią praktinę problemą, kuomet teismas turi spręsti dėl kokybinių plano trūkumų šalinimo, išsprendžia patys teismai, nustatydami terminą plano trūkumams pašalinti.
9. Netiksli ir dviprasmiška FABĮ 10 straipsnio 1 dalies 6 punkto formuluotė, sukelia praktinių problemų, siekiant aiškintis, kada nepranešimas apie gautas lėšas gali pakenkti kreditorių interesams ar turėti neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti, o kada ne.
10. Kritikuotinas teisinis reglamentavimas, kuomet VSDFV teritorinių skyrių reikalavimai yra išskaidomi į skirtingas kreditorių reikalavimų tenkinimo eiles, t.y. nesuprantama, kodėl FABĮ nenustato pirmosios eilės ir tai VSD bei PSD įmokų daliai, kurią už apdraustuosius asmenis, dirbančius pas bankrutuojantį fizinį asmenį, moka draudėjas.
11. Atsižvelgiant į konstitucinę mokesčių reikšmę inter alia užtikrinant valstybės biudžeto pajamų, reikalingų valstybės funkcijoms vykdyti, visuomenės ir valstybės viešiesiems poreikiams tenkinti, surinkimą, pritariama įstatymų leidėjo nustatytam teisiniam reguliavimui, pagal kurį fizinio asmens bankroto atveju yra nedraudžiamas (neribojamas) valstybės ir bankrutuojančio fizinio asmens tarpusavio finansinių reikalavimų, kylančių iš įstatymuose nustatytų mokesčių permokos ir nepriemokos, įskaitymas.
12. Praktinę problemą, kuri kyla dėl Įstatyme neįtvirtintos teisės, sutuoktiniams bankrutuoti kartu, išsprendžia teismai, priimdami bendrus sutuoktinių pareiškimus, iškelti bankroto bylą, tačiau šis klausimas turi būti reglamentuotas teisės akte.
13. Taisytina Įstatymo 27 straipsnio 2 dalies nuostata, kuri numato, kad „[...]“. Su fiziniu asmeniu suderintą kito ir dvejose varžytynėse neparduoto nekilnojamojo turto pardavimo kainą ir tvarką

nustato kreditorių susirinkimas [...]“. Iš esamo teisinio reglamentavimo nėra aišku, kaip turi įvykti kito ir dvejose varžytynėse neparduoto nekilnojamojo turto pardavimo tvarkos derinimas su fiziniu asmeniu ir kokia turto pardavimo tvarka pasirenkama, kai fizinio asmens ir kreditorių susirinkimo pozicijos išsiskiria.

PASIŪLYMAI

Siekiant tobulinti dabartinį bankrutuojančio fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo teisinį reguliavimą, norint sudaryti teisines prielaidas tokio reguliavimo veiksmingumui ir efektyvumui, pateikiami tokie pasiūlymai:

Koreguoti FABĮ 7 straipsnio 5 dalyje numatytą teisės normą: panaikinti imperatyvą, kuris numato, kad mokumo atkūrimo plano įgyvendinimo terminas turi būti lygiai 3 metai, siekiant kaimyninės Latvijos pavyzdžiu, numatyti aiškius kriterijus, pagal kuriuos teismas galėtų spręsti, kokį plano įgyvendinimo terminą fiziniam asmeniui skirti. Ši norma turėtų būti suformuluota taip:

„5. Plano įgyvendinimo trukmė yra iki 3 ~~metai~~ metų. Teismas numato vienerių metų plano įgyvendinimo terminą, jei bankrutuojančio fizinio asmens skola neviršija 100 000 eurų. Jei skola viršija 100 000 eurų, tačiau neviršija 300 000 eurų, teismas numato nuo vienerių iki dviejų metų plano įgyvendinimo terminą. Jei skola viršija 300 000 eurų, plano įgyvendinimo terminas turi būti nuo dviejų iki trijų metų [...]“.

Siekiant bankroto administratoriaus teikiamos išvados objektyvumo, būtina pildyti FABĮ 8 straipsnio 2 dalies 1 punktą, numatant papildomus reikalavimus išvados rengimui, bei įtvirtinant draudimą bankroto administratoriui rengti išvadą mokumo atkūrimo plano projektui, jei jis pats suteikė pagalbą nemokiam fiziniam asmeniui rengiant plano projektą ar jo pakeitimo projektus.

Atsižvelgiant į teismų suformuotą praktiką, bei siekiant aiškumo, būtina pildyti Įstatymo 8 straipsnį, įtvirtinant teismui teisę, nustatyti terminą plano kokybiniais trūkumams šalinti.

Atsižvelgiant į tai, kad teisinis reguliavimas privalo būti aiškus ir darnus, o teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jog jose nebūti dviprasmybių, būtina tikslinti FABĮ 10 straipsnio 1 dalies 6 punkto formuluotę, nurodant kokiais atvejais nepranešimas apie gautas lėšas nekenkia kreditorių interesams ar neturi neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti.

Koreguoti FABĮ 29 straipsnio 3 dalyje numatytą teisės normą: panaikinti VSDFV teritorinių skyrių reikalavimų išskaidymą į skirtingas kreditorių reikalavimų tenkinimo eiles. Ši norma turėtų būti suformuluota taip:

„3. [...] reikalavimai dėl mokesčių ir kitų įmokų į biudžetą dėl valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų; [...]“.

Atsižvelgiant į teismų praktikoje susiklosčiusią situaciją, būtina pildyti Įstatymo antrąjį skirsnį „Fizinio asmens bankroto procesas“, įtvirtinant galimybę sutuoktiniams bankrotuoti kartu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo koncepcijos patvirtinimo.“ *Valstybės žinios* 44, 2129 (2010).
2. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas,“ *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).
3. „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas,“ *Valstybės žinios* 57, 2823 (2012).
4. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas.“ *Valstybės žinios* 31, 1010 (2001).
5. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo.“ *Valstybės žinios* 130, 4682 (2005).
6. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1240 dėl minimaliojo darbo užmokesčio.“ *TAR* 19325, (2015).

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Europos Komisijos, „2014 m. kovo 12 d. rekomendaciją dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą“ (2014/135/ES). Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32014H0135>

Internetiniai šaltiniai

1. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų apžvalga 2015 m. sausio-gruodžio mėn.,“ žiūrėta 2016 04 21, <http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analiz/2015-APZVALGA2016-02-10.pdf>
2. Audrius Žvybas. „Fizinių asmenų bankroto įstatymas – painus ir pilnas išimčių.“ *Delfi žinios*, balandžio 4, 2013. <http://www.delfi.lt/news/daily/law/fiziniu-asmenu-bankroto-istatymas-painus-ir-pilnas-isimciu.d?id=61068641>
3. Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „fizinių asmenų bankroto priešasčių analizė 2014 m. kovo 6 d. Nr. A4-263,“ žiūrėta 2016 04 21,

http://www.bankrotodep.lt/assets/Nemokumas/Duomenys-ir-analize_kitas/Fa-bankroto-priezasciu-analize.pdf

4. Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos, „Kreditorių reikalavimų patenkinimas, patvirtinimas ir tenkinimas fizinio asmens bankroto procese,“ žiūrėta 2016 04 21,
http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Fiziniu_asmenu_bankrotas/Aiskinamoji_medzia_ga/fab3.pdf
5. Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2016 04 28, <http://www.lkz.lt/startas.htm>
6. Lietuvos Respublikos Seimas, “Fizinių asmenų bankroto įstatymo projekto Nr. XIP-3052 aiškinamasis raštas,” žiūrėta 2016 04 21,
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395281&p_tr2=2
7. Lietuvos Respublikos Seimas, „2015 m. lapkričio 12 d. VII (rudens) sesijos vakarinio posėdžio Nr. 291 stenograma.“ Žiūrėta 2016 04 21,
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1094187
8. Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 17, 19, 25, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ žiūrėta 2016 04 21, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/482805c1798211e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=b5e5fee8-36e6-40e3-8aa4-f89a81778153>
9. Viešoji Įstaiga “Finansinių problemų sprendimai”, „Bankrotas Latvijoje,“ žiūrėta 2016 04 28, <http://fps.lt/bankrotas/bankrotas-latvijoje/>
10. Viešoji Įstaiga “Finansinių problemų sprendimai”, „Fizinių asmenų bankroto įstatymo pakeitimo įstatymo projektas,“ žiūrėta 2016 04 28, prieiga per internetą:
<http://fps.lt/naujienos/fiziniu-asmenu-bankroto-istatymo-pakeitimo-istatymo-projektas/>

Specialioji literatūra

1. „2015 m. gruodžio 28 d. teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma Nr.1,“ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija.
2. „Metinis informacinis pranešimas 2014 m.,“ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 27.
3. Asta Jakutytė-Sungailienė, „Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje,“ *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009):213-227.

Užsienio literatūra

1. Goda Ambrasaitė ir Rimvydas Norkus. „Legal Aspects of Insolvency of Natural Persons in the Baltic States.“ *Juridica international*, 21 (2014): 176. http://www.juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2014_1_176.pdf.

Teismų praktika

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2013 m. liepos 5 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos bankų įstatymo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo, Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ bylos Nr. 2/2012-12/2012-9/2013. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/703084?nr=1>
2. „Marijampolės rajono apylinkės teismas Civilinių bylų skyriaus 2013 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2FB-3233-301/2013.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/712908?nr=1>
3. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-485-658/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/801015?nr=1>
4. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-965-524/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/827975?nr=1>
5. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1969-658/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/864938?nr=1>
6. „Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-625-154/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/865997?nr=1>
7. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1803-343/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/866525?nr=1>
8. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1546-513/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/871488?nr=1>
9. „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1664-823/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/873186?nr=1>

10. „Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-782-124/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/873081?nr=1>
11. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1604-112/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/895663?nr=1>
12. „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1348-590/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/895783?nr=1>
13. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-2270-436/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/895447?nr=1>
14. „Lietuvos aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-516/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/931357?nr=1>
15. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1815-123/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/934283?nr=1>
16. „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-2464-555/2014.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/931097?nr=1>
17. „Šiaulių apylinkės teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. sausio. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2FB-1306-291/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1024835?nr=1>
18. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-414-479/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1023392?nr=1>
19. „Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje 2S-464-368/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1024835?nr=1>
20. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-242-248/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1045327?nr=1>
21. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263-706/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1046643?nr=1>
22. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1074-123/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1058880?nr=1>

23. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1249-590/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1063845?nr=1>
24. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1876-123/2015.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1161259?nr=1>
25. „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-203-538/2016.“ Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/tp/1208707?nr=1>

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Raktiniai žodžiai: fizinio asmens bankrotas; mokumo atkūrimo planas; sudarymas; tvirtinimas; įgyvendinimas.

Baigiamajame magistro darbe analizuojama fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymas, tvirtinimas ir įgyvendinimas. Darbo tikslas atskleisti pagrindines plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo procesuose kylančias problemas, atsižvelgiant tiek į skolininko, tiek ir į kreditorių bei bankroto administratoriaus interesus. Išanalizavus teisės aktus, kurie reglamentuoja plano sudarymą, tvirtinimą ir įgyvendinimą, bei susijusią teismų praktiką, yra padaromos išvados ir pateikiami pasiūlymai, kaip būtų galima tobulinti teises normas, reglamentuojančias plano sudarymą, tvirtinimą ir įgyvendinimą.

ANNOTATION

Keywords: solvency of the natural person; plan for the restoration; formation; approval; implementation.

The Master's thesis seeks to examine the creation, approval and implementation of a person's payment plan. The main focus is to reveal the main difficulties that may arise in the process of creation, approval or implementation. The difficulties are analyzed considering the interests of all three, debtor, creditors and bankruptcy administrator. After certain legislations or court cases are analyzed it leads to a set of conclusions and recommendations that mostly concern the improvements of legislations that adjust to such plan's creation, approval and implementation.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Magistro darbe tyrinėjimas fizinio asmens mokumo atkūrimo plano sudarymas, tvirtinimas ir jo įgyvendinimas. Darbe siekiama atskleisti pagrindines mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo procesuose kylančias problemas, atsižvelgiant tiek į skolininko, tiek ir į kreditorių bei bankroto administratoriaus interesus. Pirmoje darbo dalyje yra nuosekliai nagrinėjamos plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo teisinio mechanizmo atsiradimo bei kaitos priežastys. Taip pat analizuojama plano sąvoka, reikšmė bei tikslas. Išgryninami skirtumai tarp plano ir pareiškimo iškelti bankroto bylą. Antroje darbo dalyje analizuojami pagrindiniai reikalavimai plano sudarymui. Atskleidžiama plano įgyvendinimo termino reikšmė bankrutuojančiam fiziniam asmeniui ir jo kreditoriams. Trečioje dalyje išgrynintos subjektų, dalyvaujančių fizinio asmens mokumo atkūrimo plano tikslinime ir tvirtinime, teisės bei pareigos, analizuojama jų įgyvendinimo problematika. Atskleidžiama plano vietą supaprastintame bankroto procese. Ketvirta darbo dalis skirta analizuoti praktinės bei teorinės problemas, kurios kyla disponuojant ir realizuojant fizinio asmens turtą. Taip pat analizuojama kreditorių reikalavimų tenkinimo tvarka ir eiliškumas, atskleidžiama plano tinkamo įgyvendinimo reikšmė. Autoriaus nuomone, dabartinis mokumo atkūrimo plano sudarymo, tvirtinimo ir įgyvendinimo teisinis mechanizmas turi būti tobulinamas: būtina įtvirtinti aiškius kriterijus, leidžiančius teismui numatyti trumpesnę nei 3 metų plano įgyvendinimo laikotarpį; įtvirtinti draudimą bankroto administratoriui rengti išvadas plano projektui, jei jis pats suteikė pagalbą nemokiam fiziniam asmeniui rengiant šį projektą ar jo pakeitimo projektus; ilginti imperatyvų terminą, per kurį bankroto administratorius turi pateikti teismui kreditorių susirinkimo protokolą bei plano projektą su išvada; Įstatymu įtvirtinti teismo teisę nustatyti terminą plano kokybiniais trūkumams šalinti, bei galimybę sutuoktiniams bankrutuoti kartu; tikslinti FABĮ, nurodant kokiais atvejais nepranešimas apie gautas lėšas nekenkia kreditorių interesams ar neturi neigiamos įtakos fizinio asmens mokumui atkurti; naikinti VSDFV reikalavimų išskaidymą į skirtingas kreditorių reikalavimų tenkinimo eiles.

SUMMARY

The Master's thesis examines the set up, approval and implementation of a payment plan. This paper aims to reveal the main problems that arise in the process while creating, approving and implementing such plan. Revealed problems concern three groups of people: the debtor – a person who owns for someone, the creditor – someone who borrowed the money and the administrator of the bankrupt the first part of this work deeply examines the occurrence and change of the legal mechanism that concerns the creation, approval and implementation of a payment plan. This study also examines the definition, meaning and purpose of the plan mentioned. It clarifies the difference between the plan and the statement that leads to insolvency proceedings. The second part of the study focuses on the main requirements for the construction or the set up of such a plan. It also seeks to reveal the importance of the implementation for a person that is considered bankrupt and his creditors. The third part concentrates on the rights and the responsibilities of those concerned and those engaged in the process of plan's revision and approval. Even more, this part analyses the implementation difficulties and the place of this plan in simplified process of bankruptcy. The fourth part of this thesis seeks to examine practical and theoretical issues that may arise while trying to use the money or the property of a certain individual. Furthermore, in this case it is vital to examine the procedure and the sequence of satisfying the requirements of the creditors and to point out the importance of the correct implementation of this sort of plan. The author of this study point out that the current legal mechanism of such plan's set up, approval and implementation could be improved. First of all, there should exist a set of criterions to enable the court to allow a shorter term of implementation that a term of three years. Second of all, to forbid the creditor from concluding the project if such person had ever helped the person considered to be bankrupt while creating the same project. Third of all, to extend the duration of time that the administrator of the bankruptcy is given to present the protocol of the meeting, the project and the conclusion of the plan to the court. The author also suggests to establish a specific regulation that would allow the court to set up the timing to overcome the lack of quality, in other words, to correct the mistakes made. It is important to mention the authors believes that the spouses, a husband and wife, should be privileged to bankrupt together. Moreover, FABI should be much more accurate specifying such cases as those where a person fails to notice about his income. Especially, in such cases when it does not harm the creditor's interests or doesn't have any negative influence on reestablishing personal insolvency.

Lastly, the author suggests that the VSDFV distribution of demands would be eliminated and therefore regrouped into different rows of creditor's demands.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016 - 04 - 29
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) _____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____“
_____“.

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)